భారతి

మాసపత్రిక

సంపాదకుడు:

శివలెంక శంభుప్రసాద్

డిసెంబరు 1969

సంపుటము : 46 : సంచిక : 12 :

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

డిసెంబరు 1969

వ్యథిత వేణువు

శ్రీ సింగరాజు వేంకట లక్ష్మీనరసింహారావు

కొందఱు భోగ భాగ్యముల, కొందఱు ఘోరవిపత్పరంపరన్
కొందఱు మందహాసముల, కొందఱు కోపదృగంచలమ్ములన్
కొందఱు తెప్పలందు, మరికొందఱు నుప్పెనలందు త్రోయు నీ
దండము నాఱయుంగగలశక్తి యొకింతయు లేదయా, ప్రభూ!

ఏనొక విషాదగానము, నేనంత
శోకసాగర ఘోషల నేకమగుదు;
భయద జీమూత ఘుమఘుమార్భటులనైన
సరస సంగీత మధురసాస్వాది నేను.

స్వామి! నీ యధరామృతాస్వాదనంపు
కాంక్షచే తపియించిన కన్నె నేను;
ఏకతమున నిటు లయ్యెనో, యేమొ కాని
ఏను నీ వేణువయి జనియించినాను.

ధన్యనయితి, వంశమ్మును ధన్యమయ్యె
క్రతుసుకృత ఫలమెల్ల దక్కినది కాదు;
జనన మరణ వేదనల ప్రసక్తి లేదు
వేణుగోపాలునందు నే లీనమయితి.

నా శిరము మకుటాయమానమ్మె కాని
నిశిత కర్కశ కంటక నిచయ యుతము;
నాగళము విశ్వసౌభాగ్య నాందిగీత
ములకు జన్మస్థలమె, కాని మూగవోయె.

ముగ్ధమోహనముగ, ప్రమోదములు చివురింప
రాలు కఱుగ నీవు రాగ రవళి
నించువేళ హృదయ మించుక యేనియు
పొంగదేమి మేను పులకరింప?

మోవి మోవి యాని మురిసెడు నిముసాన
యేవొ యేవొ తలపు లెగసి హృదిని
కలతవెట్ట తెలుపగా నేర, నెంతటి
మందభాగ్య నకట! మనుట వమ్ము

అకట! గుబురున నొక నిరాడంబరంపు
శాఖనయినను పులకించు శక్తియున్నె!
దేవదేవ నీ ముద్దుల మోవి యాని
పొంది పొందని యీ యనుభూతియేమి?

ఇది యది యటంచు తేల్చి వచింపలేని
యే విషాదమొ హృది కదలించివైచు,
శుష్కమయ్యె జీవనము, కృశాంగి నయితి
ఇంక నేల నిరాశ దహించు నన్ను?

కనుగొనల గ్రమ్మునొక వింత కారు మబ్బు
కరుడుగట్టిన దుఃఖమొ? కజ్జలమ్మొ?
గుండెలోపల చీకటి గుండెపైన
మోయలేని భారము వైచు రాయి పగిది.

పవలు లేని రేయి, పలుకగ నేరని
రాయివోలె, పాడునూయివోలె
బరువు బ్రతుకు మిగిలె, బ్రణయము కల యాయె
బ్రోవ లేనిగంట జీవనమ్ము.

అర్ధమరేయి వేళ హృదయాబ్జముపైన భవత్కరాంగుళుల్
సద్దులు సేయు భాగ్యమిక చాలును, చాలు, దయాస్వరూప! యో
ముద్దులు మూటగట్టు నవమోహన రూపవిలాస! దాసినై
యద్దుకొనంగనిమ్ము కనులార భవచ్చరణారుణాబ్జముల్.

మాధవా! నీదు రవమున మాయ యేమొ
ఘనత నొందితిగాని సుఖమ్ము లేదు;
చింత నొందితి హృదయము చిల్లులువడె
ఊది నా యెద రక్తము చేదకోయి!

ద్రావిడ భాషలలో ప్రేరణప్రత్యయాలు

డా. పి. ఎస్. సుబ్రహ్మణ్యం

తమిళంలో అప్రేరణక్రియలనించి ప్రేరణక్రియలు నిర్మించే పద్ధతులు మూడు ఉన్నాయి. వాటిలో మొదటిది : అప్రేరణక్రియ చివరఉన్న అమనాసిక సహితస్పర్శం లేక అద్విరుక్తస్పర్శంస్థానంలో దానికి సవర్ణమైన ద్విరుక్తస్పర్శాన్ని ఆదేశించడం :

అటంకు	'అడగు'
అటక్కు	'అడచు'
పెరుకు	'పెరుగు'
పెరుక్కు	'పెంచు'
ఊంకు	'ఊగు'
ఊక్కు	'ఊపు'
ఆటు	'ఆడు'
ఆట్టు	'ఆడించు'
అఴుతు	'నొక్కుపడు'
అఴుత్తు	'నొక్కు'
నిరంపు	'నిండు'
నిరప్పు	'నింపు'
ఏఱు	'ఎక్కు'
ఏఱ్ఱు	'ఎక్కించు'
తోన్ఱు	'కనపడు'
తోఱ్ఱు	'చూపెట్టు'

రెండోది : అప్రేరణ క్రియకి –త్తు, –ప్పు (రూపాంతరం–వు), –ప్పి (రూపాంతరాలు–వి, –పి) అనే ప్రేరణప్రత్యయాల్ని చేర్చడం. న, ల, ణ, ళ లతో అంతమయ్యే క్రియలకి –త్తు చేర్చినప్పుడు క్రింద ఇచ్చిన సంధిసూత్రాలు ప్రవర్తిస్తాయి.

(i) న/ల + త్తు —> ఱ్ఱు;

(ii) ణ/ళ + త్తు —> ట్టు

అలర్	'వికసించు'
అలర్త్తు	'వికసింపచేయు'
కాయ్	'కాగు'
కాయ్త్తు	'కాచు'
పర	'వ్యాపించు'
పరత్తు, పరప్పు	'వ్యాపించచేయు'
నిల్	'నిలబడు'
నిఱ్ఱు	'నిలుపు, ఆపు'
తిన్	'తిను'
తీఱ్ఱు	'తినిపించు'
తుయిల్	'నిద్రించు'
తుయిఱ్ఱు	'నిద్రపోగొట్టు'
కాణ్	'చూచు'
కాట్టు	'చూపించు'
ఉణ్	'తిను, తాగు'
ఊట్టు	'తినిపించు, తాగించు'
మరుళ్	'భయపడు'
మరుట్టు	'భయపెట్టు'
నట	'నడచు, సంభవించు'
నటత్తు, నటవు, నటప్పి	'నడిపించు, జరిపించు'
కాణ్	'చూచు'
కాణ్పి	'చూపించు'
కల్	'నేర్చుకొను'
కఱ్పి	'నేర్పు'

మూడోది : క్రియా రూపాన్ని మార్చకుండా భిన్నకాలప్రత్యయాల్ని ఉపయోగించడం, అంటే

అప్రేరణార్థంలో –ంత్– (భూతం) –కిఱ్–(వర్తమానం),–వ్–(భవిష్యత్) అనే ప్రత్యయాల్నీ, ప్రేరణార్థంలో–త్త్–(భూ.) –క్కిఱ్–(వ.)–ప్ప్–(భ.) అనే ప్రత్యయాల్నీ ఉపయోగించడం. ఈ పద్ధతిని ఉపయోగించే క్రియలు ఇ, ఉ, ఐ, య్, ర్, ఴ్ – వీటిలో ఒక దానితో అంతమవుతాయి; ఉదా. కఴి= 'గడుచు, గడుపు'; పిరి'=విడు, విడదీయు'; కెటు= 'చెడు, చెడగొట్టు'; ఉటై='పగులు, పగలగొట్టు'; మాయ్='చచ్చు, చంపు'; చేర్ = 'చేరు, చేర్చు'; తాఴ్ = దిగు, దింపు'. మొ

సంఘవాఙ్మయంలో–ప్పి – అనే ప్రేరణ ప్రత్యయం లేదు. అది తరవాత కాలపు వాఙ్మయంలోనే ప్రచారంలోకి వచ్చింది. అయినా ప్రథమ గ్రంథమైన తొల్కాప్పియం (సూ. 761)లోనే 'కేట్పిక్కుం' 'వినిపించ చేయును' అనే పదంలో యీ ప్రత్యయం వాడబడడంవల్ల యిది ప్రాచీన ప్రత్యయమే అయి ఉండాలని తెలుస్తుంది.

మలయాళం :

మలయాళం తమిళంనించి పన్నెండో శతాబ్దంలోనే విడి ప్రత్యేక భాషగా రూపొందింది. కాబట్టి దీనిలోకూడా ప్రేరణక్రియలు తమిళంలోకి మల్లెనే మూడు పద్ధతులలో ఏర్పడతాయి. వాటికి వరుసగా ఉదాహరణలు :

అటఙ్ఙు	'అడగు'
అటక్కు	'అడచు'
ఆఱు	'చల్లారు'
ఆట్టు	'చల్లార్చు'
పెరుకు	'పెరుగు'
పెరుక్కు	'పెంచు'

రెండోది :

నట	'నడచు'
నటత్తు	'నడిపించు'
తిన్ను	'తిను'
తీట్టు	'తినిపించు'
నీళ్	'పొడుగుఅగు'
నీట్టు	'పొడుగుచేయు'
తొటు	'ముట్టుకును'
తొటువి	'ముట్టించు'
తేయు	'అరుగు'
తేప్పు	'అరగదీయు'

మూడోది : ఈ పద్ధతి కిందకి ఇఴి='దిగు, దింపు', ఉటై='పగులు, పగలగొట్టు', కఴి='గడుచు, గడుపు' మొదలైన క్రియలు వస్తాయి.

కోత : మొదటి పద్ధతి : అప్రేరణక్రియ చివరనున్న నాదస్పర్శం స్థానంలో దానికి సవర్ణమైన శ్వాసస్పర్శాన్ని ప్రవేశించడం.

కర్	'కరుగు'
కర్క్	'కరిగించు'
కూడ్	'కూడు'
కూట్	'కూర్చు'
నీడ్	'పొడుగు అగు'
నీట్	'పొడుగుచేయు'

రెండో పద్ధతి : అప్రేరణక్రియకి–చ్,–త్ అనే ప్రేరణప్రత్యయాల్ని చేర్చడం (డ్–ముందు యకారం, ండ్ లోపిస్తాయి. త్ ణకారంతో కలిసి రెండూ – ట్‌గా మారతాయి;–త్ ముందు రేఫ లోపిస్తుంది)

నాన్	'నాను'
నాన్చ్	'నానబెట్టు'
పడ్	'పడుకును'
పడ్చ్	'పడుకోబెట్టు'
మేయ్	'మేయు'
మేచ్	'మేపు'
అర్	'ఎండు'
అత్	'ఎండబెట్టు'
చేర్	'చేరు'
చేత్	'చేర్చు'
నడ్	'నడచు'
నడ్త్	'నడిపించు']

ఉణ్ 'తాగు'
ఊట్ 'తాగించు'
వెర్ణ్ 'భయపడు'
వెర్ట్ 'భయపెట్టు'
కొర్ంజ్ 'తగ్గు'
కొర్చ్ 'తగ్గించు'

మూడో పద్ధతి : అప్రేరణార్థంలో –ద్–నీ, ప్రేరణార్థంలో –త్–నీ భూత ప్రత్యయంగా వాడడం. (కుండలీకరణాంలో ఇచ్చినవి భూత ప్రాతిపదికలు.)

ఒడెవ్ (ఒడ్ద్) 'పగులు'
(ఒడెవ్ (ఒడ్త్–) 'పగలగొట్టు'
వెళ్వ్ (వెళ్ద్–) 'పెరుగు'
(వెళ్వ్ (వెళ్త్–) 'పెంచు'

కోండలో ద్వికర్మక ప్రేరణ ప్రత్యయం (Causative Suffix) క్ప్–/–గ్ప్

ఉణ్ 'తాగు'
ఉణ్క్ప్ 'తాగించు'
ఓగ్ 'పోవు'
ఓక్ప్ 'వెళ్ళగొట్టు'

తోడ. మొదటి పద్ధతి (కోతలోకిమల్లే).

ఓఙ్ 'ఆరు'
ఓట్ 'ఆరబెట్టు'
ఒడ్గ్ 'అడగు'
ఒడ్క్ 'అడచు'
మోట్ 'మారు'
మోట్ 'మార్చు'

రెండో పద్ధతి (కోతలోకిమల్లే)

ఓడ్ 'ఆడు'
ఓడ్ప్ 'ఆడించు'
కల్ 'నేర్చుకొను'
కల్ప్ 'నేర్పు'
కోయ్ 'కాగు'
కోచ్ 'కాచు'

కొడ్ 'చచ్చు'
కొత్తిచ్ 'చంపు'
ఊళ్ 'చుట్టుకును'
ఊట్ 'చుట్టు'
కోణ్ 'చూచు'
కోట్ 'చూపించు'
తూళ్ 'చుట్టుకును'
తూట్ 'చుట్టు'
సోర్ 'చేరు'
పోత్ 'చేర్చు'
నడ్ 'నడచు'
నడ్త్ 'నడిపించు'
కడ్ 'దాటు'
కడ్త్ 'దాటించు'

మూడో పద్ధతి : అప్రేరణార్థంలో –న్–. ప్రేరణార్థంలో –చ్–, –త్– భూతప్రత్యయాలుగా వాడడం.

ఇడ్య్ (ఇడ్న్–) 'పడు'
ఇడ్య్ (ఇడ్చ్–) 'పడగొట్టు'
కర్య్ (కర్న్)– 'మాడు'
కర్య్ (కర్చ్–) 'మాడ్చు'
వడ్ (వడ్త్–) 'పగులు'
వడ్ఫ్ (వక్త్–) 'పగలగొట్టు'
పెళ్ (పెళ్త్–) 'పెరుగు'
పెళ్ (పెళ్త్–) 'పెంచు'

తొడలో ద్వికర్మక ప్రేరణ ప్రత్యయం–ఎట్–

తిన్ 'తిను'
తినెట్ 'తినిపించు'

కొడగు :

మొదటి పద్ధతి :

ఆడ్ 'ఆడు'
ఆట్ 'ఆడించు'
ఎరంగ్ 'జారు'

ఎరక్ 'జార్చు'
తూఁగ్ 'వేళ్ళాడు'
తూక్ 'వేళ్ళాడదీయు'
ఉరుడ్ 'చుట్టుకొను'
ఉరుట్ 'చుట్టు'

రెండో పద్ధతి: అప్రేరణ క్రియకి — ఇక్— (—ఒక్—,—క్—), — త్— (—చ్—), —ఇవ్—(—ప్—) చేర్చడం.

ఉర్ 'కరుగు'
ఉరిక్ 'కరిగించు'
తిర్ 'తిరుగు'
తిరిక్ 'తిప్పు'
బూళ్ 'పడు'
బూక్ 'పడగొట్టు'
కర్ 'అరుగు'
కరక్ 'అరిగించు'
తిన్న్ 'తిను'
తీత్ 'తినిపించు'
కడ 'దాటు'
కడత్ 'దాటించు'
కాయ్ 'కాగు'
కాచ్ 'కాచు'
కాణ్ 'చూచు'
కాట్ 'చూపించు'
తార్ 'దిగు'
తాత్ 'దింపు'
బర్ 'వచ్చు'
బరత్ 'రప్పించు'
ఇళి 'దిగు'
ఇళివ్ 'దింపు'
పిరి 'విడు'
పిరివ్ 'విడదీయు'
ఏళ్ 'లేచు'
ఎప్ప్ 'లేపు'

మూడో పద్ధతి: అప్రేరణార్థంలో—ంద్/—ంజ్—(భూ), —వ్—(భ) అనే కాలప్రత్యయాలనీ, ప్రేరణార్థంలో— త్—/—చ్—(భూ), — ప్— (భ) అనే కాలప్రత్యయాలనీ వాడడం.

ఇడి (—వ్—ంజ్—) 'పడు'
ఇడి (—ప్—,—చ్—) 'పడగొట్టు'
ఒడె (—వ్,—అంద్—) 'పగులు'
ఒడ (—ప్—,త్—) 'పగలగొట్టు'
కరి (—వ్—,—ంజ్—) 'మాడు'
కరి (—పీ—,చ్—) 'మాడ్చు'

కన్నడం:

కన్నడంలో బహుళ వ్యాప్తిగల ప్రత్యయం —చు. ప్రాచీన కన్నడంలోని—చు తరవాత కాలంలో —ఇచు,—ఇసు గా మారింది.

కాయ్ 'కాగు'
కాయిసు } 'కాచు'
కాసు
తీర్ 'తీరు'
తీర్చు } 'తీర్చు'
తీరిసు
ఎన్ 'అను'
ఎనిసు 'అనిపించు'

కొన్ని క్రియలలో—త్ ప్రేరణప్రత్యయం వ్య..., ళ లతో సంధిమార్పుపొంది నేటికీ నిలిచిఉంది.

ఉణ్ 'తిను'
ఊడు 'తినిపించు'
తెరళ్ 'చుట్టుకొను'
తెరటు 'చుట్టు'
నాన్ 'నాను'
నాఱు 'తడుపు'
సీళ్ 'సాగు'
సీడు 'సాగతీయు'
పూణ్ 'కట్టు'
పూడు కలుపు,చేర్చు'

అతి ప్రాచీనభాషలో కొన్ని క్రియలలో —ప్పు(—పు,—బు—) అనే ప్రేరణ ప్రత్యయం కూడా ఉంది.

ముడి	'ముగియు'
ముడిప్పు	'ముగించు'
ఎళ్	'లేచు'
ఎర్పు	'లేపు'
తిరి	'తిరుగు'
తిరిపు	'తిప్పు'

ఈ క్రింద క్రియలలో నాదస్పర్శం స్థానంలో శ్వాస స్పర్శాన్ని ఆదేశించడంవల్ల ప్రేరణక్రియని ర్మించే పద్ధతి కనపడుతుంది

అడంగు / అడగు	'అడగు'
'అడకు'	అడచు
అముగు	'నొక్కబడు'
అముకు	'నొక్కు'
ముడుగు	'వంగు'
ముడుకు	'వంచు'

తుళు :

కొన్నిక్రియలలో ప్రేరణప్రత్యయం —పు.

ఒడియు	'పగులు'
ఒడిపు	'పగలగొట్టు'
కాయు	'కాగు'
కాయిపు	'కాచు'
తడయు	'ఆగు'
తడెపు	'ఆపు'
తిర్ంగు	'తిరుగు'
తిర్పు	'తిప్పు'
ఒళి	'ఉండు'
ఒళిపు	'ఉంచు'
పొరి	'వేగు'
పొరిపు	'వేయించు'

మరికొన్ని క్రియలలో ప్రేరణప్రత్యయం —ఆవు — మాండలికభేదం—ఓ—). దీనికి ఎ, ఇ లలో అంతమయ్యే ద్వ్యచ్కధాతువులలోనూ ఏకాచ్కధాతువులలోనూ—పావు-(మాం —పో—) అనే రూపాంతరం ఉంది. కొన్నిక్రియలలో—పో — తో పాటు—సో—కూడా ఉంది.

లక్కు	'లేచు'
లక్కావు/లక్కో	'లేపు'
కల్	'నేర్చుకొను'
కల్పావు	'నేర్పు'
బర్	'వచ్చు'
బర్పావు/బర్పో	'రప్పించు'
ఓదు	'చదువు'
ఓదో / ఓద్పో / ఓద్సో	'చదివించు'
సేరు	'చేరు'
సేరో/సేర్సో	'చేర్చు'

తెలుగు :

తెలుగులో ప్రేరణప్రత్యయాలు—పు—,—చు—, — ఇంచు —

—పు :	ఉడుగు	ఉడుపు
	తిరుగు	త్రిప్పు
	కలచు	కలపు
	నిలుచు	నిలుపు
	కలియు	కలుపు
	మాయు	మాపు/మాయించు
—చు :	చేరు	చేరుచు/చేర్చు
	కూలు	కూలుచు/కూల్చు
	ఆరు	ఆర్చు/ఆరించు
	ఓడు	ఓర్చు/ఓడించు
	కాగు	కాచు
	కలగు	కలచు

— ఇంచు పండు పండించు
అడుగు అడిగించు

(–ఇపించు) : అను అనిపించు :

— ఇంచు ప్రత్యయం – చు, – పుల తరవాత కూడా వస్తుంది: కాలు, కాల్చు, కాల్పించు, తడియు, తడుపు, తడిపించు — చు ప్రత్యయంలో చకారం – ఇంచు ముందు పకారంగా మారుతుంది; ప్రాచీనాంధ్రంలో అకారంముందు కూడా యీ మార్పు కనిపిస్తుంది: చేర్చు: చేర్పు, చేర్పక

గోండి:

గోండిలో బహుళ వ్యాప్తిగల ప్రేరణ ప్రత్యయం — ఉస్; కొన్ని క్రియలలో – హ్–' పూస్— కూడా ప్రేరణ ప్రత్యయాలుగా ఉన్నాయి.

ఉన్	'తాగు'
ఉహ్	'తాగించు'
తిన్	'తిను'
తిహ్	'తినిపించు'
తేద్	'లేచు'
తెహ్	'లేపు'
మేయ్	'మేయు'
మెహ్	'మేపు'
దొహ్	'కట్టు'
దొహ్‌పూస్	'కట్టించు'
కరీ	'నేర్చుకొను'
కరూస్	'నేర్పు'
అట్	'వండు'
అట్యూస్	'వండించు'
నార్	'కడుగు'
నొరూస్	
(కోయ)నార్హిస్	'కడిగించు'

కొండ:

కొన్ని అప్రేరణక్రియలచివరి జ్, గ్ ల స్థానంలో క్ ఆదేశించడంవల్ల అవి ప్రేరణ క్రియలుగా మారతాయి.

ని	'లేచు'
నికీ	'లేపు'
మర్గ్	'దాగు'
మర్క్	'దాచు'
దుజ్	'వేళ్ళాడు'
దుక్	'వేళ్ళాడతీయు'

ఇదికాక యీ భాషలో –వ్–, –పిస్–, –ఇస్ కూడా ప్రేరణప్రత్యయాలుగా ఉన్నాయి (–వ్–ముందు మకారం, –ఇస్ – ముందు అకారం లోపిస్తాయి).

ఎర్	'పడు'
అర్ప్	'పడగొట్టు'
ఈవ్	'ఎగురు'
ఈప్	'ఎగరవేయు'
నవ్	'ఆరు'
నప్	'ఆర్పు'
సిక్	'నవ్వు'
సిక్పిస్	'నవ్వించు'
నాక్	'నాకు'
నాక్పిస్	'నాకించు'
వంక్	'పండు'
వండిస్	'పండించు'
అడ్బ	'ఏడ్చు'
అక్బిస్	'ఏడ్పించు'

కూయి:

ఈ భాషలో అప్రేరణక్రియ చివరనున్న నాదస్పర్శం లేక అనునాసికంతో కూడిననాదస్పర్శం స్థానంలో దానికి సవర్ణమైన శ్వాసస్పర్శాన్ని ఆదేశించడంవల్ల ప్రేరణ క్రియలని నిర్మించేపద్ధతి చాలా ప్రచురంగా ఉంది.

ఏగ్	'తెరుచుకొను'
ఏక్	'తెరుచు'
మూగ్	'మునిగియు'
మూక్	'ముగించు'
ప్రమాంగ్	'దాగు'

ప్రాక్ 'దాచు'
నింగ్ 'లేచు'
నిక్ 'లేపు'
ఏడ్ 'ఏడు'
ఏస్ 'ఏడతీయు'
నెండ్ 'నిండు'
నెస్ 'నింపు'
తోండ్ 'కనపడు'
తోస్ 'చూపెట్టు'
గ్రాంబ్ 'నేర్చుకొను'
గ్రావ్ 'నేర్పు'
నెంబ్ 'పూర్తిఅగు'
నెవ్ 'పూర్తిచేయు'

కొన్ని అజంత క్రియలలో –వ్–, మరికొన్నిటిలో –స్– ప్రేరణప్రత్యయాలుగా ఉన్నాయి.

దీ 'దిగు'
దివ్ 'దింపు'
సా 'చచ్చు'
సావ్ 'చంపు'
కాంద్ 'కాగు'
కాస్ 'కాచు'
మీ 'స్నానంచేయు'
మీస్ 'స్నానం చేయించు'
తిన్ 'తిను'
తీన్ 'తినిపించు'
ఇన్ 'అను'
ఇస్ 'అనిపించు'

ఈ కింద ఇచ్చిన రెండు క్రియలలో – త్ – ప్రత్యయం సంధి మార్పుతో కనపడుతోంది:

సోల్ 'దూరు'
సోడ్ 'దూర్చు'
ఉణ్ 'తాగు'
ఉట్ 'తాగించు'

కోలామీ :

ఈ భాషలో ప్రచురమైన ప్రేరణప్రత్యయం – ఇప్ – (–అప్–, –ప్–).

నెగయ్ 'ఎగురు'
నెగప్ 'ఎగరవేయు'
ముంగ్ 'మునుగు'
ముంగిప్ 'ముంచు'
దాట్ 'దాటు'
దాటిప్ 'దాటించు'
తీర్ 'తీరు'
తీర్ప్ 'తీర్చు'
డాంగ్ 'దాగు'
డాప్ 'దాచు'

కొద్దిక్రియలలో –క్–, –త్–(–ట్–) కూడా ప్రేరణప్రత్యయాలుగా ఉన్నాయి.

కిని 'విరుగు'
కిన్క్ 'విరుచు'
ఇరి 'చిరుగు'
ఇర్క్ 'చింపు'
వడ్ 'గాయపడు'
వర్త్ 'గాయపరుచు'
ఓడ్ 'పగులు'
ఓట్ 'పగలగొట్టు'

నాయకి:

ఈ భాషలో ప్రేరణ ప్రత్యయం—ఉప్— (–ప్-ఇప్ –).

అర్ 'అరు'
అరుప్ 'ఆరబెట్టు'
ఇల్ 'నిలుచు'
ఇలుప్ 'నిలబెట్టు'
ఏంద్ 'నాట్యంచేయు'
ఏందుప్ 'నాట్యంచేయించు'
కాయ్ 'కాగు'

కాప్	'కాచు'
పయ్	'పగులు'
పయిువ్	'పగలగొట్టు'
ఒడ్	'పగులు'
ఒటువ్	'పగలగొట్టు'
కిడ్	'(విప్పు)ఆరు'
కిటువ్	'ఆర్పు'

పర్జీ :

ఈ భాషలో ప్రేరణప్రత్యయం –ఇవ్– /– –ఇత్; సాధారణంగా -ఇవ్- భూతేతరకాల ప్రత్యయాల ముందూ,–ఇత్–భూతప్రత్యయాలముందూ వస్తాయి. (కింద ఉదాహరణలలో –ఇవ్– మాత్రమే ఇవ్వబడింది)

తాక్	'నడుచు'
తాకివ్	'నడిపించు'
తుఞ్	'నిద్రించు'
తుఞివ్	'నిద్ర పోగొట్టు'
వంగ్	'వంగు'
వంగివ్	'వంచు'

పై ఉదాహరణలలో అప్రేరణక్రియలలో ఏమీ మార్పులేదు. కాని యీ భాషలో నాదస్పర్శం లేక అనునాసికంతోకూడినవాదస్పర్శంతో అంత మయ్యే క్రియలకి –ఇవ్–/–ఇత్ చేరినప్పుడు వాటి స్థానంలో వాటికి సవర్ణమైన శ్వాసస్పర్శం ఆదేశంగా వస్తుంది.

ఊంగ్	'ఊగు'
ఊకివ్	'ఊపు'
చీంగ్	'చిరుగు'
చీకివ్	'చింపు'
ఎంజ్	'లేచు'
ఎచివ్	'లేపు'
ఏంద్	'నాట్యంచేయు'
ఏతివ్	నాట్యంచేయుంచు'
ఉల్జ్	'చేరు'
ఉల్చివ్	'చేర్చు'
ఓడ్	'పగులు'
ఓటివ్	'పగులగొట్టు'

కొన్నిక్రియలలో ప్రేరణప్రత్యయానికిముందు– క్–,–చ్–,–త్–,–ప్–లలో ఒక వర్ణం అధికంగా చేరుతుంది.

తడ్	'కాగు'
తడ్కివ్	'కాచు'
ఇడ్	'దిగు'
ఇడ్కివ్	'దింపు'
మెర్	'నేర్చుకును'
మెర్చివ్	'నేర్పు'
అడ్	'ఏడ్చు'
అడ్తివ్	'ఏడిపించు'
తిన్	'తిను'
తితివ్	'తినిపించు'
నిల్	'నిలుచు'
నితివ్	'నిలబెట్టు'
ఉన్	'తాగు'
ఉంటివ్	'తాగించు'
నర్ప్	'భయపడు'
నర్పివ్	'భయపెట్టు'
ముయ్	'మూతపడు'
ముయ్పివ్	'మూయు'
మేయ్	'మేయు'
మేయ్పివ్	'మేపు'

కూడుఖ్ :

ఈ భాషలో ప్రేరణప్రత్యయాలు –తా– (–ద్–), –బ?అ—

ఎన్	'విరుగు'
ఎస్తా	'విరగగొట్టు'
చూర్	'అడ్డుపడు'
చూర్తా	'అడ్డపెట్టు'
ఒన్	'తిను'

ఒంద్ 'తినిపించు'
మెన్ 'విను, అడుగు'
మెంద్ 'చెప్పు'
పిఖ్ర్ 'నేర్చుకొను'
పిఖాబ?అ 'నేర్పు'

మాల్తో:

ఈ భాషలో ప్రేరణ ప్రత్యయం –త్– (–ద్–).

అల్క్ 'నవ్వు'
అల్క్త్ 'నవ్వించు'
బొంగ్ 'పరిగెత్తు'
బొంగ్త్ 'పరిగెత్తించు'
బజ్ 'కొట్టు'
బజ్త్ 'కొట్టించు'
ఉడ్ 'తృప్తిపడు'
ఉడ్ద్ 'తృప్తిపరుచు'
ఓన్ 'తాగు'
ఓంద్ 'తాగించు'
ఏర్ 'చూచు'
ఏద్ 'చూపెట్టు'

–త్– ప్రత్యయంమీద –తిత్–అనే మరొక ప్రేరణప్రత్యయంకూడా చేర్చవచ్చు.

ఎల్ 'దిగు'	ఎత్త్ 'దింపు'
ఎత్త్తిత్	'దింపించు'
బజ్ 'కొట్టు'	'బజ్త్ 'కొట్టించు'
బజ్త్తిత్	'కొట్టించమను'

బ్రాహుయీ:

బ్రాహుయీలో ప్రేరణప్రత్యయం –ఇఫ్– (అచ్చుతరవాత –ఫ్–)

బిన్ 'విను'
బినిఫ్ 'వినిపించు'
బార్ 'ఎండు'
బారిఫ్ 'ఎండబెట్టు'
సల్ 'నిలబడు'
సలిఫ్ / సలీఫ్ 'నిలబెట్టు'
బస్ 'వచ్చు'
బరిఫ్ 'రప్పించు'
క? 'చచ్చు'
కసిఫ్/కస్ఫ్ 'చంపు'
డక్క్ 'దాగు'
డక్కిఫ్ 'దాచు'

కొన్నిక్రియలలో ప్రేరణప్రత్యయంమీద మళ్ళీ అదే ప్రేరణప్రత్యయం చేర్చి ద్వికర్మక ప్రేరణ క్రియని నిర్మించవచ్చు.

క? 'చచ్చు'	కస్ఫ్ 'చంపు'
కస్ఫిఫ్	'చంపించు'
కుల్ 'భయపడు'	కులీఫ్ 'భయపెట్టు'
కులీఫిఫ్	'భయపెట్టించు'

తులనాత్మక చర్చ

పై పరిశీలనవలన ద్రావిడ భాషలలో ప్రేరణ క్రియలని నిర్మించే పద్ధతులు మూడు ఉన్నాయని తెలుస్తుంది. వాటిలో

మొదటి పద్ధతి: అప్రేరణక్రియ చివరనున్న శ్వాసస్పర్శం లేక అనునాసికంతోకూడినశ్వాసస్పర్శం స్థానంలో ద్విరుక్తశ్వాసస్పర్శాన్ని ఆదేశించడం (తమిళ, మలయాళాలలో తప్ప మిగిలిన భాషలలో మూ. ద్రా. అద్విరుక్త శ్వాసస్పర్శం నాదస్పర్శం గానూ, ద్విరుక్త శ్వాసస్పర్శం అద్విరుక్త శ్వాసస్పర్శం గానూ మారతాయి) ఈ పద్ధతి దక్షిణ ద్రావిడోప కుటుంబంలో తమిళం, మలయాళం, కోత, తోద, కొడగు భాషలలో చాలా ప్రచురంగాఉంది. కన్నడంలో ఇది అంత ప్రచురంగా లేకపోయినప్పటికీ ఆ భాషలో కూడా దీనికి కొన్ని ఉదాహరణలు ఉన్నాయి. తెలుగులో యీ పద్ధతి పూర్తిగా నశించి దీనికి బదులు ప్రేరణప్రత్యయాన్ని ఉపయోగించే పద్ధతి

సర్వత్రా వ్యాపించింది: ఉదా. త కలంకు; కలక్కు;: తె. కలఁగు; కలఁచు. మిగిలిన మధ్య ద్రావిడభాషలలో ఇది కొండ, పెంగొ, మండ, కూయి, కువి భాషల లోనే ప్రచురంగా ఉంది. ఇక పర్జీ భాషలో ప్రేరణ క్రియలలో ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. ఈ భాషలో ప్రేరణప్రత్యయం –ఇప్–/–ఇత్–అయినా ఇది చేర్చి నప్పుడు కొన్ని క్రియల చివరి నాదస్పర్శం లేక అనునాసికంతోకూడిననాదస్పర్శం దానికి సవర్ణ మైన శ్వాసస్పర్శంగా మారుతుందని పైన చూశాము. ఈ మార్పు ప్రస్తుత పర్జీభాషలో ఒక సంధిమార్పు మాత్రమే అయినా ఇటువంటి క్రియలని మిగిలిన ద్రావిడభాషలలో సమాన పదాలతో పోల్చిచూస్తే వీటి ప్రేరణరూపాలు ఒకానొక కాలంలో అంటే ముందు–పర్జీ (Pre–parji) కాలంలో–ఇప్–/–ఇత్– లేకుండా ఉండేవని స్పష్టమవుతుంది. ఉదా. పర్జీ ఊంగ్ : ఊకిప్ : త. ఊంకు : ఊక్కు. ముందు– పర్జీ కాలంలో ఊక్‌లో క్ అనే శ్వాసస్పర్శమే ప్రేరణ ప్రత్యయమన్నమాట. ఈ విషయాన్నే పర్జీ భాషలో విశేష పరిశోధన చేసిన ప్రొఫెసర్ టి. బరో, సుధీభూషణ్ భట్టాచార్య ఇలా చెప్పారు.

"Roots ending in nasal+voiced consonant usually substitute for this combination the corresponding unvoiced consonant. In old Dravidian, as found in Tamil for instance, this substitution was in itself sufficient to form the causative base, so that in Parji the older and simpler causal forms have been enlarged by the addition of the suffix ip/it which has been generalized as the causal suffix." (The Parji Language, P- 46.)

ఇటువంటి క్రియలలో– ఇప్–/–ఇత్– ప్రత్యయం సామ్యంవల్ల చేర్చబడింది అనే విషయం స్పష్టం. దీనివల్ల పర్జీ భాషలోకూడా ఒకానొక కాలంలో యీ పద్ధతి ప్రచురంగా ఉండేది అని తెలుస్తుంది. కోలామీలో ఇప్పుడు యీ పద్ధతి లేక పోయినా ఆ భాషలో ఓడ్ (< మూ. ద్రా.* ఓట్) 'పగులు'; ఓట్: (< మూ. ద్రా. * ఓట్ట్) 'పగల గొట్టు' అనే క్రియలో యీ పద్ధతి నేటికీ అవ శిష్టంగా నిలిచి ఉంది. రెండు లేక అంతకన్న ఎక్కువ ఉపకుటుంబాలలో తుల్యంగా ఉన్న ఒక విశేషం వాటి మూలభాషనించి వాటికి సంక్రమించి వచ్చి ఉంటుంది అనేది తులనాత్మకవ్యాకరణంలో ప్రాథమిక సూత్రం. కాబట్టి దక్షిణ మధ్యోప కుటుంబాలలో చాలాభాషలలోఉన్న యీ పద్ధతి మూలద్రావిడభాషకి చెందినదే అని మనం నిర్ణ యించవచ్చు. కన్నడం, తుళు, తెలుగు, గోండీల లోనూ ఉత్తర ద్రావిడోపకుటుంబానికి చెందిన కూడాఖ్, మాల్తొ, బ్రాహుయీల లోను యీ పద్ధతి నశించడం ఒక అర్వాచీన పరిణామమే.

ఈ పద్ధతిని ప్రేరణ రూపాలు నిర్మించదగిన క్రియలలో ఎక్కువ కంఠ్యాలు, దంతమూలీయాల తోనే అంతమవుతాయి. తమిళం–కొడగు, కొండ–కూయి ఉపకుటుంబాలలో యీ పద్ధతి కిందకి వచ్చే క్రియల్ని పోల్చిచూస్తే వీటిలో కంఠ్యాలు, దంతమూలీయాలతో అంతమయ్యే క్రియలనే మనం మూలద్రావిడ భాషాకాలానికి పునర్ని ర్మించ గలుగుతాము. ఉదాహరణలు :

1. త.	తూంకు	'వేళ్లాడు'	తూక్కు'	వేళ్లాడదీయు'
మ.	తూఙ్ఙు	,,	తూక్కు	,,
కో.	తూగ్	,,	తూక్	,,
తో.	తూక్	,,	తూక్	,,
కొడ.	తూంగ్	,,	తూక్	,,
కొండ.	దూంగ్	,,	దూక్	,,

	కూయి } కువి }	దూంగ్	,,	దూక్	,,
	మూ. ద్రా.	*తూంక్		*తూక్క్	(DED 2777)
2.	త.	మురుంకు	'విరుగు'	మురుక్కు	'విరుచు'
	కోలా.			ముర్క్	,,
	కూయి.	మ్రుంగ్	'చిరుగు'	మ్రుక్	'చింపు'
	మూ. ద్రా.	మురుంక్		*మురుక్క్	(4078)
3.	త.	అలంకు	'కదులు'	అలక్కు	'కదుపు'
	మ.	అలఙు	,,	అలుక్కు	,,
	కో.	అల్గ్	,,	అల్క్	,,
	తో.	అల్క్	,,	అల్క్	,,
	కూయి.	లాంగ్	'స్వభావం మారు'	లాక్	'స్వభావం మార్చు'
	మూ. ద్రా.	*అలంక్		*అలక్క్	(203)
4.	త.	ఆఱు	'చల్లారు'	ఆఱ్ఱు	'చలార్చు'
	మ.	ఆఱు	,,	ఆఱ్ఱు	,,
	కో.	ఆర్	ఎండు	ఆత్	'ఎండబెట్టు'
	తో.	ఓఱ్	,,	ఓట్–	,,
	కూయి.	ఆజ్	చల్లారు	ఆస్	చల్లార్చు
	మూ. ద్రా	*ఆఱ్		* ఆఱ్ఱ్	(346)
5.	త.	తేఱు	'తేరు'	తేఱ్ఱు	'తేర్చు'
	మ.	తేఱు	,,	తేఱ్ఱు	,,
	తో.	తోఱ్	,,	తోట్	,,
	కూయి.	తిజ్	'లేచు'	తిస్	'లేపు'
	మూ. ద్రా.	* తేఱ్		* తేఱ్ఱ్	(2856)
6.	త.	ఊఱు	'ఊరు'	ఊఱు	'ఊరించు, పోయు'
	మ.	ఊఱు	,,	ఊఱ్ఱు	,,
	తో.	ఊఱ్	'తేరు'	ఊట్	'తేర్చు'
	కూయి.	ఊజ్	'కూడు'	ఊస్	'పోగుచేయు'
	మూ. ద్రా.	*ఊఱ్		* ఊఱ్ఱ్	(648)
7.	త.	తోన్ఱు	'కనపడు, తోచు'	తోఱ్ఱు	'చూపించు'
	మ.	తోన్ను	,,	తోఱ్ఱు	,,
	తో.	త్వీఱ్	,,	త్వీట్	,,
	ప.	తోండ్	,,	తోటిప్	,,

గ	తోండ్	,,	తోట్వ్	,,
గోం.	—		తాహ్	,,
కొండ.	తోఛ్		తోఛ్	,,
కూయి / కువి	తోంఙ్	,,	తోస్	,,
మూ. ద్రా. * తోన్ట్			తోఛ్ట్	(2942)

(4—7 ఉదాహరణలలో కూయి భాషలో జరిగిన యీ ధ్వనిపరిణామాలు గమనించాలి. 1. మూ. ద్రా. * ఛ్ —> జ్, 2. మూ ద్రా * న్ట్ —> , ంఙ్ 3. మూ. ద్రా. * ఛ్ట్ —> స్.)

తమిళం—కొడగు ఉపకుటుంబంలో మూర్ధన్య టకారంతో అంతమయ్యే క్రియలలో కూడా యీ పద్ధతి వ్యాప్తిలో ఉంది ఉదా. త. అటు 'ఆడు' : ఆట్టు 'ఆడించు' (290); కూటు 'కూడు' : కూట్టు 'కూర్చు' (1562); ఓటు 'పరిగెత్తు' ఓట్టు 'పరిగెత్తించు' (877). కాని వీటికి కూయిలోఉన్న సమానపదాలలో యీ పద్ధతి లేక పోవడంవల్ల వీటి ప్రేరణరూపాలని మూలద్రావిడ భాషకి పునర్నిర్మించడం సాధ్యం కాదు. కాని కోలామీ పర్జి ఉపకుటుంబంలో ఒడ్ 'పగులు' (< *ఒట్): ఒట్ 'పగులగొట్టు' (< * ఒట్ట్) (799) అనే క్రియలో యీ పద్ధతి నేటికీ నిలిచి ఉండడంవల్ల మూలద్రావిడభాషలో టకారంతో అంతమయ్యే క్రియలలోకూడా యీ పద్ధతిని ప్రేరణరూపాలు ఏర్పడేవి అని మనం ఊహించవచ్చు. తమిళం.—కొడగు భాషలలో దంత్య త కారంతో అంతమయ్యే క్రియలు చాలాకొన్నిటిలో యీ పద్ధతి కనిపిస్తోంది మిగిలిన భాషలలో ఇటువంటి క్రియలలో యీ పద్ధతి లేక పోవడంవల్ల తమిళం—కొడగు భాషలలో ఇది అర్వాచీన పరిణామమని చెప్పవచ్చు. ఇక అనునాసికంతో కూడిన ఓష్ఠ్య ప కారంతో అంతమయ్యే క్రియలలో యీ పద్ధతి తమిళం—కొడగు భాషలలోనూ, కొండ—కూయి భాషలలోనూ కూడా కనిపిస్తోంది. కాని అటువంటి క్రియలలో ఒకటికూడా మూలద్రావిడ భాషకి పునర్నిర్మించడం సాధ్యంకాదు కాబట్టి వీటిలో యీ పద్ధతి తరవాత కాలంలో వ్యాప్తిలోకి వచ్చిందని చెప్పాలి.

రెండో పద్ధతి :

ద్రావిడభాషలన్నిటిలోనూ చాలా క్రియలు ఒక ప్రేరణప్రత్యయాన్ని చేర్చడంవల్లనే ప్రేరణ రూపాల్ని ఏర్పరుచుకుంటాయి. ఈ ప్రేరణ ప్రత్యయాలు * త్త్ — (సంధి రూపాలు * — ట్ట్—, *ఛ్ట్—), * ప్ప్ *—చ్చ్—, *—క్క— అనే నాలుగు మూల రూపాలనించి పుట్టినవి. ద్రావిడ భాషలలో ప్రేరణ క్రియలలో రెండు రకాలు ఉన్నాయి. తిను, విను, చెప్పు, అడుగు, కొట్టు మొదలైన క్రియలలో ప్రేరణప్రత్యయ మేమీ లేకపోయినా అవి సకర్మకాలే. ఇటువంటి వాటిని సహజ ప్రేరణ క్రియలు (Inherent Transitive Verbs) అనవచ్చు. ప్రేరణ ప్రత్యయంగల చేర్చు, కాచు, తడుపు, మేపు, చేయించు మొదలైన సకర్మకాలని విస్పష్టప్రేరణ క్రియలు (Derived Transitive Verbs) అనవచ్చు. ద్రావిడ భాషలలో ప్రేరణక్రియలలో యీ విభాగాన్ని సూచించినవారు ప్రొఫెసర్ ఎస్. అగస్త్యలింగం.

*—త్త్—నించి పుట్టిన ప్రత్యయాలు తెలుగు, గోండీ బ్రాహుయీతప్ప మిగిలిన అన్నిభాషల లోనూ ఉన్నాయి. న, ల, ణ, ళ లతో అంతమయ్యే క్రియల తరవాత ఇది చేర్చినప్పుడు యీ కింద ఇచ్చిన సంధులు ప్రవర్తిస్తాయి.

(1) {న్ / ల్} + త్ —> ఱ్ఱ్ (2) {ణ్ / ళ్} + త్ —> ట్ట్

1. త.	తిన్	'తిను'	తీఱ్ఱు	తినిపించు
మ.	తిన్ను	,,	తీఱ్ఱు	,,
క.	తిన్	,,	తీఱు	,,
కొడ.	తిన్	,,	తీత్	,,
ప.	తిన్	,,	తిత్తిప్	,,
కూయి / కువి	తిన్	,,	తీస్	,,
మూ. ద్రా.	*తిన్		*తీఱ్ఱ్	(2670)
2. త.	ఉణ్	'తిను, తాగు'	ఊట్టు	'తినిపించు, తాగించు'
మ.	ఉణు	'తిను'	ఊట్టు	'తినిపించు'
కో.	ఉణ్	'తాగు'	ఊట్	'తాగించు'
క.	ఉణ్	'తిను'	ఊడు	'తినిపించు'
ప.	ఉన్	'తాగు'	ఉంటిప్	'తాగించు'
కొండ.	ఉండ్	,,	ఉట్పిస్	,,
కూయి.	ఉణ్	,,	ఊట్/ఊడ్	,,
మూ. ద్రా.	ఉణ్		*ఊట్ట్	(516)

(పై రెండు ఉదాహరణలలోనూ అప్రేరణ రూపంలో హ్రస్వమూ, ప్రేరణరూపంలో దీర్ఘమూ దక్షిణభాషలలోనూ కూయిలోనూ కూడా ఉన్నాయి. కాబట్టి ఈ భేదం ఈ క్రియలలో మూల ద్రావిడ భాషలోనే ఉండి ఉండాలి.)

3. త.	పూణ్	'ధరించు, పూను'	పూట్టు	'పూన్చు తాళంవేయు'
మ.	పూణు	,,	పూట్టు	,,
కో.	పూడ్	,,	పూట్	,,
తో.	పూళ్	,,	పూట్	,,
క.	పూణ్	,,	పూడు	,,
కూయి.	పూండ్	,,	పూట్/పూడ్	,,
మూ. ద్రా.	*పూణ్		*పూట్ట్	(3577)

పై మూడు క్రియలలోనూ ప్రేరణ రూపాలు దక్షిణ భాషలలోనే కాకుండా కూయి–కువి (పర్జి) లలో కూడా ఉండడంవల్ల అవి మూలద్రావిడ భాషకి చెందినవే అనీ, వాటిలో జరిగిన సంధి మార్పులు మూలద్రావిడ భాషాకాలంలోనే ఉండేవి అనీ మనం ఊహించవచ్చు. ల, ళ లతో అంతమయ్యే క్రియలలో కూడా యిటువంటి సంధిమార్పు దక్షిణభాషలలో చాలా ప్రచురంగా ఉన్నప్పటికీ (ఉదా. త. మ. ఉరుళ్ 'చుట్టుకొను'; ఉరుట్టు 'చుట్టు' (571); త. మ. ఞాల్ 'వేళ్లాడు' ఞాఱ్ఱు 'వేళ్లాడదీయు' (2373);

త. మ. అరళ్ 'భయపడు' : అరట్టు 'భయపెట్టు' 2980); త. మ. నీళ్ 'పొడుగుగా ఉండు' : నీట్టు 'సాచు, పొడుగుచేయు' (3059); త. మ. కటెల్ 'జారు' : కటుట్టు 'జార్చు' (1136).) వీటికి సమాన పదాలు మరి యే భాషలోనూ లేక పోవడంవల్ల వీటిని మూలద్రావిడ భాషకి పునర్ని ర్మించడం సాధ్యంకాదు

ఈ సందర్భంలో *-త్త్-ప్రేరణ ప్రత్యయం మధ్య ద్రావిడ భాషలలో పైన యిచ్చిన క్రియలలో తప్ప మరి ఎక్కడా లేదనే విషయం గమనించదగినది.

-ప్ప్-నించి వచ్చిన ప్రేరణ ప్రత్యయాలు గోండీ, కొండ, కూయి, కురుఖ్, మాల్తో తప్ప మిగిలిన భాషలలో ప్రచురంగా ఉన్నాయి. తమిళంలో ఇది సర్వసాధారణంగా ఇ అనే మరొక ప్రేరణ ప్రత్యయంతో కలిసి ప్పి, వి గా ఉండడం గమనించ దగ్గది. ఇది ప్రాచీన కన్నడంలోకూడా ఉండేదని శాసనాలవల్ల తెలుస్తుంది; తరవాత కాలంలో ఇది నశించింది. పర్జి-ఇవ్-దీనికి సంబంధించినదే. దీని రూపాంతరమైన-ఇక్--ఇవ్వ్-లో పకారం లోపిం చడంవల్ల ఏర్పడినదనీ, అందులో తకారం భూత ప్రత్యయమనీ ఈ క్రింది ఉదాహరణలలో కోలామీ రూపాలవలన తెలుస్తుంది. (కుండలీకరణాలలోనివి భూతప్రాతిపదికలు.)

కో.	ప.
కిటిప్ (కిటిప్త్-)	చిటిక్/చిటిత్ 'ఆర్పు' (1614)
వంగిప్ (వంగిప్త్-)	వంగిప్/వంగిత్ 'వంచు' (4371)

బ్రాహుయీ -ఫ్-/-ఇఫ్- కూడా *-ప్ప్- నించి వచ్చినదే :

బ్రా.	తె.
బినిఫ్	వినిపించు
బరిఫ్	రావించు/రప్పించు
కన్ఫ్	చంపు (కూయి: సావ్)

బ్రాహుయీలో ఇది ఒక్కటే ప్రేరణ ప్రత్యయమవటం కూడా గమనించతగ్గదే.

*-చ్చ్-నించి వచ్చిన ప్రేరణ ప్రత్యయాలు తమిళం, మలయాళం, కొడగు, కురుఖ్, మాల్తో, బ్రాహుయీ తప్ప మిగిలిన అన్ని భాషలలోనూ ఉన్నాయి. కన్నడంలో ప్రాచీనకాలంలో ప్రేరణ ప్రత్యయం-చు. ఇది హల్లులతో అంతమయ్యే క్రియల తరవాత వచ్చినప్పుడు ఏర్పడే సంయుక్తాక్షరాలని విభజించడానికి తరవాతకాలంలో దీనిముందు ఇకారం చేరి-ఇచుగానూ, ఆ తరవాత-ఇసుగానూ మారింది. తెలుగు-చు,-ఇంచు ప్రత్యయాలు దీనికి సంబం ధించినవే! గోండీ-ఉస్-దీనినించి వచ్చినదే. కూయిలో కాస్ 'కాచు', ప్రొస్ 'కాల్చు', మీస్ 'స్నానంచేయించు', నాస్ 'నాప్పించు' మొదలైన క్రియలలో సకారం దీనినించి వచ్చినదే. తొదలో ఓడ్చ్ 'ఆడించు', కల్చ్ 'నేర్పు', తిర్చ్ 'తీర్చు', నడ్చ్ 'నడుపు' మొదలైన క్రియలలోనూ, కోతలో కల్చ్ 'నేర్పు', కెడ్తచ్ 'చెరుచు', తీర్చ్ 'తీర్చు', నాన్చ్ 'నాన్చు', ఓక్చ్ 'వంపు' మొదలైన క్రియలలోనూ ఈ ప్రత్యయం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది.

ప్రాచీనాంధ్రంలో-చు ప్రేరణ ప్రత్యయం కొన్ని క్రియలలో అకారం ముందు పకారంగా మారు తుంది. ఈ మార్పు నేటి వ్యావహారికంలో లేదు ఉదా. తీర్చు: తీర్ప /(వ్యా.) తీర్చ. ప్రాచీనాంధ్రంలో సిద్ధ చకారం ఇ ఈ ఎ ఏ ఐ కాక మిగిలిన అచ్చుల ముందు వ కారంగా మారడం పై మార్పుకి దోహదం చేసిఉండవచ్చు.

తమిళం, మలయాళం, కోత, తోద, కొడగు ఉపకుటుంబంలో య కారం తరవాత -త్తు- వస్తే ఆ రెండూ చ్చుగా మారతాయి: ఉదా. కాయ్ 'కాగు': కాయ్‌త్తు 'కాచ్చు'-'కాచు' (1219). ఈ -చ్చు- త్తు- నించి వచ్చినది కాబట్టి దీనికీ చ్చ్- ప్రేరణ ప్రత్యయానికీ సంబంధంలేదని మనం గమనించాలి.

*-ఇ- ప్రేరణప్రత్యయం తమిళం -ప్పి- -వి-, తెలుగు -ఇంచు-లోనే ప్రధానంగా ఉంది. వీటిలో కూడా ఇది వేరొక ప్రేరణ ప్రత్యయంలో కలిసి ఉంది.

తమిళం	తెలుగు
కాణ్పి	కాన్పించు/కనిపించు
నటప్పి	నడిపించు

పై ఉదాహరణలు పరిశీలిస్తే తెలుగులో కూడా మొదట పించు వి, ప్రేరణప్రత్యయమనీ దీనిలో పకారం తెలుగు హలంతక్రియలలో లోపించి ఇంచు ఏర్పడి ఉంటుందనే ఊహ కలగక మానదు ఉదాత చెయ్వి : తె. చేయించు (<*చెయ్వించు). చేసి, చేసెడి, చేసెదను మొదలైన రూపాలలోకి మళ్ళే 'చేయించు'లో ఇ కారంముందు య కారం సకారంగా మారకపోవడం కూడా ఇకారంముందు పకారం ఉండేదనే ఊహని బలపరుస్తుంది.

కన్నడం -ఇసు, వర్జి -ఇప్-/-ఇత్-, బ్రాహుయీ -ఇఫ్-లలో ఇకారం స్వరభక్తివల్లపుట్టినది కావచ్చు.

మూడో పద్ధతి :

అప్రేరణక్రియలో ఉపయోగించే కాలప్రత్యయాలకంటె భిన్నమైన కాలప్రత్యయాలు ఉపయోగించడంవల్ల ప్రేరణార్థాన్ని సూచించడమనే యీ మూడోపద్ధతి తమిళం, మలయాళం, కోత, తోద, కొడగు అనే ఉపకుటుంబంలో మాత్రమే ఉంది. వీటిలో కాలప్రత్యయాలు ఈ విధంగా ఉంటాయి.

	అప్రేరణం	ప్రేరణం
భూత	-ంత్-	-త్త్-
	(ఇ, య్‌ల తరవాత -ంచ్-)	(ఇ య్‌ల తరవాత -చ్చ్-)
(వర్తమాన	-కిఱ్-	-క్కిఱ్-)
భవిష్యత్	-వ్-/-/-(-ఉమ్)	-ప్-/-క్క్-(ఉమ్)

ఈ పద్ధతి మధ్యద్రావిడభాషలు, ఉత్తర ద్రావిడభాషలేకాక దక్షిణద్రావిడభాషలైన కన్నడం, తుళులలో కూడా లేకపోవడంవల్ల యిది పై ఉప కుటుంబంలో ఏర్పడిన నూతన పరిణామమే (Shared Innovation) కావచ్చు. ఈ భాషలలో ప్రేరణప్రత్యయాలుగా ఉన్న -త్తు,-ప్పు (మొదటి పద్ధతిలో)-క్కు వీటితో తుల్యమైన రూపాలుగల పై కాలప్రత్యయాలు ప్రేరణార్థాన్ని సూచించడానికి ఉపయోగపడేటందుకు దోహదం చేసిఉండవచ్చు.

పై కారణాలవల్ల యీ మూడోపద్ధతి మూలద్రావిడభాషకాలంలో లేదని స్పష్టమవుతుంది ఇక మూలద్రావిడభాషకాలంలో ఉన్న మొదటి పద్ధతికీ రెండోపద్ధతికి ఏమైనా భేదం ఉందా అనే విషయాన్ని పరిశీలిద్దాము. రెండోపద్ధతిలో అప్రేరణక్రియకి ఒక ప్రేరణప్రత్యయంచేర్చబడుతుండగా మొదటి పద్ధతిలో అప్రేరణక్రియలో అద్విరుక్తస్పర్శం లేక అనునాసికసహితస్పర్శం స్థానంలో ద్విరుక్తస్పర్శాన్ని ఆదేశించడంవల్ల ప్రేరణక్రియ నిర్మించ బడుతోంది. ఈ ద్విరుక్తస్పర్శమే అద్విరుక్తస్పర్శానికి ప్రేరణ ప్రత్యయం చేర్చడంవల్ల జరిగిన సంధి ఫలితంగా ఏర్పడిందని చెప్పడానికి ఆధారాలు ఉన్నాయి. తమిళం (మూ.ద్రా.) ఆటు 'ఆడు': ఆట్టు 'ఆడించు', కూటు 'కూడు': కూట్టు 'కూర్చు'; ఏఱు 'ఎక్కు' ఏఱ్ఱు 'ఎక్కించు', తోను 'తోచు'; తోఱ్ఱు 'తోపించు; చూపించు'; వంటి క్రియలలో ద్విరుక్తమైన *ట్ట్, *ఱ్ఱ్‌లు అద్విరుక్తమైన ట్, ఱ్‌లకి *త్త్ అనే ప్రేరణప్రత్యయం చేరి సంధి జరగగా సిద్ధించినవి అని చెప్పవచ్చు. వీటిలో జరిగిన

{ ట్ / ఱ్ } + త్త్ —> { ట్ట్ / ఱ్ఱ్ }

అనే సంధి ద్రావిడభాషలలో ట్, ఱ్‌లతో అంత

మయ్యే నామవాచకాల ఔపవిభక్తికరూపాలలో కూడా కనపడుతోంది: ఉ. పీటు 'ఇల్లు': ఔ. వి. పీట్ట్ (– < పీట్ + త్); యాటు 'ఏరు': ఔ. వి. యాట్ట్ (తె. ఏటి) (– <*యాట్ + త్) తమిళంలో త్ ఔపవిభక్తిక ప్రత్యయం అమ్‌తో అంతమయ్యే నామవాచకాలలో సంధిమార్పు లేకుండా కనపడుతోంది: మరమ్ 'చెట్టు': ఔ.వి. మరత్త్. కాబట్టి పై ప్రేరణక్రియలలో *త్ అనే ప్రేరణ ప్రత్యయం సంధిరూపంలో ఉన్నదని మనం నిస్సంశయంగా చెప్పవచ్చు. *త్ అనే ప్రేరణప్రత్యయం ద్రావిడభాషలలో ప్రచురంగా ఉన్నదే(పైనచూడండి). మూర్ధన్యదంత్యమూలీయస్పర్శాలతో అంతమయ్యే క్రియలలో *త్ ప్రేరణప్రత్యయం చేరడంవల్ల ద్విరుక్త స్పర్శాలు ఏర్పడి యీ క్రియలనించి యీ పద్ధతి ఓష్ఠ్య కంఠ్య దంత్య స్పర్శాలతో అంతమయ్యే క్రియలకి సామ్యంవల్ల వ్యాపించిందని మనం ఊహించవచ్చు. (ప్రేరణక్రియలలో అనునాసిక లోపం ద్విరుక్తస్పర్శాలముందు అనునాసికం ఉండదనే వర్ణనిర్మాణ సూత్రంవల్ల ఏర్పడింది.) కాబట్టి మొదటి పద్ధతికూడా రెండో పద్ధతిలో ఒక అంతర్భాగమేననీ ఆ రెండింటికీ పెద్దభేదమేమీ లేదని మనం నిర్ణయించవచ్చు.

తెలుగులో మొదటి పద్ధతి నశించింది. మొదటి పద్ధతి నశించిన భాషలు మూడు ఉపకుటుంబాలలోనూ ఉండడంవల్ల తెలుగు ఏ ఉపకుటుంబానికి చెందినది అనే విషయాన్ని నిర్ణయించడానికి యీ పరిణామం ఉపయోగించదు. ఈ పరిణామం ఆయా భాషలలో ప్రత్యేకంగా జరిగినదే అయి ఉండాలి. కాబట్టి శ్రీ భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు* తెలుగులో యీ పరిణామం తెలుగుని మధ్యోత్తర ద్రావిడ భాషలతో చేర్చడానికి ఆధారమవుతుందని చెప్పడం సరికాదు అదేవిధంగా మొదటి పద్ధతి దక్షిణద్రావిడంలోనూ రెండోపద్ధతి మధ్యోత్తర ద్రావిడ భాషలలోనూ మాత్రమే ప్రచురంగా ఉందని వారు చెప్పినదికూడా సత్యంకాదు. దక్షిణ ద్రావిడ భాషలలోకూడ రెండోపద్ధతి మొదటిపద్ధతి అంత ప్రచురంగా ఉందని పై చర్చ స్పష్టం చేస్తుంది.

మొదటి పద్ధతి నేటికీ నిలిచి ఉన్న భాషలలో కొన్ని క్రియలలో సామ్యంవల్ల కొన్ని కొత్త మార్పులు ఏర్పడ్డాయి. అప్రేరణక్రియ చివరివర్ణం మారడం లేక అప్రేరణక్రియలో ఒక కొత్త విస్పదక ప్రత్యయం చేరడం అనే మార్పు చాలా భాషలలో కనపడుతోంది. సామ్యంవల్ల కొత్త ప్రేరణక్రియలు ఏర్పడడంకూడా కొన్ని భాషలలో కనపడుతోంది. ప్రేరణ ప్రత్యయం చాలా భాషలలోనుండి దానికి సంబంధించిన అప్రేరణ ప్రత్యయం కొన్ని భాషలలోనే ఉంటే అటువంటి వాటిలో అప్రేరణ ప్రత్యయం సామ్యంవల్ల ఏర్పడిందని చెప్పవచ్చు. ఉదా (723) త.మ. ఎఴుంపు = 'లేచు' లో –ంపు అప్రేరణ ప్రత్యయం మిగిలిన భాషలలో ఇది లేదు. అంతే కాక తమిళ మలయాళ కన్నడాలలో ఎఴు అనే రూపంకూడా ఉంది. దీని ప్రేరణరూపం ఎఴుప్పు. ఇది తమిళం, మలయాళం, తోద, కన్నడం, కొడగు తుళు లలో ఉంది ఈ క్రియలో ప్రేరణ ప్రత్యయం

---

* "Telugu, Central Dravidian(except Kuyi-Kuvi Konda), and the North Dravidian Languages are characterized by the absence of the Type I construction. This provides us with additional evidence to class Telugu with the Central and North Dravidian group of languages. There is evidence that both types were present in P.Dr.; but TypeI mainly was prevalent in the area occupied by the present S. Dr. languages and typeII in that of C Dr. and N. Dr. including Telugu. Kuvi is enclosed by both the major isoglosses. There is therefore, Overlapping of the two isoglosses in the C Dr. area with N Dr. and S Dr., outside the overlapping zone" (Telugu Verbal Bases: A Comparative and Descriptive Study. P. P. 266—7.)

అన్ని దక్షిణభాషలలో ఉండగా ంపు అనే అప్రేరణ ప్రత్యయం తమిళ, మలయాళాలలో మాత్రమే ఉండడంవల్ల, వాటిలోకూడా అదిలేని అప్రేరణ రూపంకూడా ఉండడంవల్లా ఇది యీ రెండు భాషల లోనూ మొదటి పద్ధతి కిందకి వచ్చే క్రియల సామ్యంవల్ల సృష్టించబడిందని చెప్పవచ్చు.

(1090) కూయి — గ్రాంబ్ 'నేర్చుకొను' 'చదువు'లో ంబ్ కూడా యిలాగే సామ్యంవల్ల సృష్టించబడింది. కూయిలో దీని ప్రేరణరూపం గ్రాప్ 'నేర్పు'. దీనికోనూ, తె. కఱపు, కోలామీ కర్ప్, నాయకీ కరప్ వ్ ప్రేరణ ప్రత్యయం ఉంది. కూయితప్ప మరి ఏ భాషలోనూ ంబ్ ప్రత్యయం యీ ధాతువులో లేదు. కాబట్టి పై కూయి రూపంలో ఇది సామ్యంవల్ల ఏర్పడినది అయిఉండాలి.

(2373) త మ ఞాల్, క. నేల్, కొడగు నేర్ 'వేళ్లాడు' త ఞాలు, మ. ఞాల్లు, కొడగు నేత్ 'వేళ్లాడదీయు' ఇందులో కొడగు అప్రేరణ క్రియలో మిగిలినవాటిలో ఉన్న ల కారం బదులు రేఫ ఉంది. ఈ రేఫ ధ్వనిసూత్రానుసారంగా ల కారం నించి వచ్చినదికాదు. కాబట్టి ఇది కొడగులో మార్ 'అమ్ము' <*మాఱు 'మారు'; మాత్ 'మార్చు' (< * మాఱ్ఱు) (3960) వంటి క్రియల సామ్యం వల్ల లకార స్థానంలో వచ్చినది అయి ఉండాలి.

(2655) త. తిరుంపు, మ. తిరుంపు, తొ తిర్బ్ 'తిరుగు'— ఈ మూడింటిలో మాత్రమే ంపు అప్రేరణ ప్రత్యయం ఉంది. కాని ప్పు ప్రేరణ ప్రత్యయం త. మ తిరుప్పు, తొ. తిర్ప్, క. తిరుపు తె. త్రిప్పులలో ఉంది. కాబట్టి యీ క్రియలో ంపు అప్రేరణప్రత్యయం తమిళం, మలయాళం, తొద ఒక భాషగా ఉన్న అతిప్రాచీన కాలంలోనే సృష్టించబడి ఉండాలి.

(3059) త మ. నీళ్, నీటు 'పొడుగు అగు' : నీట్టు 'పొడుగుచేయు', కో. నీడ్ : నీట్; తొ. నీళ్, నీడ్ : నీట్; కొడగు. నీడ్ : నీట్; క. నీళ్ : నీడు (< * నీట్టు)— ఇందులో నీళ్ అనే అప్రేరణరూపమే ప్రాచీనం. దీనితోబాటు నీటు అనే అప్రేరణరూపంకూడా సామ్యంవల్ల తమిళం, మలయాళం, కోత, తొద, కొడగుల మూలభాషకాలంలోనే సామ్యంవల్ల సృష్టించబడింది. చివరి రెండు ఉదాహరణలలోనూ సామ్యంవల్ల ఏర్పడిన అప్రేరణ రూపాలు ఒక ఉపకుటుంబంలో అన్ని భాషలలోనూ (తమిళం — కొడగు) ఉండడం గమనించ దగినది.

మొదటి పద్ధతి నశించిన తెలుగు మొదలైన భాషలలో అన్ని క్రియలలోనూ రెండో పద్ధతి వ్యాపించడం సామ్యంవలన ప్రేరణరూపాలు మార్పు చెందడానికి ఉదాహరణ: తె. కలగు: కలచు : త. కలంకు : కలక్కు (1092); తె. అడగు : అడచు : త. అటంకు : అటక్కు (56); గోండి ఉన్ 'తాగు' : ఉహ్ 'తాగించు' : మూ ద్రా. ఉణ్: ఊట్టు (516; దీనిలో ఉహ్ తిన్ 'తిను' (< * తిన్) : తిహ్ (<* తీట్టు) (2670) సామ్యంవల్ల ఏర్పడింది అలాగే కూయిలో తిన్ : తిస్ (< * తీట్టు) (2670) సామ్యంవల్ల ఇన్ 'అను' : ఇస్ 'అనిపించు' (737), వెన్ 'విను, అడుగు' : వెస్ 'వినిపించు, మాట్లాడు'లలో ప్రేరణ క్రియలు ఏర్పడ్డాయి (కూయిలో అప్రేరణ ప్రేరణ క్రియల సమగ్ర పరిశీలనకి నా "The Intransitive and Transitive Suffixes of Kui" JAOS 85 (1965) : 551–65 అనే వ్యాసం చూడవచ్చు)

కాంతి - శాంతి

శ్రీ కొండిపర్తి శేషగిరిరావు

ఓ నాడు తత్వపరిశీలనలో తలదూర్చటంతో, చాలా చికాకై పోయాను ఆ స్థితిలో బరువైన దార్శనిక భావాలు బలంగా ఓ ప్రక్క పనిచేస్తున్నాయి. మరో ప్రక్క అంటీ అంటని జీవిత పరమార్థాలూ, కనిపిస్తున్నాయి. ఇంకా ఎటూ తెగని ఎన్నో ఆలోచనలు నా మెదడులో మెదులుతున్నాయి. దాంతో నేను ఎంతో భారమెక్కి పోయాను. అప్పుడు

ఏది ఎందుకో తెలియని
ఏమి జరుగునో ఎరుగని
మేలుకొన్న చింతలతో
కాలుతున్న మెదడులతో
ఏమిటీ స్థితి.

అనిపించింది.

ఇలా అనిపించటానికి కారణం, నాలో ఎంతో భారంగా భావప్రాప్తి కలుగుట కావచ్చు. లేక నాలో భావప్రేరణ ఉత్తేజముగా కలుగుట కావచ్చు అందుకే నా మెదడూ, నా మనస్సూ ఇంత భారమై పోయాయి.

వెంటనే ఎదురుగా గోడకు వ్రేలాడుతున్న లలితకళా ఏకాడమీవారి అజంతా చిత్రాన్ని చూస్తూ, ఆ మధుమయజగత్తులో పారవశ్యాన్ని పొందటంతో, నా మెదడూ నా మనస్సూ ఎంతగానో తేలికపడి, నూతనోత్సాహంతో కూడుకొన్నవి ఐనాయి రసజగత్తులోని ఈ రసభావ తరంగాలు గతంలోని బరువైన భావాలను చెరిపి, మధుమయ ప్రవంతులతో నా మెదడునూ, నా మనస్సునూ ఎంతగానో చల్లబరిచాయి. అప్పుడు

కష్టాలనూ సుఖాలనూ
ఆలోచనలనూ అగాథాలనూ
మరపించేదీ మురిపించేదీ
ఈరసజగత్తేగదా!

అని అనిపించింది:

ఆలాంటి స్థితిలో, నాలో మెదిలే ఈ తాత్విక భావాల్నీ, ఈ రసభావాల్నీ, ఒక దాని ప్రక్క మరో దానిని ఉంచి; ఒకదానితో మరో దానిని పోల్చుకొంటూ,

తత్వపరిధిలో నిలబడి ఆలోచిస్తే—

లలిత కళలు ఎంతో తక్కువ స్థాయిలో ఉన్నట్లుగా తోస్తుంది. ఎందుకంటే తత్వశాస్త్ర పరిశీలనవలన పొందబడే భావాలు, మనస్సుకు ఎంతో ఉత్కృష్టమైనవిగా ఉంటాయి. అందుకనే ఆ భావాల ఒరవడిలో ఓ రసకృతినుండి పొందబడే ఆనందం ఎంతో తక్కువదనే భావన కలుగుతుంది. అందులోనూ, తత్వపరిశీలన మెదడునూ బాగా సంచలన పరుస్తుంది. అసలు మెదడుయొక్క స్వభావం కూడా సంచలన పూరితమే! కావున ఒక ఉత్కృష్ట భావసంచలనంలోని భావప్రాప్తిస్థాయిలో ఆలోచిస్తే ఈ రసజగత్తు ప్రసాదించే ఈ రసానందం ఎంతో తక్కువస్థాయిలోనిదిగా కనిపిస్తుంది. కనుక తత్వ పరిశీలనా దృష్టిలో, రసజగత్తు మానవ మేధస్సులోని ఆలోచనా ప్రవంతులను అరికట్టి అతనిలో స్తబ్దతను కలిగించేదిగా కనిపిస్తూ ఉంటుంది. ఆలా కనిపించటం తత్వపరిశీలనాదృష్టిలో సహజమేనేమో! అందుకే రసజగత్తుని ఆనందించటం రసదృష్టిలో మధురసాధనఐతే; తత్వపరిధిలో అదే, ఓ రకమైన అభౌతిక మధుపానము ఔతోంది.

ఇకపోతే, ఓ కమ్మని పాటలోనో, లేక ఓ చక్కని రంగుల చిత్రంలోనో పారవశ్యాన్ని పొంది, దానిని ఆనందించి అనుభూతి చెందుతూ ఉన్నప్పుడు

ఈ సంకీర్ణ తత్వమయజగత్తూ, దాన్ని అంటిపెట్టుకొన్న ఈ పరిణామమయ అంగాంగీ భావాలూ, గజిబిజిగానూ ఎంతో కటువుగానూ తోస్తాయి. ఆ స్థితిలో రసజగత్తు పూలసెజ్జగా కనిపిస్తూ

మనముల్లో మనముల్లో
ప్రశాంతతను ఇచ్చేదీ పరిమళాన్ని తెచ్చేదీ
ఈ రసజగత్తేగదా!
అని అనిపిస్తూ ఉంటుంది.

అందుకనే ద్వంద్వరహితమైన ఈ రసజగత్తు ముందు తత్వపరిశీలన మనిషిలో జిజ్ఞాసనురేపి, దానిని జ్వలింప జేసేదేకానీ, మానవ హృదయాన్ని ద్రవీకరించి లాలిత్యాన్ని ప్రసాదించదుగదా! అని అనిపిస్తూ ఉంటుంది.

ఇలాంటి తాత్విక రసజగత్తులను దృష్టిలో ఉంచుకొని ఇంకొంచెం ఆలోచిస్తే; తత్వపరిశీలన మానవపురోభివృద్ధికి తోడ్పడి, అతనిని ముందుకు నడిపిస్తూ ఉంటే, రసదృష్టి అతనికి విశ్రాంతినిస్తూ అతని పురోగమనంలో ఎదురయ్యే బాధలను మరపించేలా చేస్తోంది.

అందుకే తత్వపరిశీలన మానవునికి తండ్రియై అతన్ని పోషిస్తుంటే, రసదృష్టి అతనికి తల్లియై రసానందపు తన్మయత్వంలో అతన్ని ఓలలాడించి అతన్ని పులకితుని చేస్తోంది.

ఇక తత్వజ్ఞానమే మానవునికి ధ్యేయమైతే, అతను నిత్య అనిత్యాల సంఘర్షణల మధ్యనూ; స్థూల సూక్ష్మజగత్తుల మధ్యనూ; ఏకత్వ అనేకత్వాల మధ్యనూ; వీటన్నిటి సమన్వయాల్లోనూ నలిగిపోయి, హృదయమాధుర్యంలేని నిత్యసంశయుడైన ఓ తార్కికజీవిగా మాత్రమే జీవిస్తాడు. అప్పుడు అతనిరూపం బీభత్సంగాకూడా ఉంటే ఉండవచ్చు.

ఐనా, ఆలోచిస్తే అలాంటి వైరుధ్యాల్లోనూ సమన్వయాల్లోనూగల గుప్తసంబంధాల్లో ప్రయాణిస్తున్న మానవునికి అనంతమైన సంతుష్టి కలుగుతూనే ఉండి. కాకపోతే, ఆ సంతుష్టిలోని ఆనందం, హృదయమార్దవముతో కూడుకొని లాలిత్యం కలదిగా మాత్రం ఉండదు.

పోనీ ఓ వేళ రసాస్వాదనమే ధ్యేయమైతే, అతనిలో హృదయ లాలిత్యమెక్కువై అతనిలో భావతీవ్రతను కలిగించే ఈ ప్రకృతి సంఘటనలకూ, ఈ లౌకిక సంఘటనలకూ తట్టుకోలేక నిజ జీవితానికి భయపడి పారిపోయే పిరికివాడై పోతాడు.

అందుకనే రమణీయత మానవ మేధస్సును ముంచివేయకూడదు. తత్వశాస్త్ర పరిశీలన మానవ హృదయాన్ని మింగివేయకూడదు.

అసలు తత్వచింతన మనిషిని ఎక్కడికో, ఇంకా.........ఇంకా.........ఇంకా ఎక్కడికికో, బలవంతంగానో బుజ్జగించో పరిశీలనాత్మకంగా తీసుకొనిపోతుంది రసజగత్తు అలాకాక పిల్లతెమ్మెరవలె మనిషిని లాలించి తేలిక పరుస్తుంది. అంటే, తత్వపరిశీలన మానవ మేధస్సును సంవేదనలతో రేపితే; రసజగత్తు మానవ హృదయాన్ని మెత్తబరచి ఆనందంతో బరువెక్కిస్తుంది. కాబట్టే తత్వమయ జగత్తు మెదడుమీద ఆధారపడితే; రసమయ జగత్తు హృదయంమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. కనుకే తత్వపరిశీలనలో జ్వలించే భావాలు ఉంటే; రస తాదాత్మ్యతలో ఆనందించే అనుభూతులు ఉంటాయి. అందుకే కాబోలు, తత్వజగత్తు మెదడును వికసింపజేస్తే; రసజగత్తు హృదయాన్ని పుష్పింపజేస్తోంది. ఇంకా రసజగత్తు సృజనాత్మకం అనుభూతిమయం ఐంది ఐతే; తత్వజగత్తు సమీక్షాత్మకం పరిశీలనమయం ఐంది ఔతోంది.

అందుకనే మానవజీవితానికి తత్వపరిశీలన వెలుగులుచిమ్మే పగలైతే; రసదృష్టి మానవహృదయాన్ని వికసింపజేసే శరద్రాత్రి ఔతోంది. కనుకే అతనికి తత్వమయజగత్తు కాంతి, రసమయజగత్తు శాంతి ఔతోంది.

ఐతే, ఈ రెంటిలోనూ ఏది ఎక్కువైనా, ఏది తక్కువైనా మానవ జీవితం అపశ్రుతి పలుకుతుంది.

ఈ రెండూ సమశ్రుతిలో ఉన్నప్పుడే మనిషి సంపూర్ణ మానవుడుగా రూపొందగలుగుతాడు.

సమకాలీన సాహిత్యము - శామ్యూల్ బెకెట్

శ్రీ హరిహర శర్మ

టి. ఎస్. ఇలియట్, జేమ్స్ జాయిస్, ఎజ్రా పౌండుల వంటివారు, మన సమకాలీన సాహిత్యంలో లేరనే విమర్శ నేడు ప్రచారంలో ఉన్నది అట్టి విమర్శకు, సాహిత్యానికి 1969 వ సంవత్సరపు నోబెల్ బహుమానము పొందిన శామ్యూల్ బెకెట్ ఒక సమాధానము. ఆల్బర్ట్ కేమూస్, జీన్ పాల్ సార్త్రే, రాల్ఫ్ ఎల్లిసన్, జీన్ జెన్, సాల్ బెల్లో, బోరిస్ పాస్టర్‌నాక్ మొదలగువారు వ్రాసిన కావ్యములు సమకాలీన సాహిత్యమును ఇలియట్ యుగపు సాహిత్యమును అధిగమించక పోయినను దానితో సమఉజ్జీగా నిలబడునట్లు చేయుచున్నవి. నలభై సంవత్సరాల క్రిందట రచనలు సాగించిన వారివలె నేటి రచయితలు కూడ సమకాలీన సమస్యలతో తలపడినవారే వైజ్ఞానికరంగములో మానవుడు పురోభివృద్ధి సాధించినప్పటికీ — చంద్రుని చేరినప్పటికీ, నిత్య జీవితములో మాత్రము ఎట్టి మార్పును తీసికొని రాలేకపోయెను. వైజ్ఞానికాభివృద్ధివలన సామాన్య మానవుని జీవన విధానములో లాభముకన్నను నష్టమే ఎక్కువగ కనపడుచున్నది. అట్టిపరిస్థితులలో నేటి రచయిత తన కందుబాటులోఉన్న సమస్యలను చర్చించుచున్నాడు.

సార్త్రే, కేమూస్ సమాజము, మానవుడు, వారి అస్తిత్వము, మానవుని నైతికమైన బాధ్యతలు మొదలైన సమస్యలు చర్చించిరి పాస్టర్‌నాక్ ఆధునిక సమాజవ్యవస్థలు మానవుని కోరికల నెలా విఫలీకృత మొనర్చునో చూపించెను. జార్జి ఆర్వెల్ పార్టీనియంత్రృత్వపుఛాయలు ప్రజాస్వామ్య విధానములో కూడ ఏ విధముగా చొచ్చుకొనునో చూపించెను. శామ్యూల్ బెకెట్ నేటి జీవన విధానములోని అసంగతస్థితిని చిత్రించెను. నిజానికి ఈ సమస్యలన్నీ కూడ ఇలియట్ యుగపు రచయితలు చర్చించినవే. ఆ సమస్యలను అర్థము చేసికొను ప్రయత్నమునందు వానికి పరిష్కారము సూచించు విధానమునందు మాత్రమే నేటి రచయితలకు, వారికి తేడా. ఇలియట్ వేస్టులాండ్ అను కావ్యములో, హాలోమెన్ లోని మానవుని పతనావస్థను, మానసికవిభ్రమమును సూచించెను, వానిలో వర్తమానమును భూతకాలముతో జతచేయుట జరిగినది. బెకెట్ దృష్టిలో ఈ కాల పరిణామమునకు ప్రాముఖ్యము లేదు. మానవుడు ఏ కాలములోనైనను ఒంటరితనమును అనుభవించక తప్పదు. జీవనవిధానములోని కష్టనష్టములు, అసంగతపుసంఘటనలకన్నను, జీవితమొక నిత్య సత్యము. అందువలననే నేటి రచనలలో మానవుడు జీవించుటకు పడే తపనను చూడవచ్చును. నలభై సంవత్సరాల క్రిందట రచయితలు తమ సమస్యలను చర్చించునపుడు ప్రధానముగా వానికి దూరముగా ఉండి చర్చించెడివారు. కాని నేటి రచయితల దృష్టిలో వారుకూడ తాము చర్చించు సమస్యలలో భాగమే. కథకుడు, కథాప్రపంచము వేరుకాదు.

ఎమిలీ జోలా రచనలలో కనపడే వాస్తవికత నేటి కథకులలో చూడము. నేటి రచయితలు

ఒక వ్యక్తినిగాని, మానవ సముదాయమునుగాని చిత్రించునప్పుడు, మానవుని అస్తిత్వమును ప్రత్యేకముగా ఆలోచించెదరు. వ్యక్తిలో సమిష్టిని ఊహించుట నేటి లక్షణము. బెకెట్ వ్రాసిన వెయిటింగ్ ఫర్ గోడోట్ లో ఎస్ట్రాగాన్, వ్లాడిమిర్ ఆధునిక మానవునికి ప్రతీకలు మాత్రమే. మానవుడు ఎదుర్కొనుచున్న అయోమయము, అర్థరహితము అయిన ఈ ప్రపంచ ప్రతిరూపమే నేటి సాహిత్యము.

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతరము వచ్చిన సాహిత్యము పైనచెప్పిన కారణముల వలన ఒక ప్రత్యేక లక్షణము కలదగుచున్నది. ఆ సాహిత్యము మనల నాకర్షించుటకు కారణము రచనలలోని వస్తువుయొక్క ఉన్మీలన సంవిధానము కాదు ఈ సంఘటన తదుపరి ఏమగుననెడి ఉత్సుకతకాదు. ఆ సాహిత్యము జీవితముపై సాధించెడి దృష్టి, రచయితచేయు అసంపూర్ణమైన పాత్రచిత్రీకరణ, విరుద్ధమైన పదములుకలిపివాడు విధానము, మానవుని అంతరాత్మనుగూర్చి పాఠకునికి కలుగజేయు అసంగతపు టాలోచనలు – ఈ విధమైన ఆకర్షణ కలిగించును. ఇట్టిరచనలవలన ఒక చిత్రపటమును తిలకించు భావముకన్నను, ఒక దృశ్యమును తిలకించు భావము కలుగును. ఆ దృశ్యములో పాఠకుడు, రచయితకూడ భాగములే. లేదా ఒక స్వప్నముమ చూచుచున్న భావము కలుగును. ఈ మార్పును తెచ్చుటకై నేటి రచయితలు పరంపరాగతమైన కవి సమయములు, ప్రణాళికలు (Poetic devices) వదలుకొనిరి. వస్తువు (Plot), నాంధిప్రస్తావన (exposition) పతాకసన్నివేశము (climax), మొదలైన సరంజామా యావత్తును వదలుకొనిరి. అయినను సింప్సన్, గెల్బర్, పిన్టర్, బెకెట్ మొదలగువారి రచనలు ప్రజాబాహుళ్యమును చేరగలిగినవి.

నలభై సంవత్సరముల క్రిందటి సాహిత్యమునకు ఇలియట్ యుగపు సాహిత్యమని పేరుపెడితే, నేటి సాహిత్యమునకు బెకెట్ యుగపు సాహిత్యమని పేరు పెట్టవచ్చును.

2

శామ్యూల్ బెకెట్ 1906 లో ఐర్లండ్ లోని డబ్లిన్ నగరములో జన్మించెను కాని తన రచనా వ్యాసంగమును పారిస్ నగరమునుండి ముఖ్యముగా ఫ్రెంచి భాషలో కావించెను. ఆంగ్ల భాషలోనికి తనే తర్జుమా చేసికొనెను. 'అబ్సర్డ్' నాటకమునకు మూల స్థంభములని చెప్పదగ్గ వ్యక్తులు ముగ్గురుకూడ పారిస్‌నుండియే ఫ్రెంచిభాషలోనే తమ రచన లెక్కువగ చేసిరి. ఆర్థర్ ఆడమోవ్ రష్యాలో పుట్టి, పారిస్‌లో తన రచనలు సాగించెను యుగానిని అయినెస్కో రుమేనియాలోపుట్టి, పారిస్ నగర ప్రవేశానంతరము ఫ్రెంచి భాష ద్వారా తన భావ వ్యక్తీకరణ మొనర్చెను. మూడవవాడు శామ్యూల్ బెకెట్. ముగ్గురిలోను పెద్దవాడు. ఈ ముగ్గురి నాటకములు ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధానంతర సాహిత్యమునకు ప్రతీకలు

నేటి జీవితమువలె వీరి నాటకములుకూడ సామాన్యని కర్థరహితములు. కాని ప్రేక్షకులు మాత్రము పొగడ్తలు విపరీతముగానే కురిపించిరి. ఈ నాటకములు ప్రేక్షకులకు ఆశ్చర్య జనకములు, అర్థరహితములైన అనుభవములను కలుగజేయును. సమయము, ప్రదేశము ఈ రెండు విషయములు నాటక రచయిత తెలుపడు. నాటకమే కాలములో ఎచ్చట జరిగినది అను ప్రశ్నకు సమాధానము లేదు. పాత్రలలో వ్యక్తిత్వమేమాత్ర ముండదు. ఒక్కొక్కసారి పాత్రలకు పేర్లుకూడ ఉండవు. నాటకము మధ్యలో పాత్రల స్వభావముకూడ మారిపోవుచుండును. బెకెట్ నాటకము (waiting for Godot) గోడోట్‌లో పాజో యజమాని. లక్కీ సేవకుడు. నాటకము సగమైన తర్వాత యజమాని సేవకుడుగ, సేవకుడు యజమానిగ మారుదురు. వారు ఎప్పుడు ఎందువలన అలా మారినారో అర్థముకాని విషయము. భౌతిక

శాస్త్రమునకు, తర్కమునకు అంతుపట్టని విషయములు ఈ నాటకములలో ప్రదర్శింపబడును. కొంత మందికి రెండు ముక్కులుండును. శవములు విపరీతముగా పెరిగిపోవును కాబట్టి ఇది నిజ జీవిత ప్రదర్శనమా, లేక ఒక భయంకరమైన కలా అని అనుమానము కలుగుతుంది ప్రేక్షకులకు. భాష కూడ విపరీతముగ మార్పునెందుతుంది అనుకోని సమయాలలో. పాత్రల మాటలకు చేతలకు ఏ మాత్రము సంబంధముండదు. ఒక్కొక్కసారి పాత్రలు నిఘంటువులోని పదజాలము వల్లెవేయును. లేకపోతే అరిగిపోయిన గ్రామఫోనుప్లేటులా చెప్పిన విషయాన్నే వల్లించును. ఒకసారి ఆలంకారిక శాస్త్రాన్ని మరొకసారి యంత్రనిర్మాణాన్ని చర్చించును. కాని హాస్యముతో కూడిన ఈ విషాదాంతాలు, లేదా విషాదముతో కూడిన ప్రహసనాలు ప్రేక్షకులనుమాత్రం ఆకట్టుకొనును.

మానవునిలోని ఉద్రేకమును, సంఘర్షణను, వినోదమును కలిపితే కూడ, అర్థరహితమైనా, ఒక విధమైన కవితా వాతావరణమును సృష్టించవచ్చును. ఇంతకుమించి ఈ నాటకములలో నేటి వరౌలిక సమస్యలకు ఒక విధమైన వ్యక్తీకరణ ఇవ్వబడుచున్నది. ప్రేక్షకులు తమ జీవన విధానమునుగూర్చి చేయు ఆశాపూరితమైన ఊహలు ఈ నాటకములలో చూచెదరు. బెకెట్, ఆదమోవ్, అయినెస్కోలను ప్రశ్నిస్తే, ఒక ప్రత్యేకమైన రచనా విధానమును ప్రవేశపెట్టినట్లుగాని, ఒక ఉద్యమమునకు నాయకులుగాగాని వారు అంగీకరించరు. ఎవరి విధానము వారిది. ఎవరి ఆలోచనలు వారివి. కాని కొంచెము విపులముగా పరిశీలించిన వారిలో కొన్ని సామాన్య లక్షణములు కనపడకమానవు ఆ సామాన్య లక్షణములే 'అబ్సర్డు' అను పదముతో సూచింపబడుచున్నవి. ఈ ముగ్గురి రచనలలోను అబ్సర్డు (అయుక్తము లేదా అసంగతము) అయిన గుణము కనపడినను అది ఎవరిది వారిదే. ఆదమోవ్ రచనలలో సాంఘిక రాజకీయపుటాలోచనలతో ముడిపడినది 'అబ్సర్డు' గుణము. అయినెస్కో రచనలలో విషాదపూరితమైన హాస్యరూపములో అబ్సర్డు గుణము ప్రత్యక్షమగుచున్నది. బెకెట్ రచనలలో గతములో మానవునికి కలిగిన నిరాశ, నిస్పృహల రూపములో కనపడుచున్నది. ఒక ఉద్దేశ్యముకాని, ఆదర్శముకాని, లక్ష్యముకాని లేకపోవుటయే అబ్సర్డు పదమునకు నిర్వచనమని విమర్శకుల అభిప్రాయము.

మన కర్థముకానిభాష మాట్లాడే ప్రాంతానికి వెళ్ళినపుడు, అచటి ప్రజలతో పరిచయ మేర్పరచుకోలేక దూరమునుండియే వారి జీవనవిధాన మెలా పరిశీలించెదమో, ఆదేవిధముగా ప్రేక్షకులు అసంగత (అబ్సర్డు) నాటకమును చూచెదరు. అందువలననే పాత్రల ఉద్రేకాలతో, మనోభావాలతో ప్రేక్షకులు తాదాత్మ్యము చెందరు కాని విమర్శనాత్మక దృష్టితో పరిశీలింతురు. నాటకములోని సంఘటనలు అసంగతముగా కనపడినా, జీవితానికి సంబంధించినవనిపించును. నాటకములో భాష అర్థరహితమగుటకు మన జీవితములోని భాష అర్థరహితమగుటయే. నిత్యమును మానవుడు, అర్థరహితమైన పదజాలమును ఉపయోగించుచున్నాడు. క్షణక్షణము తమ భావములు, స్వభావములు మార్చుకునే ప్రజలు కనపడుచున్నారు. తమ జీవనవిధానమును తమ కనుకూలముగా మార్చుకొనలేని సామాన్య మానవునివలె ఈ నాటకములలోని పాత్రలు కనపడును. నేడు నైతికపు విలువలులేవు. పాతవానిస్థానే నూతనమైన విలువలు లేకపోవుటవలన ఒక శూన్యమైనస్థితియేర్పడినది. ఆశూన్యమే అయుక్తకము. మార్క్సువిధానము (Marxism), మానసిక విశ్లేషణము (Psychoanalysis) లతో తమరచనలు నింపుటకు, కొంతమంది రచయితలు ప్రయత్నించియుండిరి. కాని ఈ విధానములన్నియుకూడ, నేటి సమస్యలను సంపూర్ణముగా చర్చించలేకపోవుచున్నవి. అందువలన 'అబ్సర్డు' నాటకకర్తలు, తమ కలలతో, కోర్కెలతో, ఆందోళనలతో జీవితములో ఏర్పడిన శూన్యస్థితిని నింపదలచుకున్నారు. కాని ఈ రచనావిధానమేమీ క్రొత్తదికాదు. ఆంగ్లభాషలో అర్థరహిత

మైన పద్యములు (Nonsensical verse), సర్కస్ బఫూన్లు, వ్యంజనశక్తిగల రచనలు (symbolic works) ఈ కోవలోనివే.

ఆల్ఫ్రెడ్ జారి, ఆన్టోనిన్ ఆర్టాడ్, కఫ్కా, స్ట్రిన్డ్‌బర్గ్, జేమ్స్ జాయిస్, 'అబ్సర్డు' నాటక పరిణామమునకు తోడ్పడినవారు. జేమ్స్ జాయిస్ ప్రభావము ముఖ్యముగా భాషలో కనపడుచున్నది. భాషపై, సాధారణ సంఘటనలపై, వస్తువుపై నాధారపడుట ఈ నాటక లక్షణము. ఒక విధముగా చూచినచో 'అయుక్త' నాటకము సాహిత్యమునకు విరుద్ధమైన ప్రక్రియనుండి ఉత్తేజమును పొందినది. లారెల్, హార్డీ సినిమాలలో, చార్లీ చాప్లిన్, డానీ కేయీ, జెర్రీ లూయిస్ సినిమాలలో ఈ రకమైన నాటక లక్షణములు కనపడును. లారెల్, హార్డీ సినిమాలలో, హార్డీ కొట్టినప్పుడు లారెల్‌నుంచి దుఃఖము బదులు సంగీతము వచ్చును. ఒక్కొక్కసారి లారెల్ తన చెవి నొక్కదానివే కదల్చును. సిండ్రఫెల్లా సినిమాలలో జెర్రీ లూయిస్, వాద్యము లేకుండగనే వాద్యసంగీత కచేరి చేయును. డానీ కేయీ సినిమాలలో ఉపయోగించు భాషకు, ఈ నాటకములలోని భాషకు దగ్గరి సంబంధమున్నట్లు కనపడును. భాషను ఈ విధముగా ఉపయోగించుట వలన అయుక్త నాటకములందు అర్థము లేదని కాదు. భాష కల్పితమైన అర్థమును ధ్వనింపజేయుటకు ప్రయత్నమున్నది. జీవితములోని అసంగతిని నాటకములో ప్రతిబింబింప చేయుచున్నను, ప్రేక్షకులు తమ కనుకూలమైన అర్థము నాపాదించుకొనుటకు వీలు కల్పింపబడినది. ఎవరికి తోచిన అర్థము వారు చెప్పుకొనవచ్చును. కాని ఇది దీనికి సంపూర్ణమైన అర్థమని మాత్రము ఎవరును చెప్పలేరు. సంప్రదాయ సిద్ధాంతములతో వ్రాయబడిన నాటకము చూచునప్పుడు ప్రేక్షకుని మనస్సులో తరువాత ఏమి జరుగును? అనెడి ప్రశ్న ఉదయించును. కాని 'ఈ 'అబ్సర్డు'! నాటకము చూచునప్పుడు తరువాత జరుగు సంఘటనవలన నాటకమే మాత్రము అర్థమగును? అనెడి ప్రశ్న ప్రేక్షకునికి కలుగును.

3

బెకెట్ వ్రాసిన వెయిటింగ్ ఫర్ గోడోట్ 'అబ్సర్డు' నాటకములలోనెల్ల ప్రసిద్ధి కెక్కినది. దీనిని కొంతమంది విమర్శకులు దృష్టాంతము (allegory) ప్రధానముగా వ్రాయబడిననాటకమన్నారు. కాని దీనిలో కొన్ని గుణములకు రూపమిచ్చుట జరుగలేదు. వేచియుండుట దీనిలో పాత్రలు చేయుపని. అది మానసికముగ (psychologically) ఆధిభౌతికముగ (metaphysically) జరుగును. దీనిలోని ముఖ్యమైన పాత్రలు వ్లాడిమిర్, ఎస్ట్రాగాన్‌లు. ఈ పాత్రలను విడివిడిగ మానవ జీవితముతో పోల్చి చూచిన వారికి అర్థమగునేమోకాని నాటకములో వారి స్థానమేమియో స్పష్టముగా తెలియదు. వారు దేనికొరకో వేచియుండినను ఇది దృష్టాంత ప్రధాన నాటకము (allegorical play) కాదు. దీనిలో వేదాంత చర్చలేదు. భావములను వ్యక్తీకరించుటకు ఒక విధమైన ప్రయత్నము మాత్రము కలదు. ఈ పాత్రలు పొందదలచిన గోడోట్‌కు వారికి మధ్య గల శూన్యమును చిత్రించుటయే ఈ నాటకముతో చేసిన పని. తార్కికమైన చర్చలకు ఈ నాటకములో తావులేకపోవుటచే దీనిని బెర్నార్డుషా వ్రాసిన నాటకముల జాబితాలో (play of ideas) చేర్చలేము. వస్తువులో ఉన్మీలనము లేకపోవుటచే దీనిని 'ప్రతిష్టంభన నాటకము' (Static drama) అన్నారు. కాలము ఏదైనా కావచ్చును. ప్రతి అంకమునందు కూడ సాయంకాలము జరుగు సంఘటన కలదు. ఈ సాయంకాలములు వరుసగా వచ్చునవి కావచ్చును. లేదా విభిన్న ఋతువులకు చెందినవి కావచ్చును. లేదా ఒకే సాయంకాలము కావచ్చును.

ఈ నాటకములోవచ్చు గోడోట్ ఎవరు? మానవుడా? దేవుడా? అనంతత్వమా? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానము ప్రేక్షకులే కుదుర్చుకొనవలెను.

కాని నాటకములో కొన్ని సూచనలు ఇవ్వబడినవి. అతనికి గొఱ్ఱెలు, అనుచరులు కలరు. బ్యాంకులో డబ్బుకూడ ఉన్నది. అయినను అతడెవరు అన్నది ముఖ్యముకాదు. అతనికొరకు వేచియుండుట ముఖ్యము. ఈ నాటకమును ఒక మతపరమైనదిగా చెప్పలేము. మతపరమైనచో గోడోట్ దేవునికి ప్రతీక యగును. కాని ఇచ్చట జీవితము లోని శూన్యభావము, దానిని వింపుకొనుటకు తపన కనపడును.

లాడిమిర్, ఎస్ట్రాజోన్ అనునవి నాటకకర్త పెట్టిన పేర్లు. నాటకములోమాత్రము వారి నా విధముగా ఎవ్వరూ పిలువరు. వారికి రెండు మూడు పేర్లు కలవు. ఆల్బర్ట్, ఆడమ్ లేదా గోగో, దేదీ. ఒక విధముగా వారు అనామకులు. ఈ అనంత జీవన ప్రవంతిలో అసంగతపు జీవన విధానములో ఏ పేరైననేమి? నాటకరంగస్థల వర్ణన విపులముగా జరుగదు. ఒకే ఒక చెట్టు రంగస్థలముపైనాట చూపెట్టబడును. లాడిమిర్, ఎస్ట్రాజోన్‌లు బికారులు. వారి గతమునుగూర్చి వారికి తెలియదు. వర్తమానమును సరిగా సర్థము చేసికొనలేరు. వారిద్దరిలోను సామాన్య గుణములున్నను భిన్నత్వమేమెందు ఆ భిన్నత్వమే వారి సంబంధము. వారు మానవ్యమునకు చిహ్నములు. నాటకము మానవ జీవితమునకొక ప్రత్యక్ష వ్యాఖ్యానము. మానవునకు నిర్వచనము.

గోడోట్ తర్వాత బెకెట్ వ్రాసిన నాటకములున్నవి—ఆల్ దట్ ఫాల్; క్రాప్స్ లాస్ట్ టేప్; ఫిన్ ది పార్టీ మొదలైనవి. గోడోట్‌లో సాధించిన ప్రఖ్యాతిని మిగిలిన వానిలో బెకెట్ సాధించలేక పోయెననియే చెప్పుదురు. ఆచార్య కె. ఆర్. శ్రీనివాస అయ్యంగార్ రాజారావు వ్రాసిన క్యాట్ అండ్ షేక్స్పియర్ అను నవలనుగూర్చివ్రాయుచు, రాజారావుకు సాహిత్యమొక సాధన మని చెప్పిరి. అటులనే బెకెట్‌కు సాహిత్యము తనను రక్షించుకొనుటకు చేయు ప్రయత్నము. అయితే మిగిలిన ప్రయత్నములవలె నిది కూడ వ్యర్థమైన ప్రయత్నమే కావచ్చును.

మానవ జీవితమునకు, నాటకరంగమునకు, బెకెట్ దృష్టిలో తేడా ఏమియు లేదు. చార్లీ చాప్లిన్ నటించిన బికారి (tramp), రాజకపూర్ సృష్టించిన జోకర్ పాత్రలకు, బెకెట్ పాత్రలకు దగ్గర పోలికలున్నవి. రచయిత క్లుప్తముగా చెప్పదలచుకున్నది మానవుని అస్తిత్వము. దానినే రంగస్థలముపై చూపించెను.

4

ఆధునిక రచయితలు చాలమంది ఒక్క నాటకకర్తలో, నవలాకారులో కారు. వారి వ్యుత్పత్తియు, ప్రతిభయు ఏ సాహిత్య ప్రక్రియను చేపట్టినను విరాజిల్లుచునే యుండును. శామ్యూల్ బెకెట్ నాటకముల మాదిరిగనే అతని నవలలు కూడ ప్రఖ్యాతి చెందినవి. ముఖ్యముగా మలాయి (Molloy) ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధానంతర సాహిత్య ప్రపంచములో పేరెన్నికగన్న నవల. అది ఇద్దరు పత్రికా రచయితల కథ. మలాయి (Molloy) ఒక కుంటివాడు. అతను ఎచ్చటో ఒక గదిలో కూర్చుని వ్రాసుకొనుచుండగా కొందరు అతనికి ఆహారముతెచ్చి, వ్రాసిన కాగితములు తీసుకుపోవుచుందురు. అతడు వ్రాసెడిది తన లైంగిక జీవితము; కాలము తనలోతెచ్చిన మార్పులును. మొరాన్ రెండవ పత్రికా రచయిత, జేమ్స్‌బాండ్ సినిమాలో కనపడని 'బాస్' ఉత్తర్వులు జారీచేయునట్లు, ఒక వ్యక్తి జారీచేసిన ఆజ్ఞలవలన మొరాన్ మలాయి వెంటపడును. ఆ వేటలో తన కుమారుని, తన వ్యక్తిత్వమునుపోగొట్టుకొని, చివరికి మలాయిని వధించి, తానుకూడ కుంటివాడై తన కథ వ్రాయుట ప్రారంభించును.

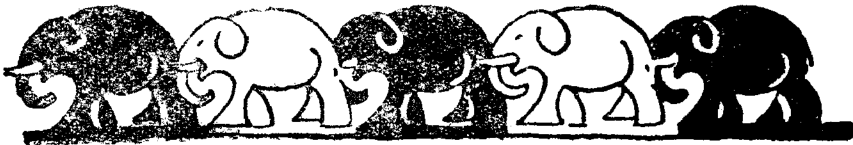
మర్ఫీ, (Murphy) వాట్ (Watt) మలోన్ డైస్ (Malone Dies) అనునవి బెకెట్ వ్రాసిన మరికొన్ని నవలలు. ఈ నవల లన్నింటిలోకూడ గోడోట్‌లోవలె దేనినో వెదకుట, దేనికొరకో వేచి యుండుట కనపడును. బెకెట్ ఈమధ్య వ్రాసిన నవల హౌ ఇట్ ఈజ్ (Commet c'est – How

it is or To begin,). ఇది కూడ 'అబ్సర్డు' సాహిత్యమునకు మచ్చుతునకే. దీనిలో కథావస్తువు లేదు. మొదలులేదు చివరలేదు. కాని నవల మూడు భాగములుగ విభజించబడినది. (Before Pim, With Pim, After Pim). ఇది కూడ బెకెట్ వ్రాసిన మిగిలిన కావ్యములవలె మొదటిసారి చదివినప్పుడు అర్థముకాదు. గోడోట్‌లోవలె ఇందులో కూడ పాత్రల స్వభావములు అనుకోకుండ మారిపోవును. జేమ్స్ జాయిస్ తన నవల యులిసిస్‌లో చేసిన ప్రయోగము బెకెట్ ఈ నవలలో చేసెను. అది సాధారణముగా భాషలో నుపయోగించు పంక్చుయేషను గుర్తులు లేకుండ కొన్నిపేజీల నవల వ్రాయుట. బెకెట్ నవలలోని పరిస్థితులు, సంఘటనలు అతి సామాన్యమైనవి. అతని పాత్రలు మానవజాతికి చిహ్నములు.

5

నాటకకర్త, నవలాకారుడుగానే కాక బెకెట్ కవిగా విమర్శకుడుగా సాహితీవేత్తలకు పరిచితుడు. హోరోస్కోప్ అనునది ఆయన ప్రచురించిన మొదటి రచన. ఈ ఆరు పేజీల పద్యకావ్యములో టి. ఎస్. ఇలియట్ ప్రభావము కనపడును. సమైక్యతా లోపము, చివర రెండు పేజీలు నోట్సు ఇవ్వటము, ఈ రచనలోని విశేషములు. వేస్టులాండ్ చదివిన తదుపరి, 1930 ప్రాంతములలో యువరచయితలు చేసిన పని, దానిననుసరించుటయే. సమకాలీన సాహిత్యములో కవిత వ్రాసినవారిలో డైలాన్ థామస్‌వంటి ఏ కొద్దిమంది కవులలోనో కాని, మిగిలినవారిలో చెప్పుకోదగిన గుణము కనపడదు. డెయిపీ (Dieppe) మొదలగు పద్యములు కూడ బెకెట్‌ను ప్రథమశ్రేణి కవిగా రూపొందించవు. కాని ఆధునిక రచయితగా అతని మార్గమును సూచించును. బెకెట్ మార్సెల్ ప్రౌస్టుమీద వ్రాసిన విమర్శనా వ్యాసము పలువురి మెప్పు సంపాదించినది.

శామ్యూల్ బెకెట్ తన రచనలద్వారా సమకాలీన సాహిత్యపు యుగకర్తగా రూపొందెను. టెన్నిసీ విలియమ్స్ అను అమెరికా నాటకకర్త, పిరండెల్లో వ్రాసిన 'రచయితకై ఆరు పాత్రలు' (Characters in search of an author) తర్వాత బెకెట్ వ్రాసిన 'గోడోట్' (Waiting for Godot) ఆధునిక సాహిత్యములో అత్యద్భుతమైన నాటకమన్నాడు. మలాయి ఆధునిక నవలలలో మచ్చుతునక అని విమర్శకుల అభిప్రాయము. అట్టి యుగకర్తకు 1969 వ సంవత్సరపు నోబెల్ బహుమానము ఇవ్వటము ముదావహము.

శుక్రదృష్టి

శ్రీ పరిగి రాధాకృష్ణ

పూర్వీకుల్ని చిదిమేసి
పాప పుణ్యాలొదిలేసి
ముళ్లనొకచోట చేర్చి
ముచ్చట పడేవాళ్లకెపుడూ పండుగ.
ముళ్లు చేర్చి పిళ్లారు అంటారా
నీకూ నాకూ గుచ్చుతారు
నెత్తురు కనిపిస్తే నవ్వుతారు.
శత్రువు కాకున్నా శపిస్తారు
కారణాలు చూడరు
కార్పణ్య వైఖరి వదలరు
కత్తులు దూయటం మానరు.
కానిపనేం జరిగిందనో కసివీళ్లకి?
నేనూ నువ్వూ చేసిందేమిటి వీళ్లకి?
ఆస్తిపాస్తుల్ని దోచామా
అగస్త్య భ్రాతల్ని చేశామా
అమావాస్యల్ని వీళ్లపై కప్పామా
అడ్డుగోడలేమైనా కట్టామా....
ఆధారం లేని అనుమానాన్నెలా ఎదుర్కోవటం?
అకారణ వైరాన్ని ఏరీతిగా భరించటం?
ఆర్తుల పేరుచెప్పి హాళాహాళి సాగించటం,
స్వార్థాన్ని సాహసంగా చిత్రించటం,
ఎవరి కళ్లు కప్పటం?

2

రెండు కళ్ళూ బాగా కనిపిస్తున్నా
ఓ కన్ను బలవంతంగా మూసుకుని
ఒకే కంటితో చూసినప్పుడు
సత్యంలో సగమే కనిపించేది !
మిగిలిన సగమెలా తెలిసేది ?
సగం సగమే తెలుసుకుని
సందేహాల్ని పెంచుకుని
సంతోషాన్ని దంపుకుని
సహవాసాన్ని తెంచుకుని....
పోనీ.... ఏం జనం !
దివ్యకామన లేక
సత్యశోధన లేక
రమ్యభావన లేక
ఏం జీవితం ?

3

నివురుగప్పిన నిప్పును చూడలేని రాజసం
తప్పనొప్పుకునే సాహసం లేని తామసం
తడికళ్ళని ఎప్పటికప్పుడు తుడుచుకునే సాత్వికం
మూడూ మూడు దారుల్లో
కేంద్రాన్ని వదలి తలో దిక్కుగా పోయే రేఖలివి
ముడివిప్పి మూలసూత్రాన్ని తెలుసుకోలేని మూర్ఖత్వం
గిరిగీచి శాసింగడానికి పూనుకున్న సమయమిది
గాలానికి చిక్కిన చేపలం మనం
తప్పించుకోలేని బంధనం
ఇంకా చెపితే
గరళం కక్కే నాగులు మనముందు
గరుత్మంతులు లేని గగనం మనపైన

గంధర్వాంశం లేని గానం మనం వింటున్నది
గత్యంతరం లేని గోడు మనది!

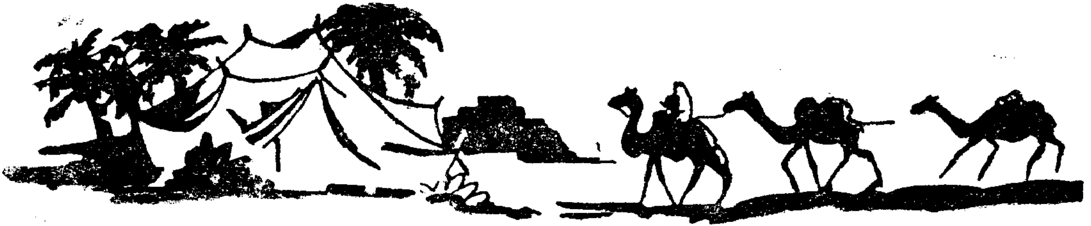
నీవూ నేనూ ఆశించిన పరిణామమూ యిది
మనిద్దరిమధ్యా భేదాల్లేవని తెలుసుకుని
కొంతకుళ్ళి అంతలోనే తుళ్ళి
ఎంతో సానుభూతి నటించి
చివరికి నిన్నూ నన్నూ విడదీయాలని
వ్యవహారం ముదిరితే పండగ చేసుకోవాలని
పొంచున్న పోకిరీల పాలి మేరలివి.
పొత్తువెన్నుపై కత్తిదిగిన సన్నివేశమిది.
ఇంతకీ మనం అమాయకులం.
ఆడించి నట్టాడతారనే ధీమా
అవతలివానిలో ఊడలు దిగింది.
ఎక్కుపెట్టారు బాణాలు
ఎదురు తిరుగుతాయని తెలీదా
అదెప్పటిమాటో
ఇప్పుడు మాత్రం మనం
ఎగుడుదిగుడు మనస్తత్వాల
మడతల్లో ముడుచుక పడుకున్నాం,
జూలు విదిలించలేక
జుగుప్సలో వలయాలు తిరుగుతున్నాం.
తంత్రాల్లో కుతంత్రాల్లో చిక్కుబడి
తన్నుకుంటున్నాం.
తప్పులేకున్నా తన్నులు తినేందుకు
తయారుగా వున్నాం.
తాడోపేడో తేల్చుకోలేని స్థితిలో వున్నాం

4

పొడుగుచేతుల పనే బాగుంది
బడుగువాని కంటి తడి దేముంది

శుక్ర దృష్టి

కబంధ హస్తాల వనే బాగుంది
అభం శుభం తెలియని వాళ్ళదేముంది
శుభం పలికే నోళ్ళెన్ని నేడు ?
శుక్రదృష్టిపడని ఊళ్ళెన్ని నేడు ?
నిజంపలికే ఓపిక ఎవడికుంది ?
ఎవనివలలో వాడే ఒక బందీ !
నీటిలో నిప్పు నిదానంగా మండుతూంది.
నిద్రలో మెలకువ వచ్చీరాకుండావుంది.
మనసులోయలో సత్యం మూలుగుతూవుంది
కాంతిరేఖ లోయలోకి చొరలేకుంది.
కంటి కొసలోమాత్రం ఆశ అశ్రువై జారింది.

ఖారవేల మహారాజు

శ్రీ కట్టి సాంబమూర్తి శాస్త్రి

పురాణ ధర్మశాస్త్రాదులందును వాల్మీకి రామాయణమునందును కళింగదేశ ప్రసక్తి కలదు. తీర్థయాత్రలకు దక్క నితర విషయములందు కళింగమునకు వెడలినచో బాదకృత్యాపచారమను దోషము సంభవించునని ధర్మశాస్త్రములందు గలదు. అంగ, వంగ మాత్స్య మగధ దేశములు కూడ నిషేధింపబడినవి. రామాయణమున భరతుడు కళింగ నగరమును దాటి అయోధ్యకు వచ్చినట్లు కలదు. మహాభారతమున కౌరవుల పక్షమున కాళింగులుచేరి యుద్ధము చేసిరి. శ్రీకృష్ణునిచే చంపబడిన శిశుపాల దంతవక్త్రులు కళింగరాజులు సోదరులు. వారితండ్రి దమఘోషుడు కళింగరాజు. రత్నాంగదుని కుమారి చిత్రాంగదయను దానిని కర్ణుడు దుర్యోధనునకై స్వయంవరమున నెల్లరాజుల నోడించితెచ్చి దుర్యోధనున కిచ్చెను. కాళిదాస రఘువంశమున విందుమతీ స్వయంవర సందర్భమున హేమాంగదుడను కళింగరాజు వర్ణింపబడినాడు. అతిప్రాచీనములగు తమిళ కావ్యములు 'మణిమేఖలై' 'సిలప్పదిగారము'లలో కళింగదేశ ప్రశంసయు గొప్ప వ్యక్తినామములునుగలవు. ఇవి యన్నియు పౌరాణికములు గావున జరిత్ర కంతగా నుపకరింపవు. చరిత్రమునకు ముఖ్యాధారములు తామ్ర శిలాశాసనములును విదేశీయుల లేఖలును ఉపలభ్యము లగుచున్న ప్రాచీన శిల్ప కళాఖండములునుగా నున్నవి. ఈ యాధారములన్నియు ఒక్కమారు లభింపవు. శతాబ్దముల వ్యవధులలో (గూడ) లభించుచుండును. వీనివలన క్రొత్త క్రొత్త విషయములు బయలుపడి ప్రాత చరిత్రాంశములు క్రిందుమీదు లగుచుండును. ఈ విషయములు మన కళింగాంధ్ర విషయమున బహుళాముభవముగలది. కళింగ ప్రాచీన చరిత్రమును తెల్పునవి ముఖ్యముగా మూడు శిలా శాసనములు గలవు. మొదటిది అశోకుని శాసన సందోహము. రెండవది ఖారవేల మహారాజు హాతిగుంఫా శిలా శాసనము. మూడవది సముద్రగుప్త చక్రవర్తి అలహాబాదు శాసనము. ఈ మూడు శాసనములందును శాసన కర్తృ పురుషుని కాలమిదమిత్థమని తెలుపబడలేదు. అయినను చారిత్రికులు నిర్ణయించిరి.

అశోకుడు తన జన్మకాలముగాని పట్టాభిషేక కాలముగాని తెలుపలేదు. అతని శాసనములు ప్రాయశః కళింగముననే చౌగడా, ధౌళి, తోసలి ప్రాంతములందు గలవు. అతడు కొన్ని శాసనములందు అష్టవర్షాభిషిక్తస్య యనియు ద్వాదశవర్షాభిషిక్తస్య యనియు తన రాజ్యకాలము తెలిపియుండెను. పట్టాభిషేకము నాటి వయస్సును తెలుపలేదు. ఆ నాటి కాలము నాటికి 'ఇప్పటివలె' క్రీస్త్వాది శకములు మన దేశమున లేమియే దానికి కారణము. అయినను ధౌళీ రెండవ శాసనమున 'చోడాః, పాండ్యాః, సత్యపుత్రః, కేరళపుత్రః, తామ్రపర్ణియ అంతియోకో నామ యవనరాజః పరంచ తస్మా దంతియోకాత్ చత్వారో రాజానః. తురమయో నామ, అంతికోనామ, మగోనామ అలికసుందరోనామ నీచాః చోడాః, పాండ్యాః, తామ్రపర్ణియాః' అని కొందఱు విదేశీయులను పేర్కొన్నాడు.

చీనులు గ్రీకులు మొదలగు విదేశీయులు చరిత్ర రచనయందును కాలము తెలుపుకొనుటయందును నలవాటుగలవారు. బహుశః ఆ విదేశీయులు పేర్కొన్న వాడగుటచే వారికాలము ననుసరించి అశో

కుని కాలము నిర్ణయింపబడియుండవచ్చును. అతని తరువాత కళింగము నేలిన రాజు ఖారవేల మహారాజు.

అశోకుడు చేసిన కళింగయుద్ధమున కళింగము ఛిన్నాభిన్నమై పోయినది. లక్షమంది యోధులు మరణించిరనియు అంతమందియో యింక నెక్కువ మందియో క్షతగాత్రులై వికలాంగులైన వారును దేశమువిడిచి వలసపోయినవారు నుందురని యశోకుడే పేర్కొన్నాడు. కావుననే యాతని మది కఱిగిపోయి అహింసా యుక్తమై పోయినది. ఆ అహింసాభినివేశములతో నాతడు చేసిన భూతహిత కార్యము లనంతములు అత్యుత్తమములు గూడను. అతడు పేర్కొన్న ధర్మము లతిలోకములు. విజేతయగు నశోకునకు నతని బోధలాలించిన యాజ్ఞాపాలకులకు ధర్మబుద్ధి యగు మైనదే కాని విజితులగు కాళింగుల పరాజయోత్పన్నమనము లందట్టి ధర్మదీక్ష ఎట్లు పాదుకొనును? వారలు పైకేమి చేయలేకున్నను లోలోపల ప్రతీకార వాంఛను బెంచుకొనుచునే యున్నారు. సమయము నకై నిరీక్షించుచున్నారు.

ఇట్లుండగా క్రీ॥ పూ॥ 227 సంవత్సరమున ఖారవేల మహారాజు జన్మించినాడు. ఈతడు మహా పరాక్రమశాలి. గొప్ప విద్యాధికుడు. ఈతడు పుట్టిన కాలము తెలుపబడలేదు. ఏయే వయస్సున నేయే కార్యములు చేసినాడో తెలిపినాడు. తన విజయము లందు తనచే నోడింపబడిన కొందరు విదేశీయులను పేర్కొన్నాడు. అతని కాలమున నందాబ్దములు వాడుకలో నున్నవి 103 అను నంకము గలదు దీనిని సరిగా నిశ్చయించుటకు వీలుపడలేదు ఇప్పటిరీతిని ఎడమ నుండి కుడికి జదివిన మాటమూడగును ప్రాచీన సంప్రదాయానుసారముగ జదివిన మూడువందల ఒకటి యగును. కావున నది నిస్సంశయ నిర్ణయమున కుపయోగింపదు. అయినను దన విజయయాత్రా వృత్తాంతమును విన్నంతనే డిమిత్రియస్ అను యవన రాజు సమస్తసేనలను సంభారములను మరలించుకొని మధురను వదలి పారిపోయెను అని డిమెత్రియస్‌ను పేర్కొనెను. మగధరాజగు బృహస్పతి మిత్రుని పేర్కొనెను కాబట్టి ఆతని కాలనిర్ణయము కొంత సుగమమైనది.

కళింగమును పాలించుచు భారత వర్షము నంతను జయించిన ఖారవేల మహారాజును గూర్చి తెలిసికొందము. ఖారవేల మహారాజు తన చరిత్ర యంతయును స్వయముగా తెలిపి యున్నాడు. అదియే హత్తిగుంఫా శాసనము. ఈ శాసనము ప్రస్తుతము ఒరిస్సా రాష్ట్ర రాజధానియగు భువనేశ్వరమునకు మూడుమైళ్ల దూరముననున్న ఖండగిరిపై నిర్మింపబడిన హత్తిగుంఫాయను పేరుగల గుహలో గలదు. ఆ గుహాద్వారమున ఏకశిలానిర్మితములై ముప్పావుగజమెత్తుగల రెండు హస్తి విగ్రహముల వలన ఆ గుహ కాపేరు నిటీవలివారు కల్పించినది. శాసనమున నా గుహకు నామములేదు. హస్తియను సంస్కృత పదమునకు హాథీఅను పదము ప్రాకృతము. దాని దేశభాషా వికారము హత్తిపదము. గుహకు హిందీలో సానునాసికముగా 'గుంఫా' అందురు దేశభాషా వికృతి 'గుంఫా' అని. శాసనభాష ప్రాకృతము. లిపి ప్రాచీన బ్రాహ్మీలిపి. కొంచెము వెనుకముందులుగా లిఖింపబడిన శాతవాహనాల శాసనములును బ్రాహ్మీ లిపిలోనే ప్రాకృతభాషలోనే యున్నవి. శాతవాహనుల శాసనములు దక్షిణాపథమునను ఖారవేలుని శాసనము కళింగమున నుండినను రెండింటి పోలికలవలన అతి ప్రాచీన కాలమునుండియు కళింగాంధ్రము లేక ఖండమే యనియు పరిపాలన వశమున నడుమ చిన్న చిన్న రాజ్యము లేర్పడినవనియు తెలియవలయును. అనగా కళింగ త్రికలింగములు నాటినుండి నేటివరకు నొక కుటుంబమేయని యెఱుగనగును.

ఖారవేల మహారాజు శాసనమును మొదట స్టర్లింగ్ అనువారు గనిపెట్టిరి. తరువాత భగవాన్ లాల్ ఇంద్రాజీగారు. విద్వదుపయోగకరముగ ప్రకటించిరి. తరువాత కాశీప్రసాద జయస్వాలుగారును ఆర్. డి. బెనర్జీగారును జాగ్రతగా పరిశీలించి బీహార్ రిసెర్చి సొసైటీవారి పత్రికయందు పాఠాంతర

ములతోను వ్యాఖ్యానముగాను ప్రకటించినారు. జయస్వాలుగారి వ్యాఖ్యానము ననుసరించి శ్రీ శ్రీ శ్రీ కీ. శే. రాళ్ళబండి సుబ్బారావు ఎమ్. ఎ. గారు తెలుగు అనువాదమును వ్యాఖ్యానమును కళింగ సంచిక యందు ప్రకటించిరి.

శ్రీ సుబ్బారావుగారు శాసన సారాంశముగ నొక పట్టీ ప్రకటించియున్నారు.

ఖారవేలుని కాలము

225 క్రీస్తు పూర్వము చేదివంశము కళింగ రాజ్యమునకువచ్చుట; దక్షిణాపథమున శాతవాహన పరిపాలనము.

227 ఖారవేలుని జననము 192 ఖారవేలుని యౌవ రాజ్యము.

188 పుష్యమిత్రుని రాజ్యారంభము.

182. శాతకర్ణిపై ఖారవేలుని దాడి.

179. రాష్ట్రిక భోజకులపై దాడి.

178. నుయజ్ కాలువ కళింగ నగరమునకు తీసికొనివచ్చుట.

177. ఖారవేలుని అభిషేకము.

175. గోరథ గిరి యుద్ధము. పుష్యమిత్రుని అశ్వమేధ యాగము. 'డిమిత్రియస్'ను ఓడించుట.

173. ఉత్తరాపథముపై దాడి.

172. కళింగమున జైనమత విజృంభణము.

171. పుష్యమిత్రుని ఓడించి సుగాంగీయమును వశపఱుచుకొనుట.

170. కుమారీ పర్వతముపై తపస్సు.

169–152 ఖారవేలుని మృతి.

ఈ పట్టికలోని విషయములను విమర్శించిన చో అపూర్వ విషయము లనేకములు బయలు పడును.

క్రీ॥ పూ॥ 225 చేదివంశము కళింగ రాజ్యమునకు వచ్చెనని వ్రాసియున్నారుగదా? తత్పూర్వము కళింగమును బాలించిన వారెవరు? తత్పూర్వము చేదివంశ మెక్కడనున్నది? పాలకముగానున్నదా, పాలితముగా నున్నదా? ఈ సంశయములకు సమాధానము శాసనమున దొరకదు. శాసనమున తనకు 24 సం॥ ప్రాయము నిండినపిదప మూడవ పురుషాంతరమున మహారాజాభిషేకము పొందినట్లు కలదు. దీనివలన నతనికి ముందిరువురు రాజులు మాత్రము పట్టాభిషిక్తులైనట్లర్థము కలుగుచున్నదికదా? ఈయూహయే పైవ్రాతకాధారముకాని ఆయర్థము సరియైనదికాదు. శాసనకర్తలు తమ పూర్వులు మువ్వురను తెలుపుకొనుట పరిపాటి. కొందఱు పితృ పితామహ ప్రపితామహులను మువ్వురను తెలుపుదురు. కొందఱు తండ్రి తాతలను మాత్రమే పేర్కొందురు. ఖారవేలుడు పేరు చెప్పకయే తండ్రితాతలుకూడ పట్టాభిషిక్తులే యనుటకై యుగపురుషాంతరమును చెప్పినాడు. మరియు శాసనకర్తలు తమవంశ ప్రతిష్ఠాపకులైన రాజుల తో ప్రతి స్త్రీనిగూడ చెప్పుకొందురు. గౌతమీపుత్ర లిచ్ఛవిదౌహిత్ర కుమారదేవీపుత్ర ఇత్యాదిగా ననేక శాసనములందు గలదు. కొన్ని నాటకములందును ప్రబంధములందుగూడ నీ మర్యాద గలదు. ఈ శాసనమం దిలావంశ సంభవుడనియు శైలవంశోద్భవుడనియు రెండు విశేషము లగపడుచున్నవి. వానివలన వంశప్రతిష్ఠాపికలగు స్త్రీల పేర్కొను సంప్రదాయము ఇందు పొందుపఱుపబడినది. యుగపురుషాంతరవిశేషణము తండ్రి తాతలు సైతము మూర్ధాభిషిక్తులనుట తెలుపునేకాని ఇతనికి పూర్వులిరువురు మాత్రమే రాజ్యాధిపతులని తెలుపదు. పురుషాంతరమని కలదు గాని పురుషానంతరమని లేదుకదా? కాబట్టి అంతర శబ్దమునకు నడుమ అనియు యుగపురుషులనగా సుప్రసిద్ధులు ప్రజాచక్రప్రవర్తకులు అను నర్థము సమంజసమై యున్నది. కానిచో త్రియుగ=అఱుగును.

మహాభారత కాలమునుండియు కళింగమున చేదివంశము ప్రసిద్ధమై యున్నది. భారత వంశముతో సంబంధ బాంధవ్యములు గలదియునై యున్నది. చక్రవర్తులలో వాఙ్గవవాడగు పురూరవుడు ఇలాపుత్రుడు. అతని వంశమే కురు పాండు యను మొదలగు వంశములకు మూలమైనది. కృష్ణుని మేనత్త సాత్వతి. చైద్య దమఘోషుని రాణి. ఆమె పుత్రులే శిశుపాల దంతవక్త్రులు.

శిశుపాలుడు రాజసూయమునందును, దంతవక్త్రుడు భారత యుద్ధమునను పడసిరి అభిమన్యు వధనాడు దూరముగా గొనిపోయినది నిస్సంశయముగా కాళింగయోధులే. శిశుపాలునిరాజధాని శిధిలములు ఇప్పటి భువనేశ్వరముదగ్గర శిశుపాలఘడ్ అను బేచిరాకు గ్రామముగానున్న ప్రదేశమునందు గృహోపకరణములు, ఆయుధశకలములు మొదలగునవి ప్రాచీన శిధిలము లగపడుచున్నవి. ఆ ప్రదేశమునకు శిశుపాలఘడ్ అను వ్యవహారము ప్రజలలో గలదు. ఇరువది ఏండ్లకుముందు భారత ప్రభుత్వమువారి పురాతత్వ శాఖవారు త్రవ్వకములు జరిపించిరి. దంతవక్త్రుని రాజధాని శ్రీకాకుళంజిల్లా ఆముదాలవలసకు నాలుగుమైళ్ల దూరమున దంతవక్త్రునికోట అనుపేర శిధిలమైన పెద్దకోట ప్రాకారము గలదు. అది రవ్వూరమి మైలు ప్రదేశమువరకు నున్నది ఖారవేలుని పట్టమహిషి ఘుషిత సుప్రసిద్ధ యాదవ వంశమగు వజ్రవంశమున జనించినది. పాండవులు మహాప్రస్థానము వెడలుటకు ముందు భారత రాజ్యమునకు పరీక్షితుని, యాదవ రాజ్యమునకు వజ్రుని చిన్నబాలురను పట్టాభిషిక్తులుగా జేసి పరీక్షిద్దక్షిణమునకు ఉత్తరను వజ్రరక్షణకు సత్యభామను నియమించినట్లు భారతమున నున్నది గదా కాబట్టి ఖారవేలునివరకుగూడ కౌరవ, యాదవ చైద్యవంశములకు సంబంధ బాంధవ్యములు జరుగుచున్నట్లు స్పష్టపడుచున్నది. ఖారవేలుడు పట్టాభిషిక్తుడైన కళింగ నగరము భువనేశ్వరముకాని శిశుపాల ఘణముకాని ఐయుండును. అది కళింగ నగరమైనను చేది దేశమనియు వ్యవహారముండును. శిశుపాల దంతవక్త్రులు చైద్యులైనను కాళింగులుకూడ అగుదురుగదా. మాఘ కావ్యమున

శ్లో॥ ఇంద్రప్రస్థగమస్తావత్
కారిమానంతు చేదయః
అస్మాకదంతి సాన్నిధ్య
వామనీకృత భూరుహాః

అని కలదు కాబట్టి తరతరములుగా వచ్చుచున్న చైద్య రాజ్యమునందే ఖారవేలుడు అభిషిక్తుడగుట స్పష్టము. మరియు ఖారవేలుడు ఇలావంశ సంభవుడు మహామేఘవాహన బిరుదాంకితుడు. చేదిరాజ వంశవర్ధనుడు యాదవ వంశములో వజ్రుని వంశమందు పుట్టిన ఘుషితను పెండ్లియాడినవాడు కాబట్టి ఎక్కడినుండియో ఆగంతకుడుగా వచ్చిన చేదివంశమువాడు కాక కౌరవ పాండవ యాదవులతో సంబంధబంధములు కలిపిన ప్రాచీన చంద్రవంశ క్షత్రియుడు. తరువాత కళింగము వేలిన గంగ గాంగ వంశపు రాజులుకూడ చంద్రవంశ్యులేయనుట స్పష్టమే.

ఖారవేలునకు ముందు రాజులు దుర్బలు లగుట, అశోకునితోడి యుద్ధమున కళింగరాజ్యము ఛిన్నాభిన్నమగుటయు జరిగెను. తరువాత అప్పుడప్పుడు కొందరు మరల స్వాతంత్ర్యము సంపాదించుకొనుటకై పెనగులాడుచునేయుండిరి కాని అవి యంతగా ఫలింపలేదు. తరువాతి కాలమున ఖారవేలుడు జన్మించుట, యువరాజ మహారాజ పదములందు అభిషిక్తుడగుటయు జరిగినది. ఖారవేలుడు తన పూర్వులవలెగాక మిక్కిలి బలమైనవాడు. శత్రువులయెడ పగతీర్చుకొనుటకును, పోయిన రాజ్యమును మరల సుప్రతిష్ఠితము గావించుటకును అకుంఠితమైన దీక్ష వహించినవాడు. అతడు శైశవ క్రీడలు విద్యాభ్యాసము ముగిసిన పిదప యువరాజు కాగానే శిధిలమైన నగరమును మరల దృఢముగను అందముగను నిర్మించినవాడు. నగరవాసుల స్నానపానోపయోగములకై ఖిబిరఋషి తటాకమునకు

దృఢమైన ఒడ్లుపోయించి ఉద్యానములను వేయించెను. తన మాలియా నగరమునుండి జీవప్రవాహమగు కాలువను తన పట్టణమునకు తీసికొనివచ్చి జలసమృద్ధి కలిగించెను. ప్రప్రథమమున అతడు స్వరాజ్యమునందలి పౌరజానపదులకు అనేక ఉపకారములు సదుపాయములుచేసి వారియొక్క ప్రేమానురాగములకు పాత్రుడయ్యెను. మరియు శత్రువులయెడ ప్రతీకారేచ్ఛకూడ వారియందు దృఢపరిచెను. దానితోనతడు మిక్కిలి బలవంతుడైనాడు. అతడు శత్రువులైన మాగధులను పాదాక్రాంతుల జేసికొనుటయేగాక శాతకర్ణి మొదలగు దక్షిణాపథ రాజులను పాండ్య దేశాధీశులను మధురానగరమును ఆక్రమించుకొన్న డిమిట్రియస్ మొదలగు మ్లేచ్ఛులను జయించి మీద భారతదేశమునకు ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యము నెలకొల్పెను.

ఖారవేలుని విద్యా విజ్ఞానము

అతడు సాధారణ బాలురవలెనే శైశవ క్రీడలను కొంతకాలము గడిపి అనంతరము నియమపూర్వకముగా విద్యలను లలిత కళలను ఆయుధ పరిశ్రమమును బాగుగా సంపాదించుకొన్నవాడై రాజనీతియందు అఖండమైన పాండిత్యమును సంపాదించుటయేకాక దానిని ప్రయోగించుటయందు మిక్కిలి దక్షత కలవాడైనాడు. ప్రజారంజనమే తన ముఖ్యకార్యముగా నెరవేర్చిన రాజశేఖరుడు. అతనికి సంతానము కలిగెనో లేదో తెలియు నాధారము లేదు. కాని అతడు కేవలము భోగలాలసుడుకాక దైవభక్తిపరుడును, దేవ బ్రాహ్మణ అర్హతాదులను మిక్కిలి భక్తితో పూజించినవాడునైయున్నాడు. వారి కనేక దానధర్మములు చేయువాడు జినభక్తులకు తపముచేసికొనుటకై కుమార పర్వతమునందు అనేక వసతులను (కొండతొలవం బడిన గుహలు) నిర్మించెను. ఖండగిరి అనుపేరుగల కొండయందు ఇప్పుడవి ఏబదికంటెను ఎక్కువగానే యుండును. వానిలో ఒక విశాలమైన గుహా ముఖమునందు మూడడుగుల ఎత్తును సుమారు 6, 7 అడుగుల వలయముగల రాతిఏనుగులను మిక్కిలి సుందరమైనవిగా చెక్కించి విశాల గుహాముఖమునందు వాటిని ప్రతిష్ఠించి దానికి హస్తిగుహయని పేరిడెను. ఆ గుహాయందే ఈ శాసనమును గూడ చెక్కించెను ఆ కొండయే అతడు తపము చేసిన పర్వతము శాసనము చదివిన వారు ప్రమాదమునకులోనై కుమారపర్వతమను దానిని కుమారిపర్వతమని చదివిరి. ఆ ప్రాంతమున కుమారియను నొకదేవత ఎక్కడను లేదు. కండగిరికి దక్షిణముగా రోడ్డు ప్రక్కను ఉదయగిరి యనునొక కొండగలదు. దానిపైని సుందరమైన దేవాలయమును జినదేవుడును గలరు. ఆ ఆలయమునకు కలకత్తా మొదలగు ప్రాంతములందలి జైన భక్తులు విశేష ద్రవ్యమిచ్చి ఇప్పటికిని పూజా పురస్కారములు గావించుచున్నారు. బహుశః ఆ దేవాలయమందలి జినవిగ్రహము నందరాజులచే నపహరింపబడి ఖారవేలునిచే తిరిగి గొనిరాబడి ప్రతిష్ఠింపబడినదైయుండునేమో. ఆ కొండయందును కొన్ని కృత్రిమ గుహలు కలవు. ఈ పర్వతము ఉదయగిరి అని వ్యవహరింపబడుచున్నది ఈ కొండతప్ప ఆ ప్రాంతమున కుమారీ పర్వతమనునది ఒకటి లేనేలేదు కుమార పర్వతమున్నది. కండగిరికి సంస్కృత నామము స్కందగిరి. కుమార స్కంద శబ్దములు ఏకార్థకములే కదా.

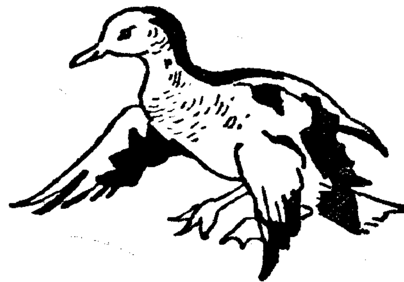
ఆ ప్రాంతమున ఒకప్పుడు స్కంధాయతిక మతము వ్యాపించియుండెను. ఆ మతస్థులు గంతాయతులను పేర నిప్పటికి ఆ ప్రాంతమున బహుళ సంఖ్యాకులున్నారు. ఆ స్కందగిరియే కండగిరియైయున్నది. అదియే కుమార పర్వతము. ఖారవేల మహారాజు తన రాజ్యమును సుప్రతిష్ఠితము గావించి వార్ధకమునందు ఐహికమునురోసి ఆముష్మికమునందు ఆసక్తుడై దుష్కరమైన తపము చేసియు, పండితులవలన వేదాంత విషయములు తెలిసికొనియు జీవాత్మ భేదమును తెలిసికొని ముక్తిపొందిన మహాజ్ఞాని. ఇట్టి మహామహుని జన్మమే ధన్యము. భారత వర్షమును పాలించిన చక్రవర్తులలో ఖారవేలుడును

మిక్కిలివాడు. ఈ కళింగ సార్వభౌముని నిత్య స్మరణము కళింగాంధ్ర ప్రజలకు ముదావహము.

చిన్న వింత

శ్రీ ఖారవేలుని 'హత్తిగుంపా' శాసనమును సముద్రగుప్తుని అల్హాబాదు శాసనమును మన చారిత్రికులు శాసనములని వ్యవహరించుచుండుట సరికాదేమోయని సంశయించుచున్నాను. వేలకొలది ప్రకటితములైన తామ్ర శిలా శాసనములన్నింటను దాతలు చేసిన దానములను దెలుపుటే ముఖ్యాంశముగా గలదు.

అందు దాతల వంశముగాని కొన్ని పూర్వ పురుషాంతరములుగాని తరువాత దాతల ప్రశస్తి దేశకాలాదులు దత్తి విషయము ప్రతిగ్రహీతల గోత్ర ప్రవర నామములును లిఖింపబడును. తొలుతనే కొందఱు పౌర ముఖ్యులకు నివేదింపబడును. చివరను దానమునెవ్వరును బాధింపరాదను శాసనము=ఆజ్ఞ యుండును. భావి తరముల వారిని ప్రార్థించుటయునుండును. ఇది శాసన సామాన్య లక్షణము. సుప్రసిద్ధము. ఈ రెండు శాసనములందు నీ విషయము లేవియులేవు. కేవలము ఆ యిరువురి జన్మము బాల్యక్రీడలు' విద్యాభ్యాసములు పెండ్లిండ్లు రాజ్యాభిషేకము ప్రజారంజనము విజయములు మొదలగు విషయములు వర్ణింపబడినవి. వీనిలో నాజ్ఞప్తులు అజ్ఞప్తులు ఆజ్ఞాపనములు ఏవియు లేవు. కావున నివి శాసన శబ్ద వాచ్యములు కావు. కేవల వ్యక్తి చరిత్ర రచనములు మాత్రమే యగును. హరిషేణుడు అల్హాబాదు శాసనమున 'మహారాజాధిరాజస్య సముద్రగుప్తస్య సర్వపృథివీ విజయ జనితోదయ వ్యాప్త నిఖిలావనితలాం కీర్తిమితస్త్రిదశపతి భవనగమ నావాప్త లలితసుఖ విచరణామాచక్షాణ ఇవభువోబాహురయ ముచ్ఛ్రితస్తంభః' అనియు, 'ఏతత్కావ్యమ్' అనియు పేర్కొన్నాడు. ఖారవేలుని శాసనము చివర శ్రీ ఖారవేలుడు క్షేమరాజు వృద్ధిరాజు భిక్షురాజు అనేక కల్యాణముల ననుభవించిన మహావిజయరాజగు శ్రీ ఖారవేలుడు సమస్త గుణయుక్తుడు సర్వపాషండ పూజకుడు అప్రతిహత చక్రవాహనబలుడు చక్రవర్తి గుప్తచక్రుడు రాజర్షి వంశమున జన్మించిన వాడు అని ముగింపబడినది. కాబట్టి యీ రెండును ప్రశస్తి ప్రబంధములే కాని శాసనములు కావు విజ్ఞులీ విషయమును విమర్శింతురుగాక.

వేషం

శ్రీమతి ఆర్. వసుంధర

సెప్టెంబరు నెల వచ్చినా యింకా ఎండ మాడ్చేస్తోంది. ఇంటిముందు కాంపౌండులో [illegible]గా పరచిన నున్నని నల్లని కడపబండల మీదనుంచి ప్రతిఫలిస్తున్న ఎండవేడిమి పొగలూ సెగలూ చిమ్ముతూ మేడమీది బాల్కనీలోకి కోపంగా విరుచుకు పడుతోంది. పైన తిరుగుతున్న ఫాను అక్కడున్న వేడిగాలినే యింకా వేగంగా మీదకి విసురుతున్నందున అది వుపకారం చేస్తోందో అపకారం చేస్తోందో చెప్పలేకుండా వున్నది. గేటు బయట వీధిలోని మనుష్యులు ఎండవేడిమి భరించలేక ఎవరో తరుముతున్నట్లు గబగబా నడిచేస్తున్నారు. ప్రకృతి అంతా ఎండను చీ తప్పించుకునే ప్రయత్నంలో అటూ యిటూ పరుగెట్టి అలసిపోయి నీరసంగా వాలిపోయినట్లుంది.

పైన సోఫాలో కూర్చుని అప్పుడే వచ్చిన నాగయ్యబావతో మాట్లాడటానికి ప్రయత్నిస్తోంది ఇందిరమ్మ. అతను ఏదో పనిమీద ఆ వూరు వచ్చి నాలుగురోజులైందట. పనయ్యాక ఆమెను చూడటానికనీ, వాళ్ళమ్మ పంపిన ఆవకాయజాడీ యివ్వటానికనీ వచ్చాడు.

అతను ఇందిరకు మేనత్త కొడుకు. వాళ్ళకీ వీళ్ళకీ అంతగా రాకపోకలుగాని సంబంధాలుగాని లేవు. అదీ గాకుండా వాళ్ళిద్దరికీ వయస్సులో పదిహేను సంవత్సరాలు తేడా వుండటాన మొదట్నుంచీ అతనితో ఏ విధమైన చనువుగానీ సంబంధంగానీ ఏర్పడలేదు.

అతన్నిచూసి యిప్పటికి పదిహేను సంవత్సరాలు గడిచిపోయింది. అప్పటికీ యిప్పటికీ అతను ఏమీ మారలేదు. అట్లాగే నల్లగా సన్నగా [illegible]లా వున్నాడు. లావుగా మోటుగా వుండే పెదాలూ, వి[illegible]నుదుటి క్రింద లోతులో ఎర్రగా మెరుస్తూ కత్తుల్లాంటి చూపులతో ఆవతలి మనిషిని నిర్దాక్షిణ్యంగా చీల్చేసే చూపులూ, నిముషం ఖాళీ లేకుండా ఒకదాని వెంట వొకటిగా బీడీలు కాల్చి పీల్చి పారేయ్యటం — ఊహూ, ఏమీ మారలేదు అతను!

నాగయ్యబావ వచ్చాడని వినగానే పుట్టింటి మీది అభిమానం పొంగి అతనివేపు ప్రవహించింది. సంతోషంగా పలకరించటానికి వచ్చింది కాని తీరా అతని ఎదుటికి రాగానే అతని మొరటు స్వభావం గుర్తుకు రాగానే సంతోషమంతా ఆవిరైపోయింది.

చిన్నపిల్లగా వున్నప్పుడు కూడా అతను తన వేపు చూస్తేనే తికమక పడిపోయేది ఇందిర. తానెరిగినప్పటినుంచీ అతను విప్లవకారుడు. ఇరవై ఏళ్ళనాటి కమ్యూనిస్టు అల్లర్లలో 'కనిపించగానే కాల్చి వెయ్యవలసిన' వారి జాబితాలో వున్నాడు. ఆ మధ్యన ప్రత్యేక తెలంగాణాకోసం కృషి చేశాడు. ఇప్పుడు శ్రీకాకుళం జిల్లాలోని నక్సలైటు వుద్యమంలోనికి వెళ్ళిపోతున్నట్లు అమ్మ చెప్పింది. ప్రాణమంటే జీవితపు జూదంలో పణంగా పెట్టవలసిన తృణం అతని దృష్టిలో. వర్గపోరాటం మించిన సత్యంగాని విలువగాని లేవు అతనికి యీ ప్రపంచంలో.

ఇవాళ్టో అతన్ని చూడగానే కొద్దిపాటి [illegible]లో రేకెత్తిన అస్పష్టమైన భయాందోళనల్నీ గాభరానీ అణచుకోవాలని చాలా ప్రయత్నించి ఓడిపోయింది ఇందిర. తాను అతనికంటే అన్నివిధాల ఎక్కువదానని

గుర్తుకు తెచ్చుకున్నది. తనకు డబ్బున్నది. చదువున్నది. మంచి మర్యాదా వున్నాయి నాగరిక ప్రపంచంలో తానూ ఒక మంచి భాగం...అతని కివేవీ లేవు... అయినా ఎందుకో అతన్ని చూస్తే ఇందిరకు భయం

అతని చిన్నతనంలో చదువు నేర్పే సందర్భంలో అతని బండతనానికీ మొండితనానికి విసిగి, తన తండ్రి అతని మేనమామ — తన్ని స్తంభానికి కట్టేసి పలుపు తాటితో వాతలు పడేట్లు బాదుతూ వుంటే, మేనత్తయ్య 'నాయనా, వాడికి చదువు అబ్బకపోతేమానెను ప్రాణాలతో వుండనివ్వరా' అని తమ్ముడికి చెప్పి విడిపించేదట...అతన్ని చూస్తూ కసిగా ఆ దెబ్బల్ని వూహించుకుంటుంది ఇందిర... ఒకటి, రెండు, మూడు...యింకా, యింకా...మేనత్త వచ్చి విడిపించేవరకూ...కాని యీ ఆధిక్యతలన్నీ అతని తీక్షణమైన చూపుముందు సుడిగాలిలో దూది పింజల్లాగా ఎగిరిపోతాయి. అంతలోనే, అదే కత్తుల గుచ్చే తీక్షణమైన చూపుతో చిన్నగా నవ్వుతూ 'యీసారి లిస్టులో మా మయ్య పేరున్నది' అంటున్న దృశ్యం గుర్తుకొస్తుంది. కమ్యూనిస్టులు యీ భూమిమీదనుండీ తుడిచి పారెయ్యాలనుకున్న గవర్నమెంటు వుద్యోగుల పేర్ల లిస్టు అది. ఆ మామయ్య తన తండ్రి. నాగయ్య బావకి జాలీదయా ఏకోశానా లేవు. అతన్ని గురించి తలచుకుంటేనే ఒళ్లు జలదరిస్తుంది ఇందిరకు...ఇప్పుడు అతను ఎదురుగా కూర్చుని, యీ పదిహేనేళ్లలో తను సంపాదించిన జీవితానుభవమూ, డబ్బూ హోదాలు యిచ్చిన అధికారమూ అన్నీ మాయమైపోగా, ఆ నాటి చిన్న పిల్లలాగే తబ్బిబ్బు పడిపోతోంది.

అతను ఏమీ పట్టించుకోకుండా బయటకు చూస్తూ బీడీ కాలుస్తున్నాడు.

ఫాను విసురుతున్న వేడిగాలికి ఒళ్ళంతా ఉడుకెత్తిపోతోంది. చల్లగావుంటే తలగుడ్డ మీద కప్పుకోవాలనిపిస్తోంది

'చాలా ఎండగా వున్నది కదూ' అన్నది ఇందిర అరిచేతుల్తో మొహాన్ని ఎండగాలినుండి కప్పుకుంటూ.

అతను మాట్లాడకుండా ఒకసారి యిటు చూసి మళ్ళీ మొహం తిప్పుకున్నాడు. అతను చూడగానే ఇందిరకు తనేదో తప్పుచేసినట్లూ అసందర్భంగా మాట్లాడినట్లూ అన్పించింది 'పాపం, ఎండా చలీ అన్నీ బాధలే మీకు...యీ వేషాలన్నీ కాలికింద రాచెయ్యాలి' అన్నట్లు తోచింది

నాగయ్యబావ మనిషి కాదా? అతని చర్మం ఎండా చలీ తాకకుండా మొద్దుబారిపోయింది కాబోలు. పోలీసులు అతనికోసం వేటకుక్కల్లా వెతుకుతున్నప్పుడు పొలాల్లో రోజుకో గడ్డివామిలో నిద్రపోతూ, పగలు ఏ తోటలోనో పాడుపడిన గుడిచీకట్లోనో మనిషి తిరగనిచోట గడుపుతూ, నమ్మకస్తుడైన మాలవాడెవడో పిలుస్తున్నప్పుడు కూలివాడిలా తెచ్చుకున్న అన్నం అందిస్తే తింటూ, లేకుంటే పస్తుంటూ—అబ్బ! ఏం జీవితం! ఏదో గొప్ప వినాశకరశక్తి అతనిలోనుండి యిలాంటి బ్రతుకును మోస్తోంది, కోరుతోంది... అనుకుంది ఇందిర.

ఏమీ మాటా పలుకూ లేని యీ నిశ్శబ్దం ఇందిరకు దుర్భరంగా వున్నది. వంట మనిషిని కేకేసి కాఫీ చేసుకు రమ్మన్నది.

'నాకు చక్కెర ఖర్లేదు. స్ట్రాంగ్‌గా కావాలి' అన్నాడు నాగయ్య బావ బీడీ పొగ వొదులుతూ. 'ఇంకో పదిహేను నిమిషాల్లో నేను వెళ్ళిపోవాలి' అన్నాడు.

'ఎందుకని? యివాళ వుండరాదా...రాత్రికి ఆయన క్యాంపునుండీ వస్తారు' అన్నది.

'పనుంది' అన్నాడు.

నీ మొగుడంటే నాకేం లెక్క అన్నట్లుగా తోచింది ఇందిరకు. కోపం వచ్చింది. ఒళ్లూ వాకిలీ లేకుండా పైసా డబ్బు సంపాదించకుండా నీవు చేస్తున్న ఉద్ధారకం ఏమిటో అనడగాలనిపించింది. అతను బయట ఎండనీ రోడ్డునీ చూస్తున్నాడు.

రింగులు తిరిగి పొట్టిగావున్న నల్లటి జుట్టు, ఎక్కడ ప్రారంభిస్తుందో తెలియకుండా జేసే నల్లని మోటు చర్మమూ మానవత్వం ఎరుగనట్లుండే మొహమూ చూచి మరేం మాట్లాడకుండా వూరుకుండిపోయింది.

జవాను చంద్రయ్య వచ్చాడు. క్రొత్త వ్యక్తిని చూచి 'మళ్లీ వస్తానమ్మా' అన్నాడు. 'ఫర్వాలేదు చెప్పు' అన్నది ఇందిర. అందరు జవాన్లలోకీ వినయ విధేయతలు గలవాడు చంద్రయ్య.

'తమరు దయుంచాలమ్మా...నాకు ఎరన్డ్ లీవూ కాజువల్ లీవూ అన్నీ అయిపోయాయమ్మా ఆడదాని జబ్బుతో...ఇప్పుడు నాలుగురోజులు అర్జంటుగా వూరికెళ్ళాల్సిన అవసరం పడిందమ్మా...తమరి దయ' అన్నాడు చేతులు నలుపుకొంటూ.

'అయ్యగారి నడక్కపోయావా' అన్నది ఇందిర.

'అడిగానమ్మా...సెలవంతా అయిపోతే జీతం నష్టంవిూద పో అన్నారు...పేదవాణ్ణి...'అన్నాడు చంద్రయ్య.

'అన్ని సెలవులూ అయిపోతే రూల్సు ప్రకారం అంతేనేమో' అన్నది ఇందిర.

'అట్లాగా కాదులేమ్మా అయ్యగారు దేముడు. నాకు వుద్యోగం యిచ్చారు. తప్పులుచేస్తే క్షమించారు ప్రమోషన్ యిచ్చారు. టి. ఎ.లు యిప్పించారు. ఎన్నో సాయాలు చేశారమ్మా...ఇప్పుడెందుకో నావిూద దయతప్పింది...' అన్నాడు.

తాము దయాపరులమని అందరూ అంటూంటే వినటం చాల యిష్టం ఇందిరకు. నిజానికి తాము చాలా దయాగుణం కలవారమని అనుకుంటుంది కూడాను. తమ దయాదాక్షిణ్యాల్ని గురించి చంద్రయ్య చెప్తుంటే ఇందిర నాగయ్య బావవేపు చూసింది దర్పంగా. అతను ఏదీ విననట్లు రోడ్డువైపు చూస్తూ యింకో బీడీ ముట్టించుకున్నాడు. ఇతరుల మంచితనం గురించి నీవు వినవులే అనుకుంది ఇందిర.

'సెలవు లేకపోతే ఎట్లా యిస్తారూ? రూల్సు ప్రకారం అందరికీ ఎట్లాగో నీకూ అంతే గదా' అన్నది విసుగ్గా.

'అంతమాట అనొద్దమ్మా...ఇంతదాకా నన్ను చాలా దయగా చూశారు తమరు...ఇప్పుడు ఎవరో నా విూద పుల్లులు చెప్తున్నారేమో...నే నే పాప మెరగనమ్మా' అన్నాడు కళ్లు నులుముకుంటూ.

ఈ చంద్రయ్యకు బుర్రలో బంకమన్ను నిండి వున్నది కాబోలు. తన ధోరణి తనదేగాని అవతలవాళ్ళు చెప్పేది ఏవిూ అర్థం చేసుకోడు అనుకొని విసుక్కుంది ఇందిర...తనక్కావలసినవన్నీ యివ్వటమే దయ అని చంద్రయ్య అభిప్రాయం లాగుంది. అందరికీ వుండే రూల్సును పట్టించుకోకుండా, తన కోరికల ప్రకారంగా ఆ 'దయ' ప్రత్యేకంగా తన విూదనే ఎందుకువర్షించాలని ఆలోచించే తెలివి లేదు ఇన్నాళ్ళా యిచ్చారు, యిప్పుడూ యివ్వాలి అంతే తెలుసు!

ఇంతవరకూ నిరాటంకంగా ఆలోచించిన ఇందిర 'దయ అనేది అవ్యాజమూ ఉదాత్తమూ అయిన భావంకదా; కారణం వుండాలంటే అది దివ్యమైనది ఎట్లాగవుతుందీ' అన్న విూమాంసలో పడ్డది కాస్సేపు

నాగయ్యబావ యిదంతా విని ఏమి అపార్థాలు తీసి ఎగతాళి పట్టిస్తాడోఅన్న అనుమానం కలిగింది ఇందిరకు. అతని ముందర యిదంతా జరగటం ఇబ్బందిగావున్నది. చంద్రయ్యకు ఎప్పుడేం మాట్లాడా లన్న ఇంగితజ్ఞానం లేదనుకున్నది. గట్టిగా చంద్రయ్యను కోప్పడితే బూర్జువా పద్ధతిలోని అహంభావం అంటాడు నాగయ్యబావ ఇందిరకు ఏమీ పాలుపోలేదు. 'అయ్యగా రొచ్చేక ఏదోఒకటి చూస్తారులే' అని అప్పటికి చంద్రయ్యను ఒదిలించుకున్నది.

వంటావిడ కాఫీతెచ్చి యిద్దరికీ యిచ్చింది

నాగయ్యబావ అంత వేడికాఫీని ఒక్క నిముషంలో త్రాగేసి కప్పు క్రిందపెట్టి బీడీ వెలిగించాడు.

చిన్నగా నవ్వుతూ 'మీ రిక్కడ అందరిమీదా దయ చూపిస్తూ చిన్నసైజు దేవుళ్ళుగా వుంటున్నారన్న మాట.' అన్నాడు.

గతుక్కుమన్నది ఇందిర. తా నూహించినట్లుగానే పెడర్థం తీసేశాడు! ఆ మాటల్లోని వ్యంగ్యం కరిచినట్లయింది అతనిమీద చాలాకోపం వచ్చింది.

'ప్రతిదాన్నీ విప్లవంపేరుట నాశనం చేసే వాళ్ళకు, మంచిదంతా మోసం అనేవాళ్ళకు— హత్యలకు కూడా వెనుదియ్యనివాళ్ళకు - దయనుగురించి ఏం తెలుస్తుందిలే' అనుకుంది.

కాని చిత్రమేమిటంటే 'మీరు స్వార్థపరులు మీ దయ వుత్తవేషం పేదలఎడ పీడిత ప్రజానీకం ఎడ సానుభూతిగలవాళ్ళం మేమే' అంటారు వాళ్ళు.

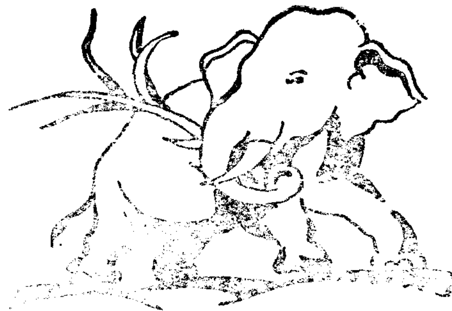
'దయ మా వేషమైతే విప్లవం నీ వేషం' అనుకుంది ఇందిర.

అతను వెళ్ళటానికి లేచాడు. వాకిటిదగ్గరకు వెళ్ళి ఆగి వెనక్కితిరిగి చూశాడు మోటుగావుండే పెదాలు విడివడి చిన్నగా చక్కగా అచ్చంగా శాంతమ్మత్తయ్యకిలాగే వరుసగావుండే పలువరుస కన్పించి మాయమైంది...తను నవ్వటంలోఏదో తప్పు చేస్తున్నట్లు యిబ్బందిగా ముక్తసరిగా నవ్వుతాడు నాగయ్యబావ...ఇదివరలో కొన్నిసార్లు చూసిందే అయినా ఆ నవ్వు ప్రతిసారీ ఇందిరకు ఆశ్చర్యంతో పాటు కించిత్ ఆనందం కలిగిస్తుంది.

'వెళ్తాను' అంటూ గబగబా మెట్లుదిగి గేటు దాటి ఎండలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

నెలరోజుల తర్వాత ఒకనాడు పేపరుచూస్తున్న ఇందిరమ్మ ఒక వార్తదగ్గర ఆగి పరీక్షగా చదివింది కొత్తగూడెందగ్గర ఒక దోపిడీసందర్భంలో కాల్చి వేయబడిన నలుగురు నక్సలైట్ల పేర్లలో నాగయ్య బావ పేరు కూడా వున్నది.

'అయ్యయ్యో! మా నాగయ్యబావే!' అనుకుంది ఇందిరమ్మ విచారంగా.

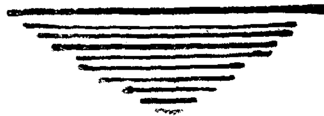
ధూళిలో ఒక చావు

శ్రీ నిఖిలేశ్వర్

దారిపై రేగిన ఈ దుమ్ము
ఒకసారి స్తంభించి
గిల గిల లాడి
గాలిలో నోరు తెరచి
కారుకింద ప్రాణాలు విడిచింది.

నేను — మనిషిని
ఇంకా చావలేదు!
చచ్చింది నా కుక్క నేస్తం
టాక్సీడ్రైవర్ నరాల బలహీనతకు బలిగా,
వేగానికి బానిస అయిన మనసు
జాలి లేదు
కండరాల గుంజాటన తప్ప!

మృత్యువు ముందు
ఆ క్షణాలలో
భూత — భవిష్యత్తుల నడుమ
మిగిలిన వర్తమానం
నా అస్తిత్వం.

శ్రీమతి ముప్పాళ రంగనాయకమ్మ నవలా సాహిత్యం

శ్రీ జి. రామమోహనరావు

నవలకు ప్రాధానంగా సామాజిక ప్రయోజనం ఉండాలన్న అభిప్రాయం ఆధునికమైనది ఈ విషయాన్ని గుర్తించిన తెలుగు నవలా రచయితలు చాలా స్వల్పం గుర్తించినవారు సయితం ఒక్కొక్క సారి మరిచిపోయి కల్లబొల్లి మాటలతో నవలగా రూపొందిస్తున్నారు. నవల అంటే కేవలం కథ వివరించేదిగాదు. అది జీవితానికి ప్రతిరూపం, జీవితంలో ఏ విధంగా సుఖదుఃఖాలు అనుభవిస్తున్నామో అట్టి అనుభవాల కుసుమాలు మాలికగా గుచ్చి కళాత్మకంగా తీర్చటమే నవల యొక్క లక్ష్యం. వాస్తవ జీవిత చిత్రణే నవలకు ప్రధానం. జీవితం ఎంత గంభీర్యమైనదో నవలకూడ అంతే. గాంభీర్యం లేకపోతే అది ఒక నవలగా పరిగణింపకూడదు. ముఖ్యంగా నవలకు కథా కథన శిల్పము, పాత్ర చిత్రణ, చక్కని నుడికారపు శైలి ఉండాలి. వీనిని దృష్టియందుంచుకొని నవలలు రచయితలు వ్రాసినట్లయిన తెలుగు నవలకు ప్రముఖ స్థానం లభిస్తుంది. సాహిత్య ఎకాడమీలు సత్కరించి వ్యర్థమైన బిరుదులు ప్రసాదించినంత మాత్రాన గొప్ప రచయితలు కాలేరు.

నవలా రచయితలలో ఆదర్శవాదులని, యదార్థవాదులని రెండుపక్షాలవారున్నారు. ఆదర్శవాదులైనను యధార్థత సహాయం లేకుండ ఆదర్శాన్ని చూపించలేరు ఏ విధంగా చూచినప్పటికి ఆదర్శవాది యదార్థవాదితో చేతులు కలపక తప్పదు. యదార్థవాది పాత్రలను నవలయందు నగ్నంగా చూపించగలడు. మానవ జీవితంలో సంప్రాప్తించే ఘటనల ప్రభావం చేత మంచి చెడులు కల్గుతూంటాయి. మంచిని మంచిగాను, చెడును చెడుగా యదార్థవాది వివరిస్తాడు. అనుభవాల సంకెళ్లలో బంధింపబడినప్పటికి లోకప్రవృత్తిని వ్యతిక్రమింపలేడు. ఇతడు పాత్రలోని గొప్పతనాన్ని మాత్రమేగాక సహజంగా ఉండే బలహీనతనూ, దుర్మార్గాన్ని చూపించి దాని వలన కలిగే అనర్థాలను కన్నులకు కట్టినట్లు చేస్తాడు. 'యదార్థవాదం సమాజంలో ఉన్న కొన్ని బలహీనతలను మన కళ్లముందు ఉంచుతుందని చెప్పటానికి ఎటువంటి సందేహం లేదు. మనలో ఉన్న వాస్తవిక ప్రవృత్తులను యదార్థవాదంద్వారా తప్ప మరేవిధముగాను గమనించలేము. వాస్తవిక బలహీనతలను శిష్టతా హద్దులను దాటిచూపిస్తే దాని ప్రభావం చెడుగా పడుతుంది. తాననుభవించిన మోసాలు, కపటాలు, క్షుద్రతలు తిరిగి పునరావృత్తి చేయుటవలన మానవ స్వభావం సహజంగా సంతోషం పొందలేద'ని యదార్థవాదుల అభిప్రాయం. ఇట్టి అభిప్రాయాన్ని మన రచయితలు స్వీకరించి రచనలు చేస్తున్నారు. యదార్థవాదులు తమ రచనా సామర్థ్యం చేత మూసిన కన్నులు తెరిపిస్తారు అయితే ఆదర్శవాదులు వీని కతీతమైన వేరొక లోకానికి పాఠకులను తీసికొని వెళతారు. ఆదర్శవాదులు చెప్పే మాటలు మన పాఠకులకంతగా నచ్చవు రుచించవు. అందుచేతనే ఆదర్శవాదులు తమ రచనలచే లోకంలో ఎక్కువ ప్రాముఖ్యాన్ని సంపాదించుకోలేకపోయారు.

ఈ నాడు నవలకు సంబంధించిన విషయాలు పరిగణించకుండ రచయితలు రచయిత్రులు నవలలు

వ్రాస్తున్నారు. కథలు వ్రాసారుగదాయని నవలలు వ్రాయటం ప్రారంభించరాదు కథలు వ్రాసి మెప్పించవచ్చుగాని నవలలు వ్రాసి మెప్పించటం చాల కష్టం. కథ అయినా నవల అయినా సమాజాన్ని పట్టి చూపాలి. అప్పుడే దానికొక ప్రయోజనం పరమార్థం కలుగుతుంది.

జీవితాన్ని జీవితంగా తీర్చిదిద్దే నవలా రచయిత్రులు చాల అరుదు. అందులోను శ్రీమతి ముప్పాళ రంగనాయకమ్మ గారొకరు. నవలా రచనలో ఒక అడుగు ముందుకువేసి తమ రచనలచే పాఠకులకానందానుభూతులందించి జీవితమునందలి యదార్థ ఘటనలతో రచన సాగించి నవలా సాహిత్యంలో ఒక స్థిరమైన స్థానాన్ని సంపాదించినవారు. నవలలందు సామాన్యంగా మధ్యతరగతి కుటుంబీకుడు నాయకుడుగా ఉంటాడు. అతనిలో బాధలు, ఆశలు నిరాశలు, ఆచారాలు వ్యవహారాలు, సుఖసంతోషాలు స్పష్టంగా గోచరిస్తూ ఉంటాయి. పల్లెపట్టుల నివసించే మానవుని ప్రకృతి, అతిదుర్భరంగా పట్టణాల్లో గడిపే బ్రతుకులు, సంసారంలో చెలరేగిన అసంతృప్తిచే సమస్యగా పరిణమించిన జీవిత విధానం, కరుణ ప్రేమలు ప్రసాదించి మానవత్వంలోని మహిమత్వాన్ని రూపుదిద్దేటువంటి సంఘటనలెన్నో వారి రచనలందు కోకొల్లలుగా ఉంటాయి. మంచిని మంచిగాను చెడును చెడుగాను ధైర్యంగా చెప్పగలస్తోమత పుష్కలంగా ఉన్నది. వారు 'చచ్చు ప్రేమకథలు రాసే అలవాటు లేదు నాకు తలాతోకా లేకుండ ఎన్ని పాత్రలో, ఎలా నడవవలయునో నిర్ణయించుకోకుండా కథాక్రమామిషూ ఆలోచించుకోకుండ కాయితంమీద పెట్టటం సుతారామూ గిట్టక పోయినా ఈ రోజుతప్ప లేదం'టారు. (నా డైరీలో ఒక పేజి). కాని చచ్చుప్రేమకథను 'నా డైరీలో ఒక పేజి' 'స్వీట్‌హోమ్'లో వ్రాసారు. 'స్వీట్ హోమ్'లో నిజంగా చచ్చుప్రేమకథే. రచనలో ఒక స్థానాన్ని సంపాదించిన తరువాత ఎట్టినవలలు వ్రాసినప్పటికి పాఠకులాదరిస్తారనే మూఢనమ్మకాన్ని వదలిపెట్టాలి. రచయితకాని రచయిత్రికాని ఉన్నత లక్ష్యసాధనకోసం తమ రచనను ఆసరాగా తీసికొని సమాజంలోని నికృష్టత్వాన్ని బయటపెట్టి నూతన వికాసాన్ని కలిగించి వర్తమాన సాంఘిక పరిస్థితులకు దూరంగాక ఎరువు తెచ్చుకొన్న భావాన్ని ఆవలకు నెట్టి స్వభావసిద్ధమైన ఘటనలతో నవలలు వ్రాయాలి. అంతేగాని చచ్చుప్రేమకథ గ్రహించి నవల వ్రాయకూడదు ఒకవేళ అట్టిది వ్రాస్తే రచయితకుగాని రచయిత్రికిగాని కావలసినంత కీర్తి రాకపోగా అపకీర్తి ప్రాప్తిస్తుంది. రచన అంటే ఈ రోజున ఉండి మరునాటి రోజున మాయమయ్యేది కాదు. అది సమాజంమధ్య చోటుచేసికొని నిత్యమూ నిలబడి ఉండేది కనుక అది గ్రహించి నవలా కారులు చెత్త నవలలు వ్రాయటం మానాలి.

రంగనాయకమ్మగారు కథలు నవలలు వ్రాసారు ఇంకా వ్రాస్తున్నారు. వారి నవలలకు వారపత్రికలుకీ యువ మంచి ప్రోత్సాహాన్ని అందించి రచయిత్రి, ప్రచారం తెచ్చిపెట్టాయి వారి ప్రథమ నవల 'కృష్ణవేణి' అయినా, 'బలిపీఠం' నవల ప్రజలను బాగా ఆకర్షించింది అందులో వారు చూపిన కథా కథనం అపూర్వమైంది. రచయిత్రి ఎక్కడో ఉండి వ్రాసి పల్లెప్రదేశాల్లో ఉన్న పాఠకులచేత కంటతడి పెట్టించారు. అంటే ఆ రచయిత్రి శక్తి సామర్థ్యాలు సామాన్యమని లెక్కింపలేము వీరు కృష్ణవేణి, బలిపీఠం, పేకమేడలు, కూలినగోడలు, స్త్రీ, ఇదేనాన్యాయం, కళ ఎందుకు మున్నగు నవలలేగాక అమ్మ, నాకుచచ్చిపోవాలని ఉన్నది, గులాబిపూసింది మొదలగు కథలు వ్రాసారు. ఇన్ని రచనలు చేసినను ఎందులోనూ కథ ఒకే రకంగా ఉండదు. భిన్న సమస్యలు గ్రహించి నవలగా కథలగా తీర్చారు 'మంచి ప్రఖ్యాతి రావాలని ఆశించే ఏ విధంగా పేరుప్రఖ్యాతి వస్తుందో ఊహించి దానికోసం రాసే అలవాటు లేదంటూ పుస్తకం మనిషికి మార్గదర్శకం కావాలంటే జీవితాలు వాటి సమస్యలు చిత్రించాలని నొక్కి చెపుతారు ఇదే వారి ధ్యేయం: అందుచేతనే వారి రచనలు జీవిత సమస్యలలో చిక్కుకొనిపోయి సంఘ

ర్షణపడుతూ ఉంటాయి ఒక్కొక్క నవలలో ఒక్కొక్కపాత్ర పాఠకుని హృదయాన్ని కదిలించి అతిసంకుచిత అంతరంగాలను విశాలంచేసి హృదులలో యిమిడిపోయివున్న మేధాశక్తిని పెంపొందించటానికి ప్రయత్నం చేస్తుంది. నవలలోని పాత్రలందు ఒక ప్రవృత్తిని చూపిస్తారు ఆ ప్రవృత్తి అతివాస్తవికముగా గోచరించవచ్చు లేక అవాస్తవికముగా కాన్పించవచ్చును. ఈ నాటి నవలాకారులు పాత్రల ప్రవృత్తులలోనున్న స్థితిని మార్చాలని కొందరు మార్చితే, మరికొందరు స్థితిని మార్చక ఆ వ్యవస్థలోనే ఒక ఆనందానుభూతిని చూపింపగలరు. అయితే ఈ రెండు పద్ధతులు మన రచయితలు-రచయిత్రులు అవలంబిస్తున్నారు,

మనస్తత్వ చిత్రణలో రచయిత్రులు రచయితలకన్న ముందున్నారు రంగనాయకమ్మగారు పాత్రల స్వభావాదులను చిత్రించుటలో తమ శక్తిని యుక్తిని ఆయా పాత్రలందు ప్రదర్శింపచేస్తూ పాత్రలను ఎదుటగా కనబడునట్లు చేయగలరు.

ఈ వ్యాసములో నాకు నచ్చిన నవలలను గూర్చి వివరిస్తాను. అయితే తక్కినవి నచ్చలేదాయని ప్రశ్నిస్తే మాత్రం నచ్చలేదనే చెబుతాను ఇందులో ముఖ్యంగా కథాకథనం, కథాశిల్పం, పాత్రచిత్రణ, రచనా విధానం మున్నగు విషయాలను నాకు తోచిన విధంగా వివరిస్తాను.

రచయిత్రి వ్రాసిన నవలలు సాంఘిక సంబంధం కలిగినవి ఇవి సామాజిక స్థితిగతులలో సంఘర్షణ బయలుదేరి బయటపడినవి. మానసిక సంఘర్షణకు తట్టుకోలేక ఊరువిడిచిపోలేరు సాధ్యమైనంతవరకు సమస్యలు పరిష్కారమార్గంకోసం ఎదురు చూచాయి. కాని పరిస్థితులు అనుకూలించక పోవుటచే జీవితాలే మాసిపోయాయి ఎవరి జీవితం ఏ విధంగా జరుగుతుందో ముందు ఊహించి ఎవరు చెప్పగలరు? కాల పరిణామంలో మానవ బ్రతుకులు విచిత్రగతులు పొందుతాయి.

కథా కథనం :

రచయిత్రి ప్రథమ నవల 'కృష్ణవేణి' ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రికలో ధారావాహికంగా ప్రచురింపబడింది. నవలలో జరగబోయే విషయాన్ని 5 - 6 పేజీలలో వివరించి ఆద్యంతాలు ఉత్తరాలతో కథ చెబుతారు. అబ్బ! ఒక సుదీర్ఘలేఖే ఒక నవలై కూర్చొంది. అన్ని ఉత్తరాలు ఉంటే విసుగు చిరాకు కలుగుతాయి. కథ కమ్మగా ఉన్న విసుగు చిరాకు పోవు. ఇందులో ఎక్కువగా కృష్ణవేణి మాధవులమధ్య నడచిన ఉత్తరాల ప్రస్తావనే. అయితే ఇందులో వచ్చే అరుణ, శాంత, శ్యామసుందర్, లక్ష్మి వీరందరూ ఉత్తరాలు వ్రాయటం నేర్చినవారే.

కృష్ణవేణికి మాధవ్ బస్సు ప్రయాణంవలన పరిచయమయ్యాడు. ఒక రోజు మాధవు రాకపోయేసరికి కృష్ణవేణి మనస్సు మనస్సులో లేదు. అనుకోకుండా మాధవు కృష్ణవేణి హృదయంలో చోటు చేసికొన్నాడు. ఇకను వారిమధ్య ఉత్తరాలు ప్రత్యుత్తరాలు బయలుదేరాయి. చూపులతో ప్రారంభమైన వారి ప్రణయం లేఖలరూపంలో ప్రారంభమయ్యిందంటే ఆశ్చర్యం లేదు.

కృష్ణవేణి బి. ఎస్‌సి. చదువుతున్నది. ప్రణయంలో స్వేచ్ఛ కావాలని తలంచేది. తన మాటకు ఎవ్వరూ యింట్లో ఎదురుచెప్పరు గనుకనే రాణి పార్కుకు వెళ్ళి మాధవుతో ముద్దులు కౌగిలింతలు తీర్చుకొనివచ్చేది. 'ఎవరైనా అడిగితే అసలు విషయం చెప్పేదికాదు. అతని ప్రేమలో కృష్ణవేణి మునిగిపోయి గ్రుడ్డిగా అతనిపైన మోజుపడింది. లోకమంతా అతనితోనే ఉన్నదని భ్రమించి ఉత్తరాలు వ్రాయటం మొదలుపెట్టింది.

మాధవు ఒకసారి కృష్ణవేణికి వ్రాసిన ఉత్తరంలో: 'ఇన్నాళ్ళుగా మరుగుపరుస్తూవచ్చిన విషయాన్ని మొండిధైర్యంతో ఇవాళ నీ ఎదుట వెల్లడిస్తున్నాను. తొందరలో నన్ను అన్యథా భావించకు నాకు మూడేళ్ళక్రిందటే పెళ్ళయింది. ఆవిడ నా భార్య అరుణ బి. ఎ. అర్హాధికారిణి. అందాల భరిణి. మే మిద్దరం భార్యాభర్తలమంటుంది లోకం. కాని ఆ భావన మాలో మాత్రం లేద'ని వ్రాసిన ఉత్తరంతో కృష్ణవేణి కళ్ళు చిమ్మచీకట్లు

కన్నామె. అతడు అరుణ భర్త అని తెలిసినప్పటికి మోహించటం మానలేదు. ప్రేమలో ఇంత మజా ఉన్నది గబోలు. అయితే రేణుక మాటలవల్ల కృష్ణవేణిలో కొంచెం మార్పు కలిగింది. మనసుకు పట్టిన తుప్పు వదిలి 'ఇంతకాలం నేను నడచివచ్చిన దారి చూసుకొని నేనే సిగ్గుపడుతున్నాను కాని యిప్పటికైనా సిగ్గుపడటం తెలిసికొన్నాను. ఇకమీదట నా కెటువంటి ఉత్తరాలు అనవసరం. వచ్చేవి తిరిగి పంపబడతాయి' అని కృష్ణ మాధవుతో తెగతెంపులు చేసికొన్నట్లుగా వ్రాసింది. ఆ తరువాత మాధవు తన చరిత్రనంతా వేణికి సోదిగా వ్రాసాడు. ఆ సోది చూచి కృష్ణ మాధవుపై సానుభూతి చూపి తొందరపడినందుకు విచారించింది. కృష్ణవేణిలో అమాయకత్వం చూచి 'నా గతచరిత్ర మరిచిపో. నన్ను అవివాహితుడిగానే దృష్టిలో ఉంచుకో — నాకు పునర్జన్మ ప్రసాదించు.' అంటూ వ్రాసాడు మాధవు. శారీరక సౌఖ్యానికి న్యాయం అన్యాయం, ధర్మం అధర్మం, అనే విచక్షణ ప్రేయసీప్రియుల హృదయాల్లో కాన్పించదు. కన్ను పూర్తిగా తెరచి ఆలోచించినప్పుడు గాని జరుగుచున్న జరగబోయే చరిత్ర వారి కనగతం కాదు. ఒక వ్యక్తిపైన మోజుపడితే దానికి తరతమాలు ఏ కోశానా కాన్పించవు. ప్రేమకు కులగోత్రాలు లేవు. యవ్వనంలో ఉన్నప్పుడు ఇట్టివి కంటికి కాన్పించవు.

కృష్ణవేణికి శ్యామసుందర్‌కు వివాహం అయ్యింది అన్నగారి ప్రోత్సాహంతో. మాధవు ప్రేమను త్యాగీకరించలేక, శ్యామసుందర్‌ను తిరస్కరించలేక వేణి సతమతమయ్యింది. శ్యామసుందర్‌తో కృష్ణవేణి జీవితం ముడిపడింది. ఒకసారి శ్యామసుందర్ మాధవు వ్రాసిన ఉత్తరాలు చూడటం తటస్థించింది. మనసు మార్చుకొని యింటికి వెళ్ళిపోయాడు. వేణి ఒక సుదీర్ఘలేఖ వ్రాసింది శ్యామసుందర్‌కు. వచ్చాడు వెళ్ళాడు. ఎందుకు వచ్చాడో, ఎందుకు వెళ్ళాడో రచయిత్రే వివరించాలి.

ఉత్తరాలు రూపంగా వివరించే ఈ కథ ఒక నవలగా తయారయ్యింది. మాధవు నాగలాండ్ కొండ జాతులను గురించి కృష్ణకు వివరించటం అసందర్భంగా ఉన్నది. అందులో ప్రయోజనమేమీ కాన్పించదు. కృష్ణవేణి శ్యామసుందర్‌కు ఒక సుదీర్ఘలేఖ వ్రాసింది. అట్టి లేఖ వ్రాయటం వాస్తవానికి దూరంగా ఉన్నది. ఎంత సహృదయత కలిగిన భర్త అయినా, సంస్కారి అయినా భార్యతో కాపరం చేయుటకు అంగీకరించడు. ఒకరి కౌగిలి, ముద్దులో మైమరచిన స్త్రీని ఆ విషయం తెలిసిన తరువాత ఆమెతో నవ్వుతూ మాట్లాడటం జరగదు. అంతే గాదు–రావటం కూడ జరగదు

మూడు పాత్రలతో గంభీరంగా సాగిపోయే కథ 'ప్రేమమేడలు'. భానుమతి, కేశవ్ చిన్నప్పటినుంచి కలసి చదువుకొన్నారు. భానుమతి కేశవరావు పినతల్లి కుమార్తె. చదివినంత కాలం చదివి, భాను చదువుకు స్వస్తి చెప్పవలసి వచ్చింది. వివాహం చేయాలని తల్లిదండ్రులు వరాన్వేషణ మొదలుపెట్టారు ఆ అన్వేషణలో రాజశేఖరం లభించాడు రాజశేఖరం చూపుల గుజ్జుమేకాని లంచాల అన్న సంగతి భాను, కేశవులకు తెలియదు. ఎఱ్ఱగా సన్నగా ఉన్నాడు. విశాలమైన ఫాల భాగమేకాని బలిష్ఠమైన వక్షస్థలం లేదు. కాని భానూకు తగినట్లుగా ఉన్నాడు అంతేగాక చమత్కారంగా మాట్లాడతాడు. భానుమతికి రాజశేఖరానికి వివాహమయ్యింది. రాజశేఖరంతో వెళ్ళింది భాను.

భార్యాభర్తలమధ్య దాంపత్యం బాగానే గడచిపోతున్నది. వారికి ఒక పిల్లవాడుకూడ పుట్టాడు. కాని రాజశేఖరం కోపం తగ్గలేదు. భానున్న ఊరిలోనే కేశవ్ చదువుకొంటున్నాడు. వీలున్నప్పుడల్లా భానుమతిని చూడటానికి వస్తూనే ఉన్నాడు. అతడు వచ్చినప్పుడు భాను విషయాన్ని జాగ్రత్తగానే గమనిస్తూనే ఉన్నాడు. తానింతకాలంనుండి గ్రహించింది భాను అశాంతితో బాధపడుతున్నదని. కాని, దానికి కారణమెవ్వడూ కావాలని భానుమతి కేశవుకు వివరింపక బ్రతుకును ఓర్పుగా గడుపుతున్నది.

భాను ఎప్పుడూ రాజశేఖరానికి ఎదురు తిరగలేదు ఆమెలో అసంతృప్తి, అలజడి, ఆందోళన ప్రారంభమయ్యాయి. రాజశేఖరానికి యింటిలో ఇల్లాలు పిల్లవాడు కన్న పేకాట ముఖ్యం. పేకాటలో మునిగి యింటినే మరచిపోతాడు. దారుణ పరిస్థితులకు భాను కన్నీరుపెట్టని రోజులేదు. పేకాటలో ఇల్లు గుల్లయింది. భాను జీవితం తిరగబడింది ఆశలు నిరాశలై పోయాయి మమతతో వస్తున్న కేశవును రాజశేఖరం అవమానించాడు. భాను బాధల వ్యధల మధ్య ప్రాణాన్ని కాపాడుతూ వస్తున్నది జీవితంపైన విరక్తి కలిగింది. రాజశేఖరం భానుతో 'నీకు సరైన ఈడులో పెళ్లిచేస్తే నలుగురు పిల్లల్ని కనేదానివి. గాడిదలా పెంచి నాకు అంటగట్టారు నేను గ్రుడ్డి వెధవని కాకపోతే నిన్నెలా కట్టుకుంటాను. నా ఖర్మ కాలింది అంతే. ఆడముండవని ఆలోచిస్తున్న కొద్దీ నెత్తికెక్కుతున్నావు. నాలుగుతన్ని వీధిలోకి ఈడ్చేస్తే నీ బాబే అడ్డువస్తాడో, నీ అన్నే అడ్డువస్తాడో' అన్నప్పటికి భానుమతి ఏమీ మాట్లాడలేకపోయింది కడుపుకు తినీతినక వస్తున్నా, తిన్నావాలేదా అనే మాట అడగటానికికూడ రాజశేఖరానికి నోటమాట రాలేదు లేవలేని పరిస్థితిలో ఉన్న పరామర్శింపలేని రాజశేఖరం మనఃప్రవృత్తిని ఏమీ వ్యాఖ్యానింపక తనలో తాను నవ్వుకొని ఊరుకొన్నది. సోడా త్రాగాలనే ప్రీతితో సోడాలమ్మే వానిని పిలిచి పైసలు కోసం లోపలకువచ్చి వెతికే సరికి ఏమీ లేకపోతే బయటకువచ్చి ఆ అబ్బాయిని వెళ్లిపొమ్మని చెప్పింది. అందుకు వాడు భానునుంచి కారణం తెలిసికొని తానే జాలిపడి సోడా యిచ్చాడు ఈ మాత్రం కట్టుకున్న భర్తకు కనికరం లేదే యని మథనపడింది. రాజశేఖరాన్ని ఎదిరించే శక్తిలేక అతనిముందు ఓడిపోయింది. ఓడిపోయిన తరువాత జీవించటం అనవసరం అని భావించింది. బ్రతుకుపై విరక్తి కలిగి ప్రాణాన్ని నిర్దయగా వదలింది.

కలకాలం జీవించి రాజశేఖరంతో హాయిగా కాపురం చేద్దామనివస్తే భానుకు విధి వక్రించింది. భాను జీవితం ధన్యమయ్యింది. రచయిత్రి కీర్తి పతాకకు 'పేకమేడలు' ఒక చిహ్నంగా నిలబడగలదు. రాగంలేని అమరాగం పేకమేడల నిర్మాణం.

పల్లెపట్టులను, సమస్యలను వివరించేది 'ఇదేనా న్యాయం?'. శంకరానికి చిన్నవాడే తల్లిపోయింది. ఉన్న తండ్రి బిడ్డనుచూడక ప్రియురాలు రత్తాలను చూచుకొని మురిసిపోతాడు. ఆమె మోజులో కన్న బిడ్డనే కాలదన్నుకుంటాడు. శంకరంకు అదృష్టం కలిసివచ్చింది. చదువుకోసం పట్నం బయలుదేరాడు. తండ్రి శంకరంకు డబ్బు యియ్యకపోగా అడ్డు పడ్డాడు. అయినా, వీరన్న యిచ్చిన ధనసహాయంతో పట్నంలో చదువు ప్రారంభించాడు శంకరం. శంకరం తండ్రి శేషయ్య భార్యను పోగొట్టుకున్నాడు. కన్న బిడ్డను దూరంచేసికొన్నాడు. శంకరం జీతం యిస్తే కట్టాడు కాలేజీలో మరి భోజనానికి కట్టటానికి డబ్బులేదు అందుచేత వారాలు తినటం ప్రారంభించాడు. ప్లీడరుగారి భార్య ఓదార్పుకు నాలుగుమాటలు చెప్పి కన్నీరు తుడిచేది. తండ్రి ఉండికూడా లేనివాడిలా ఇంటింట వారాలు తింటున్నాడు. కాని శంకరం అంటే వెంకట్రామయ్యకు మహాప్రేమ. ఆయన కుమార్తె శ్యామల, అందరూ శంకరాన్ని ఎంతో గౌరవంగా ఆదరిస్తారు.

శంకరం కాలేజీలో ఉన్నంతకాలం పుస్తకం పురుగే. ఆ విధంగా ఉండటం కొంతమందికి నచ్చక హేళనచేయటం ప్రారంభించారు బాలకృష్ణ రూములో ఉన్నాడు. ఆ రౌడీలమధ్య అతని చదువు అడుగున పడిపోయింది. ఇతన్నిచూచి ఓర్వలేనివారు శంకరాన్ని బయటకు పంపించారు. శంకరం కష్టపడి చదువుకొన్నాడు. కష్టపడి చదివినందుకు ఎక్కడా తప్పక ప్యాసైనాడు. లా కూడా చదివాడు. ఒక లాయర్ దగ్గర అప్రెంటిస్‌గా చేరాడు. లాయరు అయిన తరువాత సమాజంలో అతనికొక స్థానం కలిగింది. శంకరం స్థితిచూచి కన్నతండ్రికన్నమిన్న అయిన వీరన్న ఎంతగానో మురిసిపోయాడు.

శంకరానికి మాలతికి పరిచయమయ్యింది. మాలతి విధవ. శంకరం అవివాహితుడు. వారిద్దరి మధ్య ప్రణయం పండింది. ఇదరికే వివాహం జరి

గింది. కాని, శేషయ్య జీవితం మట్టిపాలైంది. రత్నాలు మోసంచేసి శేషయ్య యిచ్చిన డబ్బుతో పరారి అయ్యింది. శంకరం ఉన్న యింటికి శేషయ్య వచ్చి దగ్గుతూ గేటు ప్రక్క నిలబడ్డాడు. శేషయ్య లోపలకు వెళ్ళాడు. అప్పుడే మాలతి జడవేసికొంటూ చూచి కూర్చొనమని ఆహ్వానించింది శంకరం చూచి నివ్వెరపోయాడు. బిడ్డ ఉన్నాడనే ఆశతో వచ్చిన శేషయ్యను శంకరం క్రొత్తవానివలె చూడసాగాడు. చిన్నవాడు తన తల్లికి తనకు జేసిన అన్యాయం చాలక వచ్చాడని మండిపడ్డాడు. బిచ్చగానివైనా కరుణతో పలుకరించే శంకరం కన్నతండ్రిని బిచ్చగాడికన్న హీనంగా చూచాడు. చదువురాకముందే తండ్రియందు గౌరవముండేది. చదువుకున్న తరువాత — అందులో లాయరై మంచి చెడూ విచక్షణలేక కక్ష పెట్టుకొని తండ్రిని ద్వేషించాడు చదువుకొన్న సంస్కారం కన్న తండ్రిని దూషించటాని కుపయోగించాడు. ఇంకా భార్యతో పట్టెడు మెతుకులు పెట్టి పంపించమని సలహాయిచ్చాడు. బిడ్డ తండ్రికిచేసే న్యాయం ఇదేనా? లాయరైన తరువాత ఉన్న మతికూడా పోయింది.

శంకరం రాణమయి అయినా రూమ్‌మేట్సును ఆకర్షించలేకపోయాడు రచయిత్రి కాలేజీ విషయాలు—రూమ్‌మేట్సు విషయాలు—శంకరం లాయరైన తరువాత వాదించిన కేసులు, శంకరం మాలతితో చేసిన సఖ్యం మొదలైనవి చాల పేలవంగా ఉన్నాయి. కాలేజీ విషయాలు చెప్పకుండా ఉంటే బాగుండేది. నవల చదువుతున్నంతసేపు ఎప్పుడు మూసివేద్దామా అనిపిస్తుంది. నవలలో శంకరం పాత్ర మట్టి బొమ్మలా ఉన్నది.

'బలిపీఠం'లో వరద వెల్లువగా కొట్టుకు పోతూన్న సంఘానికి ఎదురు నిలిచి దానిలోని అవకతవకలను ఎత్తిచూపి, పవిత్రంగా ధర్మబద్ధంగా సంస్కార పూరితంగా బ్రతకాలని సంఘాన్ని బ్రతికించాలని తాపత్రయపడేవారు కష్టనష్టాలపాలుగాక మానరు అన్నది ప్రధానవిషయం. అట్టివారిలో పెరిగిన ఔన్నత్యం చుట్టూ సంఘంలో పెరగదు. వారిలో ఉద్భవించిన ధర్మాధర్మపరిజ్ఞానం సంఘంలో ఉద్భవించదు. వారిలో రేకెత్తిన సంస్కారభావం సంఘంలో రేకెత్తదు. వారు సంఘంకన్న చాల ఎత్తుగా పెరిగి ఉంటారు. మొట్టమొదట వారిని అందుకోలేని సంఘం అపార్థాలతో అపహాస్యాలతో వారిని కించపరచ ప్రయత్నిస్తుంది అంతమాత్రాన నిజమైన సంస్కారులెన్నడూ వెనుకంజ వెయ్యరు బలీయమైన వారి వ్యక్తిత్వం కొండవంటి సంఘాన్ని ఎదిరిస్తుంది. పరిస్థితుల వత్తిడిచేత అంతరంగంలో సంఘర్షణ బయలుదేరి మనసును క్రుంగదీసి శాంతిలేకుండా పోతుంది జీవితానికి. కాని పరస్పర పవిత్రానురాగబంధంలో అనురాగం అందించినపుడు సంతోషానికి అంతు ఉండదు. కాని, ఆ రెండు హృదయాలు మన మనస్సులయందు హత్తుకొంటాయి. అటువంటి అరుణ, భాస్కర్ పాత్రలు సమాజంనుండి పోలేవు. అరుణ బ్రాహ్మణ స్త్రీ అయినా హరిజనుడైన భాస్కరును వివాహమాడింది. సంఘం వారిద్దరిని వ్రేలెత్తిచూపి వర్ణ సంకరులని దూషించింది. అరుణకు సపర్యలు చేసి ఆమెకున్న బాధను తీర్చి ఆమె నొక మనిషిగా తీర్చిదిద్దినందుకు అరుణ భాస్కర్‌కు ఋణపడియున్నది. కాని సంఘం వారి దాంపత్యాన్ని చూచి ఓర్వలేకపోయింది. అరుణ అత్తమామలు తమ స్వార్థంకోసం అరుణ జీవితాన్ని పాడుచేయుటకు పూనుకొన్నారు ఏనాడూ ఆమెలో తలెత్తని కుల భావం దుష్టశక్తుల ప్రోత్సాహంతో విచిత్రంగా నడకలు సాగించింది. తను విధవ అన్న విషయం మరచిపోయి ఏ ఉద్దేశాలతో భాస్కర్‌ను వివాహం చేసికొన్నదో ఆ ఉద్దేశాలన్నింటికీ తిలోదకాలర్పించింది. అంటరానితనం ఆమెలో ప్రవేశించింది. భాస్కర్ తరఫువాళ్లను అవమానించింది. అభం శుభం తెలియని గోపిమీద జాలి చూపించలేకపోయింది. కరుణామయి ఆశయాలు ఆమెలో చూద్దామన్నా కన్పించవు. అరుణ భాస్కర్‌ను ఏమీ లెక్కచేయటం లేదు. భాస్కర్‌లాంటి భర్త కావాలని కోరిన అరుణ భాస్కర్ కులాన్ని ద్వేషించింది. అరుణ కావాలని తన అత్తగారైన జగదాంబతో అన్ని విషయాలు చెప్పేది. అత్తమామల ప్రోత్సాహంతో అరుణ భాస్కర్‌ను వదలి అత్తగారింటికి వచ్చింది. భాస్కర్ నచ్చచెప్పాడు ప్రయోజనం లేదు.

కనీసం కన్నకూతురును చూచుటకైనా ఆస్కారం లేక పోయింది భాస్కర్‌కు. అరుణకు జ్యోతి తరువాత మగపిల్లవాడు పుట్టాడు. ఆ విషయం భాస్కర్‌కు తెలియజెప్పలేదు. చివరకు తెలిసికొన్నాడు. బాధ పడ్డాడు.

అరుణ భాస్కర్‌లు కుటుంబ విషయాలను గురించి కోర్టుకెక్కారు. అందులో భాస్కర్ వాదన నెగ్గింది. అరుణ మండిపోయింది తను ఓడిపోయి నందుకు. ఈ సమస్యల్లో భాస్కర్‌కు కరుణ సమాజంనుండి పిలుపు వచ్చింది; వెళ్ళిపోయాడు. అరుణను అత్తమామలు సాధించటం మొదలు పెట్టారు. అమల జేమ్సుల జీవితాలు చూచి తనలో మార్పు వచ్చింది కాని ఏమీ చేయలేకపోయింది. ఒక నాడు తాను ఇవ్వగలిగే స్థితిలో ఉన్నది. ఈ నాడు పుచ్చుకొనే స్థితిలో ఉన్నది. మానసిక బాధలతో పాటు శారీరక బాధలుకూడ ఎక్కువ అయ్యాయి. డాక్టర్ శ్రీదేవి వైద్యం చేయించింది, భాస్కర్ సలహామీద. ఆమెలో అన్నీ అణగారిపోయాయి కాని భాస్కర్‌ను చూడాలనే కోరిక ఆమెలోనే ఉన్నది. భాస్కర్ వచ్చాడు. ఇద్దరూ బాధపడ్డారు అరుణ పసుపు కుంకమతో భాస్కర్ చేతులమీదుగా పోవాలని తలంచింది. తను అనుకొన్న కోరిక తీరింది. ఆదర్శాలకాంక్షతో వందలాది జీవులను బలిపీఠాల నుంచి విముక్తి చేయగల్గిన భాస్కర్ అదే ఆదర్శాల బరువుతో భయంకర, భీకర బలిపీఠాలనుండి అరుణను ఆదుకోలేకపోయాడు. అరుణ వెళ్ళింది. భాస్కర్ ఇంటికి దూరంగా వెళ్ళిపోయాడు

జీవితం అనేది ఎప్పుడూ ఒకేరకంగా నడవదు సుఖం, దుఃఖం—బరువుభారం, ఎన్నో సంభవిస్తాయి దుఃఖభారంతో జీవితం కుంగిపోతున్నప్పుడు ప్రాణంపైన ఆశ ఉండనేఉండదు. సుఖంలో ఉన్నప్పుడు ప్రపంచాన్నే లెక్కచేయాలనిపించదు. పరిస్థితులు క్రమ్ముకొని రావటంతో ఒకప్పుడు ఆధారం లేకపోతే గోడలు కూలిపోతాయి. కాని అవి ఏనాటికైనా గట్టిపునాదులపై నిర్మించినప్పుడు కూలినగోడలు కావింపవు. మధు తల్లిదండ్రులు చిన్నతనంలోనే పోయారు. అప్పటినుంచి తాతగారింటి దగ్గర సూర్యం—మధు-సుశీల పెరుగుతున్నారు. తాతగారు పోయారు. మిగిలింది సుందరమ్మగారు. మేనత్తలు—మేనమామలు మధుని తిట్టనిరోజంటూ లేదు. వారనేమాటలు పడి ఓర్పుతో కాలం గడుపుతున్నారు.

మధునిగురించి సుందరమ్మ తన పెద్ద కుమారుడైన విశ్వనాథంతో తరచు తగవు పడుతూ ఉంటారు. మధుని నానాహింసలపాలు చేసాడు. అసలు అతను ఎవరిని లెక్కచేయలేదు. తన మేనమామకు అతనంటే నిప్పుమీద గుగ్గిలం చల్లినట్లే ఉండే వాడు. అతనితో సరసంగా ఎప్పుడూ మాట్లాడ లేదు. కాలం కలసివచ్చింది. సూర్యం చదువు కొంటున్నాడు. మధుకూడ చదువుధ్యాసలో మునిగి పోయాడు. అల్లర్లన్నీ మరచిపోయాడు. సూర్యం పాసై ఒక ఉద్యోగం సంపాదించాడు. దానితో మధు మేనమామల యింటినుండి రావాలని పట్టుపట్టాడు. సూర్యానికి ఇందిరకు వివాహమయ్యింది. ఇందిరను చూడగానే మధుకు తన తల్లి గుర్తుకు వచ్చింది. ఇందిరకూడ మధును మమతతో చూచుకొనేది తల్లి లేనికొరత ఇందిర తీర్చింది. విశ్వనాథానికి మధుకు ఉత్తరం విషయంలో తగవు పెరిగింది. ఆ కోపంతో శీతాపతి కుమార్తె అయిన సుధకు రాజశేఖరంతో వివాహం చేసాడు సుఖసంతోషాలు పొందకముందే సుధ పుట్టింటికి తిరిగివచ్చింది మధు ఈనాడు ఒకస్థానం సంపాదించాడు. ఒక హోదా వచ్చినతరువాత మేనత్తలు మధును గౌరవభావంతో చూడటం మొదలుపెట్టారు. సూర్యానికి ఒకపిల్లవాడు పుట్టాడు. సుశీలను ఇందిర సోదరుడైన భాస్కర్ వివాహం చేసికొనుటకు అంగీకరించాడు. మధుకు శారద అనే రచయిత్రితో పరిచయమైంది. ఆమె రచనలు చదివి శారదకు ఉత్తరం వ్రాయుటతో చివరకు వారు భార్యాభర్తలైనారు. ఒకప్రక్క సూర్యం - మధు అందాలు

పండిస్తూంటే మరొకప్రక్క శీతాపతి—సావిత్రి తమకు జరిగిన అన్యాయంగురించి వాపోవటం మొదలు పెట్టారు. విశ్వనాథం తన తమ్ముడైన శీతాపతిని నట్టేటిలోనుంచి యాత్రకు పోయాడు వదిలిబిడ్డ సత్యనారాయణను వెంటబెట్టుకొని. ఒకనాడు ఉచ్ఛ స్థితిలోఉన్న కుటుంబం ఈనాడు ముక్కలై చెదరి పోయింది. ఎవరి జీవితాలు వారి కున్నాయి.

కథాకథనంలో 'పేకమేడలు' నవల ప్రథమ స్థానం పొందుతుంది 'బలిపీఠం'లో కథాకథనమున్నా దానికన్న ఒక అద్భుతశక్తి అందులో యిమిడి వున్నది. 'ఇదేనా న్యాయం' కథాకథనంలో గతుకు లున్నాయి. 'కృష్ణవేణి'కథ అంతా ఉత్తరాలు. 'కూలిన గోడలు' చిన్నపిల్లల మనస్తత్వాన్ని స్పష్టంగా తెలియజేస్తుంది. 'కూలినగోడలు' రచయిత్రికి ఒక ప్రయోగంలాంటిది.

కథా శిల్పం:

కథను ఉత్తరాలరూపంలో వివరించటం నవలా శిల్పంగా పరిగణిస్తామని విమర్శకులు చెప్పినా అదొక శిల్పంగా ఎందుకు ఎంచవలసివస్తుందో చెప్పరు. వారితో రాజీపడి సరిపెట్టుకొంటే ఏవిధా ఉండవు. కథను చెప్పుకొని పోవటంకూడ శిల్పంకాదు. శిల్ప మంటే కథలోను, పాత్రచిత్రణలో, సంభాషణలో నూతనత్వం చూపించటమేగాదు. హృదయ స్పందన కలిగించే కథాసంఘటన శిల్పసదృశము. పాత్ర చిత్ర ణలో పాత్రలు ఎదుట సాక్షాత్కరించి మాట్లాడు తువ్వప్పుడు శిల్పపరంగా దానిని వివరించాలి. సంభా షణలుకూడ చమత్కారంగా ఉండి, ఆ మాటలవల్ల ఆ పాత్ర స్వభావం వ్యక్తమవుతూ ఉండాలి.

'కృష్ణవేణి' ఉత్తరాలరూపంలో ఉన్న నవల. మొదటినుండి చివరివరకు అన్నీ ఉత్తరాలు. అన్నీ ఉత్తరాలు ఉండేసరికి శిల్పం మాట అటుంచి విసుగు పుడుతుంది. కథ శిల్పానికి ఉత్తరాలు ఆటంకంగా ఉన్నాయి. ఉత్తరాలు లేకుండా కథ వివరించవచ్చు.

కృష్ణ జీవితం శిల్ప పరాకాష్ఠ చెందింది. తాను మాధవును మొదటినుండి పూర్తిగా అతన్ని గురించి తెలిసికొనకుండ లేనిపోని ఆశలు పెంచుకొని అతని పరిష్వంగంకోసం తాపత్రయపడింది. కాని తాను అనుకొన్నదానికి పరిస్థితి ఎదురు తిరిగింది. ఊహించని దానితో వివాహమయ్యింది. ఆ సంఘటనే వేణి జీవితాన్ని మలుపు త్రిప్పింది. సంసారం మూడు పువ్వు లారుకాయలుగా వర్ధిల్లి సుఖసంతోషలతో జీవితయాత్ర సాగించాలనుకొన్న కృష్ణమానసిక వ్యధకు గురి అయ్యింది. మమతలు పెంచుకొని ఆరా ధించుకొన్న మాధవుతో వివాహం అసంభవం. తాను మాధవుకు రెండవ భార్యగా వెళ్ళుటకంగీకరించినా లోకం దూషిస్తుంది. ఈ చిత్రణే కథకు ఒక విధ మైన నిపుణతను చూపించింది. కథాంతంలో సుఖాంత మని రచయిత్రి కృష్ణవేణిని శ్యామసుందర్‌ను ఒక చోట చేర్చారు. పాపం, కాస్త కుదుటపడిన తరువాత మరల విడిపోయారు. ఎందుకు విడిపోయారో తెలి యదు. కథ అంత నైపుణ్యంగా నడిపించి చివరకు ఎందుకూ పనికిరాని ముగింపు చేసారు. దానితో నవ లలో ఉన్న కాస్త శిల్పం కూడాపోయింది.

'పేకమేడలు' కథా శిల్పానికి మచ్చుతునక. నవలయందలి సంఘటనలు, ఆ సంఘటనలకు అను కూలమగు చిత్రణ, చిత్రణకు తగిన సంభాషణలు, నీటన్నింటియందు విషయ సమన్వయము ఈ నవలలో కన్పిస్తుంది. అట్టిస్థితే 'పేకమేడలు'లో వుండుట చేత ప్రసిద్ధ నవలగా చెప్పుకోవచ్చు. ఇందులో ప్రతి సంఘటనయందు భానుమతి తీవ్రమైన నిర్వేద ఆవేదనతో కన్నులనిండ నీరు నింపుకొని ఎదుట నిలబడినట్లుగా ఉంటుంది. తన బాధ ఎవ్వరికి చెప్పక మహోర్పు వహించి రాజశేఖరంతోనే ఉన్నది. మరొక రయితే లేచి వెళ్ళిపోయి పుట్టింటిలో కూర్చొనే వారు. కాని, భాను కష్టమైనా నష్టమైనా భరించి బాధలను క్రమించింది. తనకు తానే హతాశురాలై రాజశేఖరం ముందు ఓడిపోయినట్లుగా అంగీకరించింది. ఈ పరిస్థితులమధ్య భాను నిలవలేకపోయింది. తన

జీవితంపైన తనకే వెగటు కలిగింది. కన్నబిడ్డను వదిలంగా భద్రపరచి అశాంతిని కలిగిస్తున్న భర్తను గూర్చి తలంచినా తనభర్తకంటే తన బిడ్డ ముఖ్యం. దానికి కారణం లేకపోలేదు. ఇంతకఠినంగా చూస్తున్న భర్త తనను ఒక మనిషిగా పరిగణించక గాలికిపుట్టి గాలికి పెరుగుతున్న ఒక అనాథ జీవిలా చూస్తున్నాడు. కాని కన్నబిడ్డ అలా చూడదు. అమ్మ అనే ఆదరంతో అనురాగంతో ఆమెను ఓదార్చి కష్టాల నుండి విముక్తి చేయగలదనే ఆశ ఆమెకున్నది. చెప్పరాని కష్టాలతో భాను జీవితం నలిగిపోయింది అభిమానంచూపే అన్నయ్యను చూచుకొని ప్రాణం నిల్పుకొంటున్నది. కాని, తన బాధలకిక ఉపశమనం లేదని గ్రహించింది. అంతేగాక - ఈ బాధలనుండి విముక్తి కలగాలంటే తాను ఈ లోకంనుండి పోడి పోవటమే విముక్తిగా భావించింది. అందుచేతనే ఎవ్వరికి చెప్పకుండ ప్రాణాన్ని తృణప్రాయంగా భూమి మీద విసిరికొట్టింది కథ ఆ విధంగా అంతమై పోవటం పాఠకుని హృదయంపై భాను చెరగనిముద్ర వేసింది. ఆమెపైన మనకు సానుభూతి కలుగుతుంది. ఈ సానుభూతి, భాను తన బిడ్డకు చివరి చూపుగా వ్రాసిన లేఖ — ఈ రెండూ నవలాశిల్పంయొక్క ఉత్కృష్టతను వెల్లడిస్తున్నాయి. రంగనాయకమ్మ గారి రచనలో ప్రతిభ ఉన్నది ఆ ప్రతిభే నవలాశిల్పానికి ప్రథమ సోపానం

'ఇదేనా న్యాయం'లో చెప్పుకొనతగినంత శిల్పం లేదు. శిల్పానికి తగిన సంఘటన లేమీలేవు. కోర్టులో జరిగిన వాదములతో రచయిత్రి తల దిమ్మెక్కించారు కథలోనే సౌష్టవం లేనప్పుడు శిల్పంమాత్రం ఎక్కడ నుంచి వస్తుంది?

'బలిపీఠం' రచయిత్రి రచనకు కీర్తిపథాన్ని చూపింది అరుణ భాస్కర్‌లపై కథ ప్రధానంగా నడుస్తుంది విరుద్ధమైన కులాలకు సంబంధించిన వ్యక్తులకు వివాహంచేయుటం సాంప్రదాయ వ్యవస్థపైన దెబ్బతీయటమేఅయినా ఆధునికత్వమును చూపి కథను సంస్కారదృష్టితో చిత్రించారు అరుణను రఘునాథ్‌యొక్క మాటలో భాస్కర్ వివాహం చేసి కాని ఒక జీవికోసం తన ప్రాణాన్నే సమర్పించాడు. సౌభాగ్యవతిగా తిరగాలని, సుమంగళిగ మరణించాలి అను అరుణమాటలే బలిపీఠానికిపట్టుగొమ్మలు ఇవే కథాశరీరానికి ఆయువు నిజంగా రంగనాయకమ్మ ఆ రెండు పదాల్లో భావికథను సూచించి దానివలన కలిగే కష్టాలను ఉద్దేశించారు. ఆ రెండూ విషయాలు అరుణ భాస్కర్ జీవితంలో యదార్థమైనాయి. కథ జీవితాన్నిపట్టి చూపిస్తున్నది. అరుణలాంటి అబలలు సంఘంలో ఉన్నారు. ఆమె కోరికలుకూడ ఉన్నాయి. కాని అవి కొందరిపట్ల తీరవు దానికి కారణం సమాజమే. ఈ సమాజమే అరుణ సంసారాన్ని రెండు ముక్కలు చేసింది.

భాస్కర్ తారల సంబంధంకూడ శిల్ప పరమైందే వారిమధ్య ఏర్పడిన పరిచయాన్నిబట్టి వివాహం జరుగుతుందని భావిస్తాం కాని అరుణకోసం భాస్కర్ త్యాగంచేయుటంతో కథకు జీవం వచ్చింది. సజీవప్రతణమే కథకు వన్నె తెచ్చింది. ఆ సంఘటన సున్నితహృదయులపై ప్రభావాన్ని చూపి సానుభూతి గ్రహింపగల రసవద్ఘట్టము.

పిల్లలకొఱకు కోర్టుకు వెళ్ళటం కథకు కాళ్ళువచ్చి నడచి ది. కాదు రచయిత్రి నడిపించారు దగ్గరుండి లోకజ్ఞానం తెలియని సున్నితహృదయాల కోసం కరుణసమాజంలో చేరి కరుణతో నిండించుకున్న భాస్కర్ కోర్టులో దావా తెచ్చాడు. తాను సాధించలేనిది కోర్టుద్వారా సాధించుకున్నాడు. ప్రాణాన్నే లెక్కచేయని భాస్కర్ తమ బ్రతుకులు బజారు పాలవుతాయన్న సంగతి తెలిసినప్పటికి తననుతాను నిగ్రహించుకొనలేకపోయాడు తనలో అగ్నిపర్వతాలు పగులుతున్నా అరుణను ఏమీచేయలేకపోయాడు. ఇంకా పైగా ఆమెఅంటే పంచప్రాణాలు భాస్కర్‌కు ఆమె అంటే ద్వేషం ఉన్నప్పటికి ఆరోగ్యస్థితి చూచి జాలి పొందేవాడు. అతనిలో వచ్చిన భావపరిణామం కథాగమనానికి కొంతఊరట కలిగిస్తుంది.

అరుణ అంత్యజీవితం, భాస్కర్ కరుణ సమాజానికి ప్రయాణం ఈ రెండూ నవలలో కరుణ కలిగించే ఘట్టాలు. తాము పొందిన అనుభూతులను బట్టి వారి బ్రతుకులు క్షాళితములైనాయి. అప్పటికి

గాని అరుణ మనస్సు మారలేదు. పంతాలు పట్టింపులు పట్టి వారి జీవితాల కానందం అనేది లేకుండా సంసారాన్ని సహిరంకాకుండా చేతులారా పాడుచేసికొన్నారు. అరుణ ప్రకృతే చిత్రమైనప్పటికీ పరిస్థితులనుబట్టి మారకతప్పలేదు. డాక్టర్ శ్రీదేవి దగ్గర చికిత్స పొందుతున్నప్పుడు అరుణలో తిరస్కారం, దూషణ, పట్టుదల అన్నీ మాయమై భాస్కర్‌ను క్షమింపమని కోరాలని కలిగింది. తను చేసిన తప్పులన్నిటికీ దానితో ప్రాయశ్చిత్తం జరుగుతుందని తలంచింది. అరుణ కోరికపై భాస్కర్ వచ్చాడు. మమతలన్నీ ఒక్కసారిగా పెల్లుబికివచ్చాయి. కాని పరిస్థితి మించిపోయింది. కావాలని వివాహం చేసికొని కరుణసమాజపు ఛాయల్లో మెలగువామన్న అరుణ క్షమింపరాని నేరం చేసింది. తరతరాలవరకు, ఈ సమాజం ఉన్నంతకాలం అరుణ ఈ వేలెప్పైన ఉంటుంది. ఎవ్వరూ క్షమింపకపోయినా భాస్కర్ ఉన్నాడు క్షమించటానికి. అతడు క్షమిస్తే చాలు అరుణకు సంతృప్తి కలుగుతుంది. అట్లాగే క్షమించాడు. అరుణ కన్నీటిధారలతో నిత్యసుమంగళిగా భాస్కర్‌ను బలవంతంగా వీడి వెళ్ళిపోయింది. ఈ విధమైన చిత్రణవల్లనే కమ్మనికథకు కళసిద్ధించింది. పాత్రలు పడినబాధ లోకానిది. లోకం పడినబాధ పాత్రలది. నవల విషాదాంతమైన ముగింపు పాఠకుని ఆలోచనా ప్రపంచానికి తీసికొనిపోతుంది. నవల పూర్తి అయినతరువాత అరుణ స్వరూపం, భాస్కర్ రూపం ముందు కన్పిస్తాయి. కలగా కదలిన జీవితం కలగానే కరగిపోతుంది. అరుణప్రాణం వదలి శాశ్వతమయింది. భాస్కర్ తన ఓర్పుతో కరుణ సమాజాని కంకితమైపోయాడు.

ధనమదంచేత హృదయం పాషాణ ప్రాయమై నిండు హృదయాలను బలిగొనాలని బాధపెట్టాలని కలుగుతుంది. అన్నింటికి తలవంచితే దుఃఖంతప్ప ఏమీ మిగలదు. కాని వాటికి ఎదురు తిరిగినప్పుడు సమాజం హడలిపోయి నిజాన్ని తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నిస్తుంది. 'కూలిన గోడలు'లో మధుపాత్ర చిత్రణ నవలకు మకుటప్రాయంగా ఉన్నది. అన్యాయాన్ని అక్రమాన్నిమాచి సహింపలేదు. అంతేకాదు నియంతృత్వాన్ని ఆమోదించి దాసోహం చేయలేదు. అందరూ సమానమేకదా తరతమా లెందు కంటాడు. స్థితినిబట్టి గౌరవించే మనుష్యులన్నా వారి పనులన్నా ఏవగించుకుంటాడు. అదే మధులోఉన్న విశేషం. చిన్ననాటి మధుకు పెరిగిన నాటి మధుకు చాలాభేదం ఉన్నది. నాడేదో కలగా మెదిలిన ఉద్వేగాలు నేడు కార్యరూపాన్ని పొందాయి. బాల్యానికి యవ్వనానికి మధ్య మధులో మార్పులు వచ్చాయి. ఆ పరిణామాలే కథకు కావలసినంత వాస్తవికతను అందించాయి. వాస్తవికతే నవలా శిల్పానికి వెన్నెముక. రచయిత్రి చిన్నపిల్లల మనస్తత్వం చిత్రించటంలో నేర్పుచూపి పదిలంగా వారిని పెద్దచేసారు. పెరిగి పెద్దలు కావటంతో కథ ముగుస్తుంది. కాలానికి కళ్ళెంవేసినా ఆగని జీవిత నిధానం మధుది. స్వార్థంతో పరమతమయ్యే మానవ మస్తిష్కాలపై ప్రళయనాట్యం చేయాలని, రూపుమాపాలని కంకణం కట్టుకొన్న మధు విశ్వనాథం మోసాన్ని శీతాపతి దౌర్భాగ్యాన్ని మార్చలేకపోయాడు. అది చేయలేక కళ్ళముందు జరిగిన చిత్రాలకు ఆవేశపరుడైపోయాడు.

పాత్ర చిత్రణ:

ఒకపాత్రయొక్క స్వభావాదులను చిత్రించుటలో రంగనాయకమ్మగారు ప్రత్యణువును పరిశీలించి పాఠకులముందు ఉంచుతారు. పాత్ర స్వభావాన్నిబట్టి చివరవరకాపాత్ర అలాగే ఉంటుంది. పాత్రను మార్చమని పాఠకులు కోరితే మార్చటానికి వీలులేదంటారు. తమకున్న సామర్థ్యంచేత నవలలోని పాత్రలకొక ప్రత్యేకమగు వ్యక్తిత్వం ఉంటుంది. రచయిత్రి త్రిప్పినట్లు తిరగవు. అవి వారి చేతిలో కీలుబొమ్మలు మాత్రంకాక సజీవ ప్రతిమలవలె భాసిస్తాయి

'కృష్ణవేణి'లో అందరి సంసారాలు బాగుపడ్డాయికాని కృష్ణ సంసారం విడిపోయింది. యవ్వన విలాసంచేత కృష్ణ అరుణభర్తను ఆరాధించింది. పూర్తిస్వేచ్ఛను కావాలని కోరుకొన్నదికాని మనసు కుంచించుకొనిపోయి విషయాన్ని అర్థం చేసికొన

నీయలేదు. చదువుకొన్నదిగాని సంస్కారంలేదు. చదువు చదివినకొద్దీ ఆమెలో విపరీతకాంక్షలు పెరిగిపోయి మాధవుకు రెండవభార్యగా అయినా వెళ్లటానికి సంసిద్ధపడిందికాని లోకం ఏవగించుకొంటుందేమో యని తెలుకవల్ల గ్రహించింది. మాధవు కన్నె జీవితంతో ఆటలాడుకొన్నాడు. అంతేగాక పసుపుతాడు కట్టాలనికూడ చూచాడు. ఎందు కావిధంగా వేణిని మోసంచేయుటకు ప్రయత్నించాడు? అరుణచేసిన గాయాన్ని మరచిపోవాలంటే కృష్ణవేణితో కౌగలింతలు సాగించాడు మానవత్వంలేని మాధవు తనకు లొంగని అరుణ తన భార్యఅయినా తనదానినిగా చేసికొనలేక అమాయక కృష్ణను మోసంచేసాడు. ఆమె శ్యామసుందర్‌ను వివాహంచేసికొని తృప్తిచెందాలన్న కుతూహలంకూడ మాసిపోయింది. మాధవు వ్రాసిన ఉత్తరాలు వారి దాంపత్యాన్ని విడదీసాయి. కలపిన దాంపత్యమే హఠాత్తుగా విడిపోయ వారి జీవితం దుఃఖాంతమైపోయింది. కాని ఈ దుఃఖానికి సరైన నిర్వచన మియ్యాలంటే పేకమేడలుకట్టి కూలిపోయిన భానుమతే అర్హురాలు. ఎంత జరిగినా ఏమీ మాట్లాడక తన జీవితాన్ని నిర్వీర్యం చేసికొంది. ఆశల అందలం నుండి ఒక్కసారిగా జారిపోయింది. నీటిలోని కలువను చూడాలని, నింగిపైనున్న నిండుజాబిల్లిని చూడాలని ఊహించుకొన్నది. మమతలతీరం చేరాలని ప్రయత్నించింది. కాని రాజశేఖరం తీరం సమీపానికే రానియ్యలేదు. ఇంకా రాలేకపోయింది. జీవితంలో పూలవాన కురుస్తుందనుకొంటే నిప్పులు వెదజల్లాయి సంసార స్థితిగతులు. ప్రాప్తించిన ఘటనలకు భయపడక వాటిని సరిదిద్దాలని ముందుకువచ్చిందికాని నేలమీద నిలబడలేకపోయింది. రాజశేఖరాన్ని మార్చటం తనకు చేతగాదనుకొని మూభావంగాఉండి బాధను దాచుకొన్నది.

భానుకు రాజశేఖరం కట్టిన పసుపుత్రాడు ఉరిత్రాడుగా మారింది. దాంపత్యంలో చెలరేగిన మంటల్లో భాను శలభంలా మాడిపోతున్నా గమనించక రాజశేఖరం పేకాటలో మునిగిపోయాడు ఒక పురుషుడు ఒక స్త్రీని పెళ్లిచేసికొన్నంతమాత్రాన సంసారంకాదు. ఒడుదుడుకులు లేకుండా సాధ్యమైనంత వరకు అవరోధాలు తొలగించుకొని తన కర్తవ్యాన్ని నిర్వహిస్తూ మంచిచెడులు పరిశీలించి సంసారాన్ని సుఖమయం చేసికొన్నప్పుడే దానికొక పరమార్థం ప్రాప్తిస్తుంది. అప్పుడది సంసారమవుతుంది. రాజశేఖరం భాను దాటిపోయినతరువాత అయ్యో అనలేకపోయాడు. భాను ప్రాణాన్ని వదలటం అనివార్యమయ్యింది భాను తన అన్న పేరున ఉద్దేశించి వ్రాసిన ఉత్తరంలో భాను స్వరూపం సాక్షాత్కరిస్తుంది. 'నేను ఈ జీవితంనుంచి' దుఃఖంనుంచి, కన్నీళ్లనుంచీ, అశాంతి ఆలోచనలనుంచీ, ఆవేదననుంచీ శాశ్వతంగా వెళ్లిపోతున్నాను. ఇది ఎంత సుదినం అన్నయ్యా' అంటూ భాను విలవిల లాడింది. భాను ఇల్లాలు అయింది. తల్లి అయింది. చివరకు అంతంకూడ అయింది. ప్రపంచంలో సర్వం కోల్పోయింది. దీనికి భిన్నమైన పాత్ర చిత్రణ 'ఇదేనా న్యాయం'లో చూడగలం. శంకరం కష్టపడి చదువుకొన్నాడు కన్న తల్లి ఏనాడో పోయింది. తండ్రిఉన్నా లేనివాడే. సంబంధ బాంధవ్యాలు లేవు గనుక. అతడు చిన్ననాటినుండి పెరిగేవరకు కష్టాలు అనుభవిస్తూనే ఉన్నాడు. తనకున్న వినయవిధేయతలే శంకరాన్ని పెద్దచేసాయి. తాను బాధపొందుతున్నప్పటికి కారకులైన వారిని కఠినంగా దూషించలేదు. తనకు ప్రాప్తించిన కష్టాలు క్రుంగదీయక ముందుకు నడిపించాయి. అతనిలో ఉన్న పట్టుదల, దీక్ష లాయర్‌ను చేసాయి. ఏవిూ లేనివాడు గనుక ఎవరేమన్నా తలవంచుకొని ఉండేవాడు తనుబాధ పడ్డాడుగాని యితరుల కేమాత్రం హాని చేయలేదు. శంకరం ఒక స్థానం సంపాదించిన తరువాత మాలతితో రొమాన్సు సాగించాడు. అయితే మిడిసిపడలేదు. కాని కాలుజారి ఎక్కడాపడలేదు. వీలుంటే ఎవరికైనా సహాయం చేయాలని ప్రయత్నించాడుగాని చేతులు ముడుచుకొని కూర్చోలేదు.

మాలతిని తన భార్యగా స్వీకరించుటలో వాడిపోయే జీవితాన్ని చిగురింపజేయుటమే అవుతుంది. మాలతిపై ఉండే అనురాగం శంకరం తండ్రిపైన చూపలేక పోయాడు. కన్నతండ్రికంటె కట్టుకొన్న భార్య ఎక్కువ అయింది. భార్యముందు తండ్రిని చాల హీనంగా చూచాడు. అందుకు తండ్రి మనస్సు ఎంత క్షోభ నొందిందో భగవంతుడికే తెలియాలి. తప్పు చేసిన వారిని సరిదిద్దుటకు ప్రయత్నింపక మరల తప్పు చేయుటకే పూనుకొంటే ఇదేనా న్యాయ మనిపిస్తుంది.

అరుణ భాస్కర్‌లు సమాజానికి ప్రతీకలు. వారి జీవితాల వ్యాఖ్యానమే 'బలిపీఠం'. అరుణ ముందుకు అడుగువేసి వెనక్కు తీసికోవాలని ప్రయత్నించింది. భాస్కర్ కులానికి హరిజనుడయినా అతనిలో నిండైన ధార్మికగుణం ఉన్నది. కులాన్నిబట్టి గుణాన్ని నిర్ణయించే ఈనాటి నికృష్టపు సమాజం భాస్కరును ద్వేషించింది. ద్వేషించినారు కదాయని తన ఆదర్శాలను ఆశయాలను మట్టిలో పూడ్చి పెట్టలేదు ఏ ఆదర్శంకోసం తపించాడో అట్టి ఆదర్శం తనను ఆవరించింది. ఆ పరిధినుండి తప్పించుకోవాలని ప్రయత్నం చేయలేదు అందుచేతనే భాస్కరు అంటే సానుభూతి కలుగుతుంది. భాస్కర్ అరుణకు ఖర్చు చేయవద్దని చెప్పాడుకాని తాను ఖర్చు చేయకుండ ఆగలేదు అప్పులు తీర్చాలని తాపత్రయ పడ్డాడేగాని తనెప్పుడూ అప్పు తీర్చినట్లు లేదు. కరుణ సమాజంలోచేరి మార్గదర్శకుడుగా చెలామణి అయ్యే ఈ భాస్కరుకు సమస్యలు ఎక్కువ కావటంతో బాధపడటం తప్పితే ఇంకేమీ కాన్పించలేదు.

అరుణ తనయెడ అంత కఠినంగా ప్రవర్తించినా అరుణను దూరం చేసికొనలేకపోయాడు. అతనిలో కరుణ సమాజం చల్లని పందిళ్లు నిర్మించింది. హానికి హాని చేయలేదు, అంధకారప్రాయంగా పెనవేసికొనియున్న భావాన్ని రూపుమాపి నవచైతన్యం చూపి ఉత్తమజీవిగా తీర్చాలన్న అతని అభిలాష ఉన్నతమైంది. కాని తనకు అరుణ ఎదురు తిరిగింది.

అరుణ భాస్కరును ఎదిరించి సాధించింది ఏమీ లేదు సాఫీగా సాగిపోయే సంసారాన్ని కావాలని వృద్ధజంబుకాలైన అత్తమామలు విడదీసారు. అరుణ సంపాదనతో పొట్టలు నింపుకొన్నారు. అంతకాలం అరుణను బంగారు ఉయ్యాలలో నిద్రపుచ్చి జోల పాటలు పాడారు. తమ అవసరం తీరింతరువాత ఉయ్యాలనుండి క్రిందకు త్రోసివేసారు. క్షణంలో జీవితం మారిపోయింది. తను కావాలనుకొన్నవారు దూరమైపోయారు. తనను ప్రాణపదంగా ఎంచుకొని కాపాడిన భాస్కరును వదలివేసింది. క్రుంగిపోయే బ్రదుకను నిలబెట్టినందుకు అరుణ భాస్కరుకిచ్చిన ప్రతిఫలం అదే. అండచూచుకొని మిడిసి పడింది. కఠోరంగా భాస్కర్‌యెడ ప్రవర్తించింది. చివరకు కులప్రసక్తిపై గొడ్డలిపెట్టు పెట్టింది. దానితో భాస్కరు మనసు శిథిలమయ్యింది. అయినా అరుణను వదలుకోలేదు.

సుఖం పొందుతున్నప్పుడు బ్రతుకు విలువ తెలియదు. బాధలు జీవితానికి గుణపాఠాన్ని నేర్పుతాయి. తనకు మిగిలింది గుండె జబ్బుమాత్రమే. ఆ బాధలో జీవితాన్ని తరచి చూచుకొన్నది. తనకు తానే అసహ్యించుకొన్నది. ఆ స్థితిలో తాను భాస్కరును చూడాలని తాపత్రయపడింది. చూచింది. భాస్కరును క్షమించమని వేడింది. ఇద్దరూ కన్నీటి ధారలతో సతమతమయ్యారు.

అరుణ జీవితంతో రాజీపడలేక జబ్బుతో తట్టుకోలేక రాలిపోయింది.

అరుణతో దాంపత్యం కుదుర్చుకోలేక సమాజానికంకితమై పోయాడు భాస్కర్.

'కూలిన గోడలు'లో పిల్లల మనస్తత్వం పెద్దల మనస్తత్వంతో పోటీపడుతున్నప్పు డేవిధంగా ఉంటుందోయని నవలలో ఒక ప్రయోగం రచయిత్రి చేసారు. ఇందులో ప్రేమకలాపాలు ముద్దాడటంవంటివి

ఏవీలేకపోవటంచేత నవల చక్కగా తయారయ్యింది. విశ్వనాథంవంటి రాక్షసుడు మధును నానాహింసలు పెట్టాడు. మధు చిన్నవాడైనప్పటికి ఆత్మాభిమానం ఎక్కువ. పెద్ద చిన్న అనే తారతమ్యం లేకుండా మాట అంటాడు. ఆ మాటంటే అందరికి కోపం ఉన్నమాటంటే ఎవరికీ నచ్చదు. ఇంకా పైగా మెల్లగా మందలిస్తారు. విశ్వనాథం స్వార్థంకోసం ఆరాట పడ్డాడు. మధు మేనల్లుడు గదాయని ముద్దుగా ఎప్పుడూ పిలవలేదు కొట్టటం తిట్టటం చేస్తూండే వాడు. పాపం సుందరమ్మ మనవడిని రక్షించటానికి అడ్డువెళ్ళి విశ్వనాథాన్ని మందలించేది. ఆ యింట్లో సుందరమ్మ - శీతాపతి తప్ప అందరూ నరరూప రాక్షసులే.

విశ్వనాథం ఇంటి పెత్తనం చెలాయించటంచేత ఎవ్వరూ అతనికి ఎదురు చెప్పేవారు కాదు. అతడు మంచి చెప్పినా చెడుచెప్పినా అందరూ తలలు ఊపే వారే. గ్రుడ్డిగా నమ్మటంచేతనే శీతాపతి మోస పోయాడు. మధు వారి బాహుబంధాలలో ఉండ లేక యివతలకువచ్చి ఒక ప్రయోజకుడైనాడు. అందరూ అతనిని ఒక మనిషిగా గుర్తించారు. అతను ఉంటే బాధపడిన హృదయాలు అతని రాకకోసం ఎదురు చూచాయి.

పంతాలుపట్టి విశ్వనాథం అందరికి అన్యాయం చేసి ఊరుదాటాడు. సుందరమ్మ ఈ లోకాన్ని వీడి వెళ్ళిపోయింది. సుధకాపురం విడిపోయింది. సావిత్రి చేసిన తప్పులకు క్షమాపణ వేడింది. సూర్యం ఇందిర, మధు శారద హాయిగా ఉన్నారు. కాని నాటికి నేటికి శీతాపతి నిండిన కుండలా ఉన్నాడు.

ఆశయాలు—ఆదర్శాలు :

రచయితకుకాని రచయిత్రికికాని కొన్నిఆశయాలు ఆదర్శాలు ఉండటం సహజం. అవి సమాజప్రగతిని దృష్టియందుంచుకొని చేసికొనే నిర్ణయాలు. ఆశయంలోను, ఆదర్శంలోను విపరీతం కాన్పించ కూడదు. ఒక స్త్రీ సిగరెట్టు కాలుస్తూ సమయం వచ్చినప్పుడు కనబడిన ప్రతిమగవాడిని ముద్దులతో ముంచినందువల్ల అది ఆశయంకాదు, ఆదర్శం అంతకన్నాకాదు. మనలో కొంతమంది తమకున్న పాడుఅలవాట్లను సంఘంమీద పులమటానికి ప్రయ త్నిస్తున్నారు. ఆశయం, ఆదర్శం పదిమందిని ముందుకు నడిపించి మార్గదర్శకం కావటమే వాటి లక్ష్యం. రంగనాయకమ్మగారి ఆశయాలు, ఆదర్శాలు ప్రగతిని కాంక్షించేవిగా ఉన్నాయి నవలల్లో మాత్రం. అవి ఎంతవరకు ఆచరణపూర్వకంగా చూపించగలరనే విషయం పాఠకులే పరిశీలించాలి. కొందరు చెబుతారు గాని చేయలేరు. మరికొందరు చెబుతారు వాటిని ఆచరణలో చూపిస్తారు.

'తప్పు అనేది అందరూ చేయరుకాని తప్పు చెయ్యటం క్షమించరాని నేరంమాత్రంకాదు అనుకొని క్షమించి ఆదరించగలిగే క్షమాగుణంకూడ అందరికీ ఉండదు. ఉన్నవాళ్ళు మహానుభావులే' (కృష్ణవేణి).

తప్పుచేయకుండా ఎవరూ ఉండలేరు. మానవు డైనతరువాత తప్పుచేస్తూనే ఉంటాడు. వాటిని సరిదిద్దుకుంటూనే ఉంటాడు. తప్పుచేసినవారిని క్షమించేవారున్నారు. క్షమించలేనివారుకూడ ఉన్నారు. ఇన్నిమాటలు చెప్పిన రచయిత్రి 'కృష్ణవేణి' నవల లోని శ్యామసుందర్‌నుముందు మహానుభావునిగాచేసి తరువాత మార్చివేసారు అర్థంగాకుండ. కథ అడ్డంతిరిగి సుఖాంతమై మరుక్షణంలో దుఃఖాంతం అయింది. దానితో శ్యామసుందర్ కూడ మారిపోయాడు రచయిత్రి ఈ విధంగా చేయటంచేత వారి ఉద్దేశం స్పష్టంగా తెలియదు.

వర్ణాంతర వివాహం చేసికొనటం ముఖ్యం గాదు. చేసికొన్నతరువాత సఖ్యంగా, ఆనందంగా అందా లను జీవితంలో పండించుకోటమే కావలిసి ది. కులం కన్న గుణం గొప్పదన్న విషయాన్ని అమల—జేమ్సుల వివాహంద్వారా రచయిత్రి వ్యక్తంచేసారు

'మళ్ళీ కొన్నితరాలతర్వాత స్త్రీని పురుషుడు గౌరవించగలిగినప్పుడు భార్యను భర్త ప్రేమించకలిగి

నప్పుడు ఈ శరీరాలలో అధికారదాహం అంతరించి పోయినప్పుడు ప్రతి నూతన రక్తబిందువు ఇగిరి గాలిలో కలిసిపోయినప్పుడు నీ–నా ఎక్కువ – తక్కువలు అంతరించినప్పుడు గృహాల్నీ శాంతినిలయాలైనప్పుడు, ప్రతి స్త్రీ హృదయమూ సంతోషమైనప్పుడు మనిషి మనిషిగానే బ్రతుకుతువ్వప్పుడు అప్పుడు నాకు స్త్రీగా జన్మించాలని ఉంది'. (పేక మేడలు.)

పురుషజాతిపైన తీవ్రమైనద్వేషం రగిలింది. స్త్రీజాతిపైన ద్వేషం ఇంకా రగలలేదు. అది రగలాలంటే ఇంకా కొంతకాలం పట్టవచ్చు. రచయిత్రి భానుమతి పాత్రద్వారా విప్లవాత్మకమైన మార్పులు రావాలని వాంఛిస్తున్నారు. ఆశించటం సబబేకాని ఈ సమాజంలో అట్టిమార్పు రావటం అసంభవం. ఇట్టి సమాజంలో ఆ మార్పువస్తే మంచిదేకాని రాదుగదా. నేటి సమాజం యూరప్ సమాజంతో పోటీపడి సతమతమవుతున్నకాలంలో రచయిత్రి ఉద్దేశించిన మార్పు రాలేదు. గృహాలు శాంతినిలయాలుగా వెలయునూ వెలయవు భానుమతి జన్మించనూ జన్మించదు. ఉద్దేశం ఉంటుందికాని ఆదర్శపూర్వకంగాదు.

'లోకం గుడ్డిది అనుకుంటే మనమూ గుడ్డివాళ్లమే అవుతాము. కాని లోకం చూచేదానికన్న మిన్నగా ఊహిస్తుంది భాస్కర్! ఒక వ్యక్తిలో ఉన్న పొరపాట్లూ బలహీనతలూ బయటపెట్టడానికే ప్రయత్నిస్తుంది. ఏమాత్రం అవకాశమున్న లేనివాటినికూడ కల్పించి అంటకడుతుంది. నిన్ను విశ్వసించేవాళ్లకన్నా శంకించేవాళ్లే అత్యధికంగా ఉంటారు. నీమీద నిందలు మోపటానికీ, నిన్ను పాడుచేయటానికీ కంకణాలు కట్టుకొన్నట్టే కష్టపడతారు. ఇదంతా అతిశయోక్తికాదు భాస్కర్. లోకం పోకడ. నీకు అనుభవంకానిది' (బలిపీఠం). ఇది వాస్తవం. యదార్థం. మనిషిమనిషిగా చూడలేనప్పుడు క్రూరత్వం, కుటిలత్వం పెరిగి స్వార్థం పెంచి ఎదుటివారిని నాశనం చేయాలనిపిస్తుంది. ఆధునికసమాజంలో మంచివాడుగా పేరుమోపిన వ్యక్తే దొంగతనంగా గోతులుత్రవ్వి అమాయకులను కూలదోస్తున్నాడు. అంతేకాదు మంచిఉన్నా గమనింపక నిందించటానికే ప్రయత్నిస్తున్నది ఈ సమాజం. ప్రతివ్యక్తిలో ద్వేషం, మోసం కరుడుగట్టి పేరుకొని వుండిపోయింది. ఇది రూపుమాపాలంటే మనుషులు మారాలి మనసులు మారాలి. అప్పుడు నమ్మకద్రోహం తలపెట్టక అందరూ సమానమేఅను దృక్పథం కలుగుతుంది.

దేశం నేడు ప్రగతి అనే ముసుగులో పరుగులు పెడుతున్నది. కాని అది ప్రగతికాదు. రాగద్వేషాలతో, అనుమాన అవమానాలతో పరుగులు పెడుతున్నది. లోకంపోకడ కరుణసమాజాధికారి గ్రహించినవాడు గనుకనే భాస్కర్‌కు జరగబోయే చరిత్రనుగురించి హెచ్చరిక చేశాడు. ఇట్టి దౌర్భాగ్య సమాజంమీద రచయిత్రి వ్యాఖ్యానం సమంజసంగా ఉన్నది.

కృష్ణవేణి యిట్టి సమాజస్థితిని గమనించలేక మాధవుతో చేరింది. చివరకు జరిగింది లోకతిరస్కారం. సంఘానికి కొన్నినియమాలు, నిర్ణయాలు ఉన్నాయి గనుకనే రచయిత్రి మాధవు ప్రక్కకు శాశ్వతంగా కృష్ణవేణిని చేర్చలేదు. చేర్చిఉంటే సమాజం కలుషితమైపోతుందనేభావంతో యిద్దరిని విడదీసి సంఘర్షణను చూపించారు. ప్రేమకు స్వాతంత్ర్యమున్నా కొన్నిహద్దులున్నాయి. ఆ హద్దులు వ్యతిక్రమిస్తే ఏమి జరుగుతుందో ఊహించటం కష్టం. అంతేగాకుండ మాధవుకు ఒకరకంగా బుద్ధిచెప్పినట్లుగా తనకు తానుగా చాలించుకొనకుండా కృష్ణవేణితో అనిపించారు. లేకపోతే భార్యనుచేసికొన్న ప్రతిభర్త నచ్చకపోతే, సంసారంలో ఐక్యత లేకపోతే దేశంమీద పడతారు. అప్పుడు సమాజం ఏవిధంగా ఉంటుందో ఊహించుకోవచ్చును.

ఏ స్త్రీ అయినా సత్యాసత్యాలు పరిశీలించక స్వాతంత్ర్యం స్వేచ్ఛ ఉన్నాయని విశృంఖలంగా ప్రవర్తిస్తే ఆనందం కలగకుండా విచారం కలుగుతుంది. అంతటితోనే ఊరుకోక వ్యక్తులమధ్య అవమానాలను సృష్టించి అట్టి అవమానంతో సంసారాలు కూలిపోతాయని రచయిత్రి కృష్ణవేణిలో సూచన చేసారు.

'విధి లీలలు విచిత్రమైనవి!' 'భగవంతుడు దయామయుడు!' అన్న సూక్తులు ఎంతమాత్రం అసత్యాలు కావు. భవిష్యజ్జీవితం అనామకం కానున్నప్పుడే అనుకోకుండా దానికి అడ్డుకట్టవడుతుంది. దుఃఖపూరితం కావలిసిన బ్రతుకులు మరో మార్గంలో నడచి చివరికి స్వర్గధామాలు చేరుకుంటాయి. అది గ్రహించలేని సామాన్యులు తాత్కాలికంగా చెడిన బ్రతుకుల్నీ–శపించిన దైవాన్నీ బాధాపూరిత హృదయాలతో నిందించుకుంటారు. ఓడలు బళ్ళు—బళ్ళు—ఓడలు కావచ్చుననే లోకోక్తి కరుణాసముద్రుడైన భగవంతుడు చిత్విలాసపూరితమే కావచ్చు'. (కూలిన గోడలు).

పరిస్థితులు అనుకూలించకపోతే ఓడలు బండ్లు అయిపోతాయి. అనుకూలిస్తే బండ్లు ఓడలైపోతాయి. క్షణకాలంలో జరిగే విషయాన్ని గమనించలేం. అందుకనే విధిలీలలు విచిత్రమైనవి అను మెట్టవేదాంతం బయలుదేరుతుంది. మానవ సాధ్యంగకపోతే భగవంతునిపై నెట్టి అతనివలన సాధించటం పరిపాటైంది. సుఖంలో భగవంతుడు గుర్తుకు రాడు. దుఃఖంలో భగవంతుడు గుర్తుకువస్తాడు. దేనికైనా క్రియారూపం ఉండాలి. అట్టిది లేకుండా కేవలం భగవంతునిలీల అనటం చిత్రం. మానవబ్రతుకు మరోమార్గంలో పయనించి స్వర్గధామమైనపుడు భగవంతుని ప్రసక్తి ఎందుకు? తన బ్రదుకు చక్కదిద్దుకొన్నాడు గనుక స్వర్గధామమైంది.

రచయిత్రి పాత్రల స్వభావాన్ని లోకదృష్టిని గమనించి చిత్రించారు. అందుచేతనే రకరకాలు వారు మనకు తారసిల్లారు. కృష్ణ ప్రేమించి ఫలితం పొందలేక, ప్రేమించక వివాహంచేసికొని సంసారాన్ని విచ్ఛిత్తి చేసికొన్నది. విచారంతప్ప ఏమీ మిగలలేదు. మాధవు కావాలనుకొని అరుణను ఆనందింపచేయాలంటే అరుణ మాధవుకు ఎదురు తిరిగింది. ఆశలు పెంచుకొనేసరికి అంతస్థులు అడ్డువచ్చాయి. అందుకనే మాధవును అరుణ హీనంగా చూచింది. కాని ఒక్కసారి తన జీవితాన్ని పర్యాలోకనం చేసికొని మాధవుకు దాసురాలై పోయింది. అప్పటినుంచి ప్రేమించి సౌఖ్యం పొందటం నేర్చుకొన్నది. కాని భానుమతి మరీ విచిత్రమైంది. ప్రేమించటం తెలిసికొన్న భర్తను తనవైపుకు త్రిప్పుకోలేకపోయింది. ముక్కుసూటిగా వెళ్ళింది, నిజం మాట్లాడింది. అవే ఆమెను రాజశేఖరం నుండి వేరుచేసాయి నిజం మాట్లాడితే నిష్ఠూరంగానే ఉంటుంది మరి. చివరకు తనను తాను సమర్థించుకోలేక కన్నుమూసింది. ఏమీ సాధించకుండనే భాను మరణించటం ఆదర్శమార్గం కాదు. కాని చివర వ్రాసిన ఉత్తరం విషయాన్ని బట్టిచూస్తే భానుమతి సామాన్యులలో అసామాన్యమై ఒక ధర్మనిర్వహణకోసం ప్రాణాలు అర్పించిందంటే త్యాగబుద్ధి వెల్లడవుతుంది. సంస్కారం సంస్కారంఅంటూ ఎగబడి ముందుకువచ్చి విపరీతంగా ప్రవర్తిస్తే నాశనంతప్ప అభివృద్ధి కలగదు. అరుణ ఉద్దేశపూర్వకంగా వర్ణాంతరవివాహం చేసికొని అభివృద్ధిపొందలేక తన జీవితాన్ని తానే చేతులారా నాశనం చేసికొన్నది. తాను పెట్టుకొన్న ఆశయాలు, ఆదర్శాలు మట్టిలో పూడిపోయాయి. వర్గసంఘర్షణ పడుతున్న సమాజం వర్ణాంతర వివాహాన్ని అంగీకరిస్తుందా మరి? గుణాలు, హృదయాలు కలసినప్పుడు కులంలేదు గోత్రంలేదు. వివాహానికి పరస్పరఅనురాగహృదయాల సన్నిహిత తత్వమే ప్రధానంఅని రచయిత్రి ఉద్దేశం.

రచనా విధానం :

ఏ విషయాన్నిఅయినా హృదయానికి హత్తుకొనేలాగున వివరింపగల శక్తిసామర్థ్యమున్న రచయిత్రి శ్రీమతి రంగనాయకమ్మగారు. మేడల మిద్దెలలో మెలగుతూ ధనమదంతో త్రుళ్లింతలాడే వారు, అధికారగర్వంతో విఱ్ఱవీగి సమాజాన్ని తమ గుప్పిటబట్టి ఆడుకొనేవారు, పేదల కడుపులుకొట్టి వారి జీవితాలతో పంతాలాడుకొనే పెట్టుబడిదారులు, ఒంటరిగా అబల కాన్పిస్తే బలాత్కారంచేసే భోగ పరాయణులు, వీరి రచనలందు సామాన్యంగా కాన్పించరు వీరి పాత్రలన్నీ జీవితాన్ని గొప్పగా భావించి ఎంచుకొన్నవారే. కాని పరిస్థితుల ప్రాబల్యంతో సమస్యా ప్రపంచంలో చిక్కుకొని పోతారు సమస్యలు ఆలోచించి పరిష్కరించుకొనే సరికి సంసారాలు కూలిపోవటం, ప్రాణాలు వదలి వేయటం లాంటివి జరుగుతాయి సమస్యలనేవి భూమి మీద పుట్టిన ప్రతిమానవునకువుంటాయి. కాని ధన వంతుల సమస్యలు వేరు దరిద్రుల సమస్యలు వేరు ఇక అట్లాగాక ఇటుగాక మధ్యలో ఉన్నవారి స్థితి మహాదారుణం అటు ధనవంతులులా పట్టు పాన్పుపై పవ్వళింపలేరు ఇటు నేలమీదచేతి చేయే తలగడగా వేసికొని హాయిగానూ నిద్రించలేరు. ఎటూ తేల్చుకోలేక మనస్సుతో సంఘర్షణపడుతూ ఉంటారు ఈ మధ్యతరగతివారు. 'కృష్ణవేణి'లోని మాధవు, 'పేకమేడలు'లోని రాజశేఖరం, 'బలిపీఠం'లోని భాస్కర్, 'ఇదేనా న్యాయం'లోని శంకరం, 'కూలిన గోడలు'లోని మధు వీరందరూ ధనవంతులుకాదు; దరిద్రులంతకన్నాకాదు. వీరి సమస్యలు సమాజాన్ని కలవరపెట్టేవి, తరతరాలవరకు మాయని మరపు రాని తీర్పులేని సమస్యలు ఈనాడు మనం మధ్య తరగతి కుటుంబాలను చూస్తూనేఉన్నాం. వారు ఉన్నంతలోనే సరిపెట్టుకోవాలని తాపత్రయపడ తారు. తాపత్రయపడినా జరిగేది జరగకమానదు. భానుమతి ఉన్నదానితో తృప్తిచెందాలని చూచింది. కాని రాజశేఖరం చేయూత ఇవ్వలేదు. తాను టిప్‌టాప్‌గా తిరిగి సమాజంఅంతా నాదే అనే పద్ధతిలో ఎప్పుడూ మాట్లాడలేదు సామాన స్త్రీలాగున సంచరించింది. పస్తులున్నది. కడుపు కాల్చుకొన్నది. కాని ప్రయోజనం నాస్తి పరిస్థితులు విషమించటంతో మానసికబాధకు తట్టుకోలేక రాజశేఖరంతో రాజీపడలేక హాయిగా కన్నుమూసింది. బ్రతికిఉన్నప్పుడు సాధింపలేనిది మరణించినతరువాత ఏమీ సాధింపలేదు. భాను తనకు నచ్చిందే మంచిదని మంకుపట్టుబడుతుంది తీరా ఏమీ జరగదు. సమాజానికి ఎదురుతిరిగి భాస్కర్‌తో కలసిపోయిన అరుణ పంతంకోసం పదికాలాలపాటు నిలుపుకొనవలసిన కాపురాన్ని పదినిమిషాల్లో అంతంచేసుకుంది. అప్పులు చేసాడు భాస్కర్ తమకోసం. చివర కవి తీర్చకుండానే కరుణసమాజానికి మూటాముల్లె సర్దాడు. అరుణ తను కలసిఉన్నప్పుడు ఇద్దరం కలసి సంపాదిస్తున్నాముగదా అని విపరీతానికిపోయి దివాలా కోరు కాలేదు. తన బాగుకోసం యితరుల ప్రాణం తీయలేదు. ఉండి తినలేక ఎక్కసమ్మై అరుణ దోపిడీదారులైన శత్రుమూకల మాటలకు లొంగి భాస్కర్‌ను ద్వేషించింది. కాని భాస్కర్ మనస్తత్వం అటువంటిదికాదు. మరగిపోతున్న ప్రాణాలను రక్షించి ఒక స్వరూపమియ్యాలని ఆరాటపడినవాడు. నిజం తెలిసికొని నిందించమన్నాడు. అంతులేని ఆవేదనతో ఎడతెగని వ్యధతో కుంగిపోయిన భాస్కర్ మనస్తత్వం సమతావాదంలో యిమిగి సమ్యక్‌దృష్టిని అలవరచుకొని కరుణతో నిండిపోతుంది.

తన్నులుతిని ఏమీచేయలేక కారాలు మిరియాలు నూరి కసితీర్చుకొన్నాడు మధు విశ్వనాథంపైన. మధు దరిద్రుడుకాదు. విశ్వనాథం అంత జమీందారు కాదు. అతనిలోని అధికారం మొగ్గతొడిగి ఆ నాయక హృదయంపై ధ్వజమెత్తాడు. ఆస్తి అంతస్థుల మధ్య సతమతమయ్యే విశ్వనాథాన్ని మధు ఓడించాడు. మధ్యతరగతి కుటుంబాల్లో ఇలాగా చిత్రవిచిత్రాలు జరగటం విడ్డూరంకాదు శంకరం జీవితం చాలు

మధ్యతరగతి ప్రజాజీవనాని కుదాహరణగా- పూటకూళ్ళిల్లతిని చదువుకొని పైకివచ్చాడు. కష్టపడి చదివి అభివృద్ధికి వచ్చాడు. ఓర్పుకు మారుపేరు అయిన శంకరం తండ్రిని హీనంగా చూడటం చిత్రమేమీకాదు. అది మన కుటుంబాల్లో జరిగేది.

మధ్యతరగతి జనుల సంసారంలోని సుఖాలను, దుఃఖాలను; అందాలను, ఆనందాలను; ఒకటేమిటి తమకు తోచినదానిని ధైర్యంగా వివరించారు నవలలో ఇంత రచనానైపుణ్యం చూపి కృష్ణవేణి నవల ముగింపులో తప్పటడుగువేశారు తమ అభిప్రాయాలను పాఠకులకు వివరించాలిగాని పాఠకుల అభిప్రాయాలను మోదించి తమ అభిప్రాయాలు మార్చుకోకూడదు. ఒకవేళ అట్టిదే జరిగినట్లయితే నవలాసాహిత్యానికి మహాద్రోహం చేసినట్లవుతుంది. 'పేకమేడలు' — 'బలిపీఠం' నవలల్లో రచయిత్రి కథా కథనంలో నేమి, పాత్రచిత్రణలో నేమి తమ శక్తి నంతా ధారపోసి భానుమతిని, అరుణ భాస్కర్‌లను తీర్చారు. ఈ పాత్రలు రంగనాయకమ్మగారియందు సజీవప్రతిమలుగా నిలబడినవి గనుకనే పత్రికలో కాన్ని బాగా ఆకర్షించాయి.

నవలలో రచయిత్రి కథ చెప్పుకొనిపోతూ ఉంటే పాఠకుడు తన మనస్సును మరొకవైపుకు మళ్ళించలేడు. ఎవరికివారు ఇది మా జీవితంలో సంభవిస్తుందేమోఅన్న శంక ఆ సంఘటనలనుబట్టి నిపిస్తూఉంటుంది. మానవజీవితానికి నవలా జీవితానికి పెద్ద తేడాలేదుగనుక పాఠకుడు తన స్థితిని ఒకసారి చూస్తాడు. వారుపయోగించిన సంభాషణలు మృదువుగా ఉంటాయి. మారుమూల పదాలు ఏరి, తన్మయం చెందింపవలసిన పాఠకుని కంగారుపెట్టరు. నిత్యమూ వాడుకొనేభాషలో సొగసులు చూపి నుడికారంపుశైలిని ప్రదర్శించి తియ్యగా కథను తీర్చగలరు. పాత్రవర్ణనలలో పాఠకునకు ప్రత్యక్షసాక్షాత్కారం కలుగుతుంది. ఉదాహరణకు 'అరుణ స్నానంచేసి విందుగా అలంకరించుకొంది. శ్వేతకనకాంబరం జరీచీరమీద మువ్వన్నెలవడ్డాణం మిసమిసలాడుతుంటే పోటీగా తెల్లటిమెడచుట్టూ రాళ్ళ నెక్లెస్ ధగాధగా మెరసింది. త్రాచులాంటి వాలుజడతో పడగవిప్పినట్టు వెళ్ళేడుపూలూ, విశాలమైన కళ్ళని చక్రాల్లా తిప్పిదిద్దుతూన్న కాటుక, నున్నని నుదుట నిలిచిన గుండ్రనికుంకమూ—అరుణ అలంకారంలో ప్రత్యేకతలు కన్పిస్తున్నాయి.' (కృష్ణవేణి). ఈ విధంగా మూర్తి సాక్షాత్కారం ప్రతి నవలయందు కనబడుతూ ఉంటుంది.

సంభాషణలు అందంగాఉంటాయి. ఒక్కొక్క పర్యాయం కన్నీరు పెట్టిస్తాయి.

'మీ మంచితనంతో నాకు మతి పోగొడుతున్నారు. మనిషిలో ఇంత అతిశయించిన కారుణ్యం మరెక్కడైనా ఉంటుందా. మిమ్మల్ని భర్తగా పొంది స్వర్గంవంటి సంసారం కలిగి అనుభవించవలసినకాలంలో ఈ నిజం తెలిసికొనలేకపోయాను. ఏంత దౌర్భాగ్యురాలిని' అంటుంది అరుణ. దానికి భాస్కర్ 'మనస్ఫూర్తిగా క్షమిస్తున్నాను. నువ్వు నాపట్ల దారుణంగా ప్రవర్తించినా ఆ విషయం అబద్ధంకాదు. అయినా అదంతా ఏనాడో మరచిపోయాను. నిన్ను నా భార్యగా నా బిడ్డలతల్లిగా అభిమానించి ప్రేమిస్తున్నాను ఇప్పుడు నీ మీద నాకు ఒక్క మమకారం తప్పితే ఏ భావమూ లేదు. నన్ను నమ్మవా' అంటాడు. మరపురాని మధుర పదాలమాటులనుండి అరుణ—భాస్కర్‌లు ఏదో తీరని బాధతో కృశించినట్లు కనబడతారు. ఇలాగే 'భామ' పాత్ర రచన అనిర్వచనీయమైంది.

ముద్దులు — కౌగిలింతలు కావాలని వనిగట్టుకొని చూపిస్తారు. అచ్చటచ్చట పరస్పరం ప్రేయసీ ప్రియులు, భార్యాభర్తలు చేసికొనేవి అయినా వాటిని బహిరంగం చేయుటలో ప్రాముఖ్యం లేదు. అవి పాఠకులను ఉజ్జూత లాగించుటకే అంటే వారి పొరపాటు. రచయిత—రచయిత్రి పాఠకుని నడిపించాలి. వీరు చూపిన కొన్ని ముద్దులు కౌగిలింతలు—

మళ్ళా వస్తాను అంటూ ఒళ్ళోంచి లేవబోతే ఆపుజేసా నిన్ను వదల్లేను అరుణా అన్నాడు మాధవ్.

....

ఆ రాత్రి నేను తెచ్చిన చీరలోనే అరుణని దగ్గరకు తీసికోవాలని అనుకొన్నానుగాని నేననుకొన్నది ఏం జరిగింది గనుక?

....

మాధవ్ ఒక్కసారి ముద్దు పెట్టుకో...(బతుకంతా గుర్తుంచుకుంటాను లేకపోతే వెళ్ళనివ్వను నిన్ను...

....

మాధవ్ వంగి నన్ను లేవదీశాడు గాఢంగా గుండెల కదుముకున్నాడు. సిందూరం పెదవులమీద ముద్దు పెట్టుకొన్నాడు.

....

అలాగే పాపం అంటూ కితకితలు పెట్టి పక్కలో దూరింది. ఆటాగీటా మానేసి అరుణా అంటూ దగ్గరకు చేర్చుకున్నాడు......(కృష్ణవేణి)

....

ముద్దు లేకుండానే కృష్ణవేణి మాధవుల మధ్య అనురాగాన్ని అభిమానాన్ని లేక ఇంకేదైనా వివరించవచ్చు. ముద్దు పెట్టుకోవటం, కౌగిలించుకోవటం పరిహరించినందువలన నవలకొచ్చిన నష్టమేమీ లేదు.

**ఆధునికత్వం పేరిట సమాజాన్ని మోసం చేయకూడదు రచయిత రచయిత్రి కొన్ని ఆదర్శాలను దృష్టియందుంచుకొని వాటిని కళాత్మకంగా దిద్ది ప్రదర్శింప చేయాలి. విపరీతాలు విడ్డూరాలు నవలలో చూపించటం అనవసరం. నవల కాలక్షేపం కోసం చదివేదిగా ఉండరాదు. మానవునిలో కరుడు గట్టిన భావాలను ఛేదించి నూతనవికాసం కలిగించి

నవసమాజ నిర్మాణానికి పునాదులు నిర్మించాలి. ప్రతి వ్యక్తిని ప్రగతి పథానికి నడిపించి స్వార్థాన్ని రూపు మాపి అసహనాన్ని అణచివేసి అహంకారాన్ని కూకటి వ్రేళ్ళతో పెకలించి మట్టితో పూడ్చిపెట్టాలి. అప్పుడే మానవ హృదయాలు క్షాళితములై అజ్ఞానంనుంచి విజ్ఞాన మార్గంవైపుకు నడక సాగిస్తాయి. మానవుడు ధైర్యంగా ఉన్నంతకాలం సమాజం ఏమీ చేయలేదు. గాడితప్పి ప్రవర్తిస్తే జీవితమే నాశనమవుతుంది గనుక జీవి సక్రమంగా జీవనయాత్ర సాగించటం నేర్చుకోవాలి

శ్రీమతి ముప్పాళ రంగనాయకమ్మగారు నవలారచనలో కొన్నిప్రయోగాలుచేసి చూపించారు. మధ్యతరగతి జీవన విధానం కథావస్తువు రచనకు తగిన శైలి; సుకుమారంగా, ఘాటుగా, కరుణరస స్ఫోరకంగా ఉంటుంది. పాత్రల మనోభావ చిత్రణ కథాశిల్పమునకు ప్రతీక. పాత్రలు గాలిలో పుట్టి గాలిలో పేరుఊరూ లేకుండా తిరిగిపోయేవికావు. రచయిత్రి త్రిప్పినట్లు తిరిగే పాత్రలు కావు ఒక వ్యక్తిత్వం, ఒకస్థితి ఉన్నవి. దేనికున్న ప్రాముఖ్యం దానికే అంకితమైవుంటుంది. పాత్రలు ఒక ఆదర్శంకోసం, ఒకమాటకోసం నిలబడిపోరాడినవి. ఆ పోరాటంలో ఓడిపోయినవి జయాన్ని పొందినవి ఉన్నాయి.

'కృష్ణవేణి'లో కృష్ణవేణి 'ఇదేనా న్యాయం'లో మాలతి 'పేకమేడలు'లో భానుమతి, 'బలిపీఠం'లో అరుణ 'కూలినగోడలు'లో సుశీల వీరందరూ ఆమె ముందు దీనాతిదీనంగా నిలబడ్డారు. వీరిని చూచేసరికి రచయిత్రికి హృదయం ద్రవీభూతమై వారి జీవితాలను యదార్థంగా తీర్చిదిద్దారు ఆ పాత్రలు మేమూ స్త్రీలమే మాకు జీవమున్నదని లోకానికి తెలియజెప్పాయి.

రచయిత్రిని భానుమతి—భాస్కర్ పరీక్షించాయి. కృష్ణవేణి—అరుణ పరీక్షించలేక ఆమె ప్రక్కనచేరి కన్నీరు రాల్చారు మధు లాంటివి ఏమీచేయక ఒక్కసారే ఎదురుతిరిగి ధైర్యంగా నిలబడ్డాడు.

రచనలో మాధుర్యం చూపిస్తారు.

మరపురాని మాయనిపాత్రలు సృష్టిస్తారు.

కాని ఆవేశం అధికం. ఒక్కొక్కసారి పరిమితిని మించిపోయి తిరుగుబాటు చేస్తారు.

నాటిక :

పంటలు

శ్రీ "నవీన్"

పాత్రలు :

శ్రీనివాసరావు — సుమిత్ర
రంగారావు — నీరజ
ప్రదీప్

మొదటి దృశ్యం

(శ్రీనివాసరావు ఇల్లు — సమయం రాత్రి 9-30 గంటలు.)

సుమిత్ర : ఏమిటండీ ఆలోచిస్తున్నారు?

శ్రీనివాసరావు : అబ్బే, ఏం లేదు.

సు : (పట్టుదలగా) ఏదో ఆలోచిస్తున్నారు. నాకు చెప్పకూడనిదేమో!

శ్రీ : (కొంచెం విసుగ్గా) ఏమీలేదని చెప్పానుగా.

సు : ఏమీలేనిదే ఎందుకలా ఉంటారు? నాకు తెలుసు. మీరు ఏం ఆలోచిస్తున్నారో.

శ్రీ : తెలిస్తే అడగడందేనికి?

సు : అడక్కూడదా? పోనీ, 'అడక్కూడదు, అడిగే హక్కు నీకు లేదు'—అంటే అడగను లెండి.

శ్రీ : (కొంచెం చికాకుగా) అలా అడిగే హక్కు నీకుగాక ఇంకెవరికుంటుంది?

సు : (నిష్ఠూరంగా) నాకెందుకుంటుంది? ఆ ఉండే వాళ్ళెవళ్ళకో ఉంటుంది. (నిట్టూర్చి) అదోలా ఉంటే ఏం ఆలోచిస్తున్నారని అడగడంగూడా తప్పేనన్నమాట!

శ్రీ : (విసుగ్గా) ఇప్పుడు తప్పని ఎవరన్నారు? ఎందుకలా నీకు నువ్వే లేని మాటలు సృష్టించుకుంటావు? లేనివి సృష్టించుకోటంలో ఆడవాళ్ళను మించిన వాళ్ళు ప్రపంచంలో ఉండరనుకుంటాను.

సు : (దెబ్బతిని, రోషంగా) ఔను ఆడవాళ్ళను గూర్చి మీకు తెలిసినంతగా ఎవరికి తెలుసు? కట్టుకున్న ఒక్క ఆడదానికే కట్టుబడిఉండాలనే నీతినియమాలు...

శ్రీ : (కోపంగా) సుమిత్రా! మళ్ళా మొదలైందీ నీ సాధింపు?

సు : ఉన్నమాటంటే సాధింపు. ఎంతమంది ఆడవాళ్ళతో తిరక్కపోతే మీకు ఆడవాళ్ళ మనస్తత్వం అంతచక్కగా అర్థమౌతుంది?

శ్రీ : (పోట్లాటను పెంచకూడదనే ఉద్దేశంతో) ఒక్క మాటలో ఎన్నో విపరీతార్థాలను లాగే నీ ఊహాశక్తిని నిజంగా అభినందించకుండా ఉండలేను.

సు : (వెటకారంగా) ఔను. ఇలాంటి ఉత్తఅభినందనలేగా మీరు నా మొహాన పారేసేది!

శ్రీ : (సాధ్యమైనంత అనునయాన్ని కనబరుస్తూ) ఎందుకలా అంటావు సుమిత్రా. నీకు ఏమివ్వలేదు? నిన్నుకాదని నేను ఏం జార్రుకు

తింటున్నాను? నీకేం కావాలో చెప్పు. ఈ క్షణంలో తెచ్చిస్తాను.

సు : (అదే వెటకారంతో) ఆహా! ఎంత దయ కలిగింది ఈ దీనురాలిమీద!

శ్రీ : నిజంగా సుమిత్రా! నీకు ఏంకావాలో చెప్పు నాకు సాధ్యమైతే తప్పకుండా ఇస్తాను.

సు : నాకివ్వడానికి మీకు ఏమీ సాధ్యంకాదులెండి అడిగేవాళ్ల నడిగితే సాధ్యమౌతుంది.

శ్రీ : (సహనాన్ని కోల్పోతూ) ఎవరా అడిగేవాళ్లు.

సు : మీకు తెలియనేతెలియదా?

శ్రీ : నిజంగా తెలియదు.

సు : (చాలా వెటకారంగా) పాపం! పిల్లి కళ్లు మూసుకుని పాలుతాగుతూ తన్నెవరూ చూడటం లేదనుకొంటుందట!

శ్రీ : (సహనాన్ని పూర్తిగా కోల్పోయి) ఈ డొంక తిరుగుళ్లు మానేసి అసలు సంగతి చెప్పు. ఏదో మనస్సులో ఉంచుకుని ప్రతిరోజూ నీ సాధింపులతో, సమ్మెటాలతో రాచి రంపాన పెడుతున్నావు. ఈ రోజు అసలు సంగతి బయటపడాలి చెప్పు, ఎవరా 'అడిగేవాళ్లు'?

సు : ఎందుకండి అంత అమాయకుల్లా నటిస్తారు? నటనకుకూడా ఒక హద్దుండాలి.

శ్రీ : సుమిత్రా! నాకు వెర్రెత్తించకు. కొంత కాలంగా నీ మనస్సులో మసలుతున్న ఆ అనుమానపు అగ్ని నిన్నూ నన్నూ దహించి వేస్తున్నది. ఈ రాత్రి అవి బయటికిరావాలి నిజానిజాలు తెలియాలి.

సు : ఎందుకులెండి బయటకురావడం. నా మనస్సులోనే ఉండనివ్వండి. ఆ అగ్ని నా మనస్సులోనే రాజుకుని నన్నే కాల్చివెయ్యనివ్వండి. (గద్గదంగా) ఆ తర్వాత మీ కిష్టమైన చక్కనిచుక్కతో కులుకుతూ ...(వచ్చేదుఃఖాన్ని ఆపుకుంటుంది.)

శ్రీ : అబ్బబ్బబ్బ...ఏమన్నావంటే ఈ ఏడుపొకటి... (కాస్సేపాగి) మనలోవచ్చిన అనుమానాల్ని మనలోనే ఉంచుకుంటే అవి రోజురోజుకు పెరిగిపోతూ వెర్రితలలువేసి మనకు శాంతి సౌఖ్యాలు లేకుండా నాశనంచేస్తాయి. ఆ అనుమానాన్ని బయటపెట్టి దానిలోని నిజానిజాలను పరీక్షించాలి. అలా కాకుండా ఆ అనుమానాన్ని నీ అంతటనువ్వే ధ్రువపరచుకుని, ఆ విషవలయంలో కూరుకుపోవడం చాలా అన్యాయం, ఘోరాతిఘోరం.

సు : (వెర్రిగా, కసిగా, ఆవేశంగా) ఔనండి. నేను చేసే పనులన్నీ చాలా అన్యాయాలే, ఘోరాఘోరాలే. నే నసలుమనిషిని కాను, పిశాచాన్ని, భూతాన్ని. మిమ్మల్ని పట్టిపీడించడానికి వచ్చాను. ఒక్కసారి ఈ పాపిష్టి దానిగొంతు పిసికేసి మీ పీడని వదిలించుకోండి. ఊఁ రండి. నా గొంతు పిసికెయ్యండి!

శ్రీ : ఊరుకో సుమిత్రా! ప్లీజ్. ఎందుకంత ఆవేశపడ్డావ్? నేనేమన్నానిప్పుడు?

(బయట తలుపుకొట్టిన చప్పుడు. 'శ్రీనివాసరావుగారూ!' అనే ఒక యువకుడి గొంతు. శ్రీనివాసరావు వెళ్లి తలుపుతీసిన చప్పుడు.)

శ్రీ : హలో రంగారావుగారూ! సినిమాకి వెళ్లారా?

రం : ఔనండి. మా నీరజకి ప్రతిరోజూ ఒక సినిమా చూపించందే బ్రతుకనివ్వదు.

నీరజ : అన్నీ అబద్ధాలండి శ్రీనివాసరావుగారూ. ఈ రోజు వారే ఎంతో బలవంతంచేసి నన్ను సినిమాకు తీసికెళ్లారు. (శ్రీనివాసరావు చిన్నగా నవ్విన చప్పుడు)

రం : ఆవిడదే అబద్ధమండి. ప్రతిరోజూ ఏదో సినిమాకో, పార్కుకో, హోటల్‌కో, షాపింగ్‌కో తీసికువెళ్లకపోతే రాణిగారు మూతి ముడిచేస్తారని ఈ రెండు మూడు నెలల అనుభవంలో

గ్రహించి – రాణిగారు చెప్పకపోయినా ఏ సినిమాకో తీసికెళ్లే అలవాటు చేసేసుకున్నాను. ఆడవాళ్లకు కోపం తెప్పించి బ్రతగ్గలిగా చెప్పండి!

శ్రీ: ఔనౌను కపిగా (నవ్వాడు).

నీరజ: ఎందుకులెండి కోతలు బజార్లోనిండుని. లోపలికి పదండి!

రం: చిత్తం దేవీ! నీ అడుగుజాడల్లో నడిచి నీ నీడలో మేడలు కట్టడంకంటె నా జీవిత పరమార్థం మరేముంది!

నీర: అబ్బబ్బ... కాస్సేపు నోరుమూద్దురూ.

(శ్రీనివాసరావు హాయిగా నవ్వుతాడు రంగారావు నీరజలు పక్కపోర్షన్‌లోకివెళ్లి తలుపులు మూసుకున్నచప్పుడు)

సు: ఎవరండి వాళ్లు.

శ్రీ: మన పక్కపోర్షన్‌లోఉండే రంగారావు, నీరజలు.

సు: (ఏదో గ్రహించినట్టుగా) వాళ్లను చూసా, అంతకులాసాగా నవ్వుతున్నారు?

శ్రీ: (ఆ మాటలోని ధ్వనిని పట్టించుకోకుండా) కొత్తగా కాపురం పెట్టారు. చాలా ముచ్చటైన జంట. ఎప్పుడూ కిలకిలానవ్వుతూ, ప్రపంచమంతా తమదే నన్నట్టు హాయిగా ఉండేవాళ్లని చూస్తే......

సు: మీరు ఏఏమధుర లోకాల్లోనో విహరిస్తారు గదూ... ఇంతరాత్రి ఎక్కడికెళ్లి వస్తున్నారో వాళ్లు?

శ్రీ: ఏదో సినిమాకి వెళ్లారుట.

సు: (నిట్టూర్చి) నన్ను ఒక్కసారైనా అలా సినిమాకి తీసికెళ్లారా? అయినా నేను మీ పక్కన నల్గురికి కన్పించడం మీ కెంత అవమానం!

శ్రీ: (బాధగా) ఎందుకు సుమిత్రా నన్ను నీ ప్రతి మాటతో బాధించే ప్రయత్నం చేస్తావు? నిన్నెప్పుడలా సినిమాలకి తీసికెళ్లలేదా? సినిమాకి వెళ్దామంటే నువ్వే అసలు బయలుదేరవుగా! పోనీయ్ ఇప్పుడు వెళ్దాంపద రెండో ఆటకి.

సు: ఎందుకండి, తెచ్చిపెట్టుకున్న ఉత్సాహంతో నా కళ్లనీళ్లు తుడిచే ప్రయత్నం చేస్తారు!

(పక్కపోర్షన్‌లోనుండి రంగారావు నీరజల హుషారైన నవ్వులు.)

రంగా: మైడియర్ నీరూ, ఇంతకీ పిక్చరెలా ఉన్న దంటావు?

నీర: (విసుగు, కోపం నటిస్తూ) ఎన్నిసార్లు చెప్పానండీ మీకు, నీరూపారూఅంటూ పేరు పాడుచెయ్యొద్దని. పొండి, మీతో అసలు మాట్లాడను—

రం: అమ్మ బాబోయ్. కోపమే! అదుగో ఆ మూతి గులాబిపువ్వులా ముడుచుకుపోతోంది. పున్నమివెన్నెల్లో విరిసిన కలువల్లాంటి ఆ కన్నుల్లో అప్పుడే ఏమిటా వేడి! వాడి! కోపంలోకూడా నీ ముఖం.. గ్రీష్మఋతువులో మోదుగుపువ్వులా ఎంతఅందంగా వెలిగిపోతున్నది. నీరూ...సారీ...నీరజా...

నీర: అబ్బబ్బ... ఈ సినిమా డైలాగులు కాస్సేపు మానేద్దురూ... (సిగ్గుపడుతూ) నాకు సిగ్గేస్తుంది.

రం: నువ్వు అలా సిగ్గుపడుతుంటే ఇంకెంత అందంగా ఉన్నావో తెలుసా? అప్పుడే వికసించిన మందార పుష్పంలా...సంధ్యా సమయంలో ఎర్రగా కందిన పడమటి ఆకాశంలా...

నీర: ఊరుకోండి...మీ కవిత్వంలో నన్ను ఊపిరి తీసుకోనివ్వడం లేదు—

రం : ఎలా ఊరుకోను. ఎంత వర్ణించినా తీరని దాహం నీ సౌందర్యం. పోనీలే. ఇంతకూ సినిమా ఎలా ఉందంటావు?

నీర : ఏం సినిమా అండీ అది?

రం : తెలుగు సినిమా అండీ!

నీర : నా మొహంలా ఉంది.

రం : అమ్మమ్మమ్మ! ఎంతమాట జారావు. ఆ వెధవ సినిమా నీ మొహంలాగా ఉండటమా? సృష్టిలోని సౌందర్యాన్నంతా మూర్తీభవించుకున్న నీ మొహంతో ఆ సినిమాని పోలుస్తావా? అపచారం—తీరని అపచారం!

నీర : అవునండీ—మళ్ళా మొదలెట్టారూ మీ డైలాగులు! వెనకజన్మలో మీరు తెలుగు సినిమాలకి డైలాగులు రాసి ఉంటారండీ. అబ్బ! అదేమిటి అలా చూస్తున్నారు? మరీ తినేసేలా? (కొంచెం నవ్వి) మీ చూపుల్ని చూస్తుంటే ఒకటి జ్ఞాపకం వస్తోంది. కాలేజీలో చదువుకునే రోజుల్లో అప్పుడే ఎం. ఏ ప్యాసై కొత్తగా వచ్చిన మా లెక్చరరొకాయన నాకేసి యిలాగే చూచేవాడు.

రం : ఊ! ఏమిటి! లెక్చరరా? నీకేసి చూసేవాడా? ఎవడా లెక్చరర్ ఏమిటా కథ! చెప్పు. ఈ ముల్లోకాల్లో వాడెక్కడున్నా వెతికి పట్టుకుని డొక్క చించేస్తాను, డోలు కట్టేస్తాను. అహ్హహ్హహ్హా...

నీర : ఏమిటా నవ్వు! ఇదాకటి సినిమాలో విలన్ ఇల్లాగే వికటాట్టహాసం చేశాడు, ఆ మెలిక పెట్టిన మీసాలతో...(నవ్వుతూ) అచ్చం ఆ విలన్‌లాగే ఉన్నారు మీరుకూడా...

రం : విలనా? హీరో!...... రంగారావుది గ్రేట్ మీసాలంటే మీ ఆడజనం పడిచస్తారే భామా! మొన్న మా ఆఫీసుకి ఒక అందమైన కోమలాంగివచ్చి, నా మీసాలుచూసి సంభ్రమాశ్చర్యాలతో మూర్ఛపడబోతూ 'స్వామీ! మీ కోసమే ఇంతకాలంగా అన్వేషిస్తున్నాను. నన్ను స్వీకరించండం'టూ నా పాదాలమీద మూర్ఛపోతే...ఆ దృశ్యంచూసి మా ఆఫీసువాళ్ళంతా మూర్ఛపోతే !......

నీర : ఇక ఆపండి......లేకపోతే నాకు మూర్ఛ వస్తుందిప్పుడు (ఇద్దరూ హాయిగా నవ్వుకుంటారు.) పదేగాని ఇక వడ్డిస్తాను పదండి!

రం : ఏం వడ్డిస్తావు? కొంపదీసి నీవుసిత కాదు గదా నువ్వు వడ్డించేది? (మళ్ళా నవ్వులు... వాళ్ళ నవ్వులు దూరమౌతున్న చప్పుడు...)

శ్రీ : (తనలో తాననుకొన్నట్లు) కొత్తగా కాపురం పెట్టిన ఈ దంపతుల్లోని ఈ అన్యోన్యత, ఈ ఆనందం, రామరాను ఎలా మారుతుందో ఊహిస్తే భయంవేస్తుంది.

ను : మీకెందుకో అంతభయం?

శ్రీ : ఏదో ఊరికే అన్నానులే. ఆ మాట నెందుకంత సీరియస్‌గా తీసుకుంటావు?

ను : (పట్టుదలగా) ఊరికే ఎందుకంటారులెండి. ఏదో ఉంటేనే అంటారు.

శ్రీ : (విరాగ్గా) అయితే ఏముందంటావు?

ను : ఏమో, నాకెట్లా తెలుస్తాయి మీ రహస్యాలు?

శ్రీ : (బాగా విసుగ్గా) మళ్ళీ మొదలైందా నీ ధోరణి! ఒక్క క్షణమైనా మన స్థిమితం లేకుండా ప్రాణాల్ని హరించివేస్తున్నావు, నీ మొండిపోట్లాటలతో. నువ్వసలు మనిషివి కావు. ఏదో భయంకరపిశాచం ప్రవేశించి నట్లుంది.

ను : (దెబ్బతిని, చాలా రోషంగా) అవును...అవును... పిశాచమే ఆవహించింది నన్ను. మీరుచేసే పనుల్ని చూస్తే ఆత్మాభిమానాలున్న ఏ ఆడదానికైనా పిశాచమే ఆవహిస్తుంది.

శ్రీ (పట్టుదలగా, కసిగా) నేనుచేసే అంతనీచమైన పనులేమిటో ఈ క్షణంలో చెప్పకపోతే నేనేం చేస్తానో నాకు తెలియదు... చెప్పు...త్వరగా చెప్పు...

సు : (ఆవేశంగా) చెప్తాను. ఇన్నాళ్ళ అనుభవిస్తున్న నా మూగబాధను చెప్తాను కట్టుకున్న భార్యను ఇంట్లో నాలుగ్గోడలమధ్య పారేసి, కంటికింపుగా కనిపించిన ఆడవాళ్ళతో షికార్లుకొట్టడం నీచమైనపనికాదా? బయటంతా హాయిగా గడిపి ఇంట్లో అడుగుపెట్టగానే, ఏదో జైల్లో అడుగుపెట్టినట్లు, నన్ను చూడగానే ముఖమంతా చిట్లించుకుని, ఒక్కమాటైనా మాట్లాడకుండా. ఏదో ఆలోచిస్తున్నట్లు నటిస్తూ మీ ప్రేయసీ మణుల్ని జ్ఞాపకంచేసుకోవడం నీచమైనపనికాదూ?

శ్రీ కంటికింపుగా కనిపించిన ఆడవాళ్ళతోనల్లా నేను షికార్లు కొడుతున్నానా? ఎవరు చెప్పారు? నీ మూర్ఖపు అనుమానాలకు ఆధారమేమిటి? కనీసం ఒక్కఆధారాన్ని చూపించు, నువ్వు నామీద వేస్తున్న అన్యాయమైన ఈ అపనిందలకు!

సు : ఒక్కటికాదు...వెయ్యి ఆధారాల్ని చూపిస్తాను. (గుక్కతిప్పుకొని ఆవేశంతో) మన పక్క పోర్షన్‌లో ఉండే ఆ నీరజఅనే అమ్మాయికేసి మీరు దొంగచాటుగా చూడ్డం నేనెన్నిసార్లు చూడలేదు? మన పనిమనిషి లచ్చితో మీరు సరసాలాడ్డం నేను గమనించలేదనుకున్నారా? మీ ఆఫీసు స్టెనోగ్రాఫర్తో షీరూ చెట్టపట్టాలు వేసుకుని, క్లబ్బులకు సినిమాలకూ వెడతారని లోకమంతా కోడై కూస్తోంది. ఇంకా ఇంకా కావాలా ఆధారాలు! మనింటికి కూరలుతెచ్చే పుల్లమ్మకు ఒకటి రెండుసార్లు మీరు డబ్బులిస్తుంటే నేను చూడలేదనుకున్నారా?

శ్రీ : (షాక్‌తిని, బాధగా) కొంతకాలంగా నా మీద నీకు ఏవో అస్పష్టమైన అనుమానాలున్నాయనుకున్నానుగాని, నువ్వింత దిగజారి పోయావని ఊహించలేకపోయాను సుమిత్రా. పక్కింటి అమ్మాయి, నాకు చెల్లెలులాంటి నీరజతోనా? మా ఆఫీసు స్టెనోతోనా? పనిమనిషి లచ్చితోనా? కూరల పుల్లమ్మతోనా? ఛీ ఛీ ఛీ ఛీ నీ మాటలు వింటుంటే ఒక్కసారి నా బ్రతుకుమీద, నా జీవితం మీద విపరీతమైన అసహ్యం కలుగుతున్నది.

సు : ఔను. నిజం అసహ్యంగానే ఉంటుంది. నాకూ కలిగింది నా బ్రతుకుమీద అసహ్యం. ప్రతి క్షణం నా గుండెను సూదులతో పొడుస్తున్న మీ చర్యలు నన్నెంత హింసిస్తున్నాయో మీరూహించలేదు. (వస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకునే ప్రయత్నంచేస్తూ) ఎప్పుడో ఏ మంటలోనోపడి నన్ను నేను భస్మం చేసుకుంటే తప్ప నాకూ మీకూ శాంతిలేదు.

శ్రీ : కాని నిన్ను నేను హింసించడం లేదు. నిన్ను నువ్వు హింసించుకుంటూ, నేను హింసిస్తున్నానంటున్నావు. నువ్వు నామీద మోపుతున్న ఈ నిందల్లో ఏ ఒక్కటీ నిజంకాదు. ఈ మాటను ఆత్మసాక్షిగా చెప్తున్నాను. ఇవ్వాళ నువ్వు నామీద వేసిన ఈ అభాండాలకు నిన్ను నువ్వు క్షమించుకోలేని రోజువస్తుంది. నీలో నువ్వు నిరాధారంగా నా మీద అనుమానాల్ని సృష్టించుకుని నిష్కారణంగా నువ్వు అనుభవిస్తున్న ఈ మానసిక హింసకు నేను బాధ్యుణ్ణికానని తెలిసినప్పుడు...

సు : (ఉక్రోషంగా, పట్టుదలగా) నిరాధారం, నిష్కారణం అంటూ నా నోరు మూయించే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ఇవన్నీ ఎవరో చెప్తే విన్నవికావు. నా కన్నులతో నేను చూశాను. నా కళ్ళు నన్ను మోసం చెయ్యవు.

శ్రీ : ఏమిటి నీ కళ్ళు చూసింది? ఎప్పుడో ఒకసారి పక్కింటి నీరజకేసి చూడటమా నీ ఆధారం? ప్రపంచంలోని ఏ మగవాడూ ఏ ఆడదానికేసి కన్నెత్తి చూడ్డంలేదా? ఒకటి రెండుసార్లు ఎంతో సోషల్‌గా మూవయ్యే నా స్నేహితో కాఫీ తాగడం తప్పా? పని మనిషితో ఏదో సందర్భంలో నవ్వుతూ మాట్లాడితే అది నీ కంటికి సరసంగా కనిపించిందా? కూరలవిడ ఎప్పటిదో పాతగాకే జ్ఞాపకంచేస్తే ఆ డబ్బులివ్వడం నీ కంటికి మా యిద్దరికీ సంబంధంలా కన్పించిందా? అర్థంలేని ఆధారాల్ని సాకు చేసుకుని నన్ను ప్రతిక్షణం నీ మొండి సాధింపులతో, వెటకారాలతో నిష్ఠూరాలతో వేపుకుతింటూ...నా గుండెల్ని శూలాలతో గుచ్చుతూ, నా పరువుల్ని బ్రారంగాపెండి, పిప్పిచేస్తూ వినోదించడం నీకొక ఆట అయిపోయింది...

సు : ఔను. ఆటే ఐపోయింది నా కళ్ళముందే మీరు మీ ఇష్టమైన ఆడవాళ్ళతో సరసాలాడుతూ నన్ను ఏడిపించడం మీకు ఆట కాలేదు? కేవలం పక్కింటి నీరజకేసి చూడడమేనా? ఎక్కడోఉన్న ఆ దంపతుల్ని మాపక్క పోర్షన్ ఖాళీ అయిందని వాళ్ళకు కబురుచేసి, ఆవిడ్ని మీ పక్కనే ఉండేట్లు చేసుకున్నది మీరేకదూ! ఆ ఖాళీ ఐన పోర్షన్‌లో ఎవరుంటే మీకేం? వాళ్ళనే ఎందుకంత బతిమాలి, బలవంతాన తీసుకొచ్చి ఉంచారు? ఆ అమ్మాయికేసి చూసినప్పుడల్లా, ఆ అమ్మాయి మాటల్ని విన్నప్పుడల్లా పరవశంతో మిమ్మల్ని మీ రెందుకు మరచిపోవాలి? ఆ అమ్మాయికూడా మిమ్మల్ని దొంగచాటుగాచూసి ఎందుకలా ముసి ముసి నవ్వులు, దొంగసిగ్గులు నటించాలి? ఇదంతా నా కళ్ళముందు జరిపించి నన్ను ఉడికించి వేధించి కత్తులబోనులో యిరికించి, ఏనో ధించాలనేకదా మీరువాళ్ళను పక్క పోర్షన్‌లో దింపింది?

శ్రీ : (కట్టలు తెంచుకున్న కోపంతో) యూ డెవిల్. షటప్ యువర్ డర్టీ వాయిస్...... నిజంగా నీకు మతి చలిస్తున్నది. నువ్వేం వాగుతున్నావో నీకు తెలుస్తున్నదా? (గొంతు తగ్గించి) ఆ పక్కింటివాళ్ళు మర్యాదస్తులు. గౌరవకుటుంబానికి చెందినవాళ్ళు. నీ మాటలు వింటే మన నీచత్వంపట్ల ఉమ్మేస్తారు. హాయిగా కాపురంచేస్తున్న ఆ అమాయక దంపతుల అన్యోన్యాన్ని చూడలేక నీ కళ్ళలో నిప్పులుపోసుకుని ఇలా మాట్లాడుతున్నావు. ఆ పచ్చనికాపురంలో చిచ్చుపెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్న నీ రాక్షసత్వాన్ని చూస్తే నా గుండెలు మండిపోతున్నాయి. ఇంత నైచ్యానికి, అధోగతికి దిగజారిపోయిన నిన్ను ఏమిచెయ్యలేకపోతున్న నా అసమర్థతపట్ల నాకు అసహ్యం వేస్తున్నది. ఈ బ్రతుక్కంటే చావే నయం.

సు : (విపరీతమైన కసితో) చావే నయం. చావే నయం. చంపండి. ఏమీ చెయ్యలేకపోతున్నానని ఎందులా బాధపడతారు, చంపెయ్యండి. ఈ రాక్షసిగొంతు పిసికి మీ పీడ వదిలించుకోండి. ముక్కలుచెక్కలుగా నరికి కాకులకు గద్దలకు పారెయ్యండి. నా రక్తంతో మీ దాహాన్ని తీర్చుకోండి.

శ్రీ (నిశ్చలంగా) అంతపనిచెయ్యలేకపోతున్నందుకు విచారపడుతున్నాను. ఏ అడవిమనిషినోఐతే ఈపాటికి అంతపని జరిగేదే. సభ్యత సంస్కారం అనేవి నాలోని సహజశక్తుల్ని పూర్తిగా అణచివేసి నన్ను నిర్వీర్యుణ్ణి చేశాయి.

సు : (ఆవేశంతో వణికిపోతూ) అందుకు మీరేమీ విచారపడవద్దు. మీ జీవితంలో ఈ పీడ

యింక విరగబడి పోతున్నది. నేను చచ్చాక గొప్పపండుగ చేసుకోండి. మీ స్నేహితుల్ని, మీ ప్రేయసీమణుల్ని పిలిపించి ఒక ఘన మైనపార్టీ యివ్వండి. 'మా యింట్లో పెద్దరాక్షసి ఉండేది. అది ఈ మధ్యనే హతమైపోయింది. ఆ రాక్షసిని చంపిన అపర శ్రీరామచంద్రుణ్ణి నేనే'నని చెప్పుకుని పగలబడి నవ్వండి. విరగబడి నవ్వండి. నేను పోతున్నాను. మీ జీవితంనుండి శాశ్వతంగా వెళ్ళిపోతున్నాను.

శ్రీ : సుమిత్రా...సుమిత్రా...ఎక్కడికలా పరుగెత్తుతున్నావు...అబ్బా...ఏమిటో కిరోసిన్ వాసన. ఓ మైగాడ్. కిరోసిన్ పోసుకుంటున్నావా? ఆగుఆగుఆగు సుమిత్రా ఆగు (కిరోసిన్‌డబ్బా కిందపడ్డ చప్పుడు.)

సు : (పిచ్చిగా ఆవేశంగా) నన్నాపవద్దు! నన్నాపవద్దు! నన్ను చావనియ్యండి. మీ పీడా విరగడైపోనీయండి. ఈ పిశాచం మిమ్మల్ని వదలనీయండి.

శ్రీ : పిచ్చెక్కిందా సుమిత్రా. ఆ అగ్గిపెట్టె యిలాతే. ఊఁ ఆ అగ్గిపెట్టె యిలా యిచ్చెయ్యి.

సు : పిచ్చెక్కింది. నాకు పిచ్చే ఎక్కుతున్నది. అగ్గిపెట్టె వదిలెయ్యను. ఈ మంటల్లో పడి, కాలి, భస్మమైపోతేనేగాని మీకు తృప్తి కలగదు.

శ్రీ: ఇకచాలువద.(అగ్గిపెట్టె కిందపడ్డ చప్పుడు). ఇప్పటికి చెలరేగిన మంటలు చాలు.

రెండో దృశ్యం

(శ్రీనివాసరావు పనిచేసే ఆఫీసు. ఓ టైప్‌రైటర్ చప్పుడు. మధ్యమధ్య ఆఫీసు బెల్ మోగిన చప్పుడు. సమయం మధ్యాహ్నం 12-30 గంటలు)

ప్రదీప్: హాల్లో శ్రీనివాస్! అదేమిటి, ప్రపంచంలోని విషాదాన్నంతా నీ మొఖాన పూసేస్తున్నా వీరోజా? ఏమిటంత దిగులుగా కనిపిస్తున్నావు?

శ్రీ : ఏం లేదు. ప్రదీప్...రా...కూర్చో—అప్పుడే కాలేజి వదిలేశారా? లెక్చరర్ లైఫ్‌లో ఉన్నంత లీజర్ ప్రపంచంలో ఏ జాబ్‌లోను లేదోయ్.

ప్ర : లీషరుంటుందనే, అదోయిదో మనకిష్టమైన పుస్తకాలు చదువుకోవచ్చుననేగా ఈ ఉద్యోగాన్ని వరించాను! సరేగాని, మీ ఆఫీసు నంతా కళకళ్లాడించే మీ ఆఫీసు స్టెనో సునీత లేదేం యివాళ?

శ్రీ : ఇంతకూ నువ్వు నన్ను చూడ్డానికి వచ్చావా లేక సునీతను చూడ్డానికి వచ్చావా?

ప్ర : నీ కోసమే వచ్చాను లేవోయ్—దేవాలయానికి వెళ్లేవాళ్లకు దేవునితోపాటు మరికొన్ని సుందర దృశ్యాలు కనిపిస్తేనేగాని తృప్తి ఉండదు. ఇదీ అంతేననుకో.

శ్రీ : అయితే, నీకివాళ ఆ తృప్తి కల్గబోవడం లేదు. సునీత ఇవ్వాళ సెలవపెట్టింది. వంట్లో బాగుండలేదట.

ప్ర : అదా సంగతి—అందుకా ఇంత దిగులుగా ఫైల్స్‌ముందు కూర్చున్నావు?

శ్రీ : (దెబ్బతిని, బాధగా) ఏమిటి ప్రదీప్—నువ్వూ అలాగే అంటావూ? ఈమధ్య మా ఆఫీసులో ప్రతివాడూ నాకూ సునీతకూమధ్య ఏదో ఉందనే పుకార్లు లేవదీస్తున్నాడు.

ప్ర : ఐ యామ్ ఎక్స్‌ట్రీమ్‌లీ సారీ శ్రీనివాస్—ఐ డోంట్ మీన్ ఇట్—ఊరికే వేళాకోళాని కన్నాను.

శ్రీ : అబ్బే—నువ్వన్నావనికాదు. పోనీలేగాని అలా క్యాంటీన్‌దాకా వెళ్ళి కాఫీ తాగుతూ మాట్లాడు

కుంచాం పద నీతో కాస్సేపు మాట్లాడితే నన్నా ఈ దిగులు పోతుందేమో!

(కాంటీన్‌లో ఇద్దరూ కాఫీ తాగుతూ)

శ్రీ: ఏమిటో ప్రదీప్...మన ఎదుటివాడికి మన మీద ఒక విస్మారణమైనద్వేషం ఎందుకు జనిస్తుందో అర్థం కావడంలేదు. మా ఆఫీసులో చాలామంది మొదట్లో నాతో బాగానే ఉండేవాళ్లు. ఈ మధ్య ఏమొచ్చిందో గాని నన్ను తినేసేలా చూస్తున్నారు.

ప్ర: అందుకు కారణం నేను చెప్పనా? సునీత నీతో చనువుగా ఉంటుందని వాళ్లకు నీమీద ద్వేషం.

శ్రీ: సునీత నాతో చనువుగా ఉంటే అది నా తప్పా? ఏదో సరదాగా మాట్లాడ్డంతప్ప సునీత అలాంటిదికాదని మా ఆఫీసులో చాలామందికి తెలుసు. ఒకరిద్దరు ప్రబుద్ధులు ఆవిడ జోలికిపోయి చెప్పుదెబ్బలు తిన్నారుగూడా. ఐనా మామధ్య ఏదో ఉన్నట్టు పుకార్లు లేవదీస్తున్నారు. ప్రతివాడూ నీతిమంతుడైనట్లు, నేనే ఏదో అవినీతిని ఆచరిస్తున్నట్లు. వీళ్లు సాగిస్తున్న ప్రచారం చూస్తుంటే నిజంగా మతిపోతున్నది.

ప్ర: మన సమాజంలోని చాలామంది మనస్తత్వం అలాగే ఉంటుంది. ఒకడు చేస్తున్నపనిని మరొకడు గాఢంగావిమర్శించడమో ద్వేషించడమో చేస్తున్నాడంటే, అందులో ఒక మానసికమైనతృప్తి ఉంది.

శ్రీ: ఏమిటా తృప్తి? పక్కవాణ్ణి నిష్కారణంగా ద్వేషించడంలోని ఆ తృప్తి ఏమిటో నాకర్థం కావడం లేదు.

ప్ర: అదే చెప్పబోతున్నాను. తను చెయ్యాలనుకొని, చెయ్యలేని పనుల్ని ఎదటివాడుచేస్తే మనిషి సహించలేడు. ఆ పనులకి ఏవో నైతిక విలువల్ని జోడించి విమర్శిస్తేగాని దూషిస్తేగాని అతనికి నిద్రపట్టదు. చాలమంది మధ్య తరగతి కుటుంబీకులు సమాజం విధించిన నైతికనిబంధనలకు బానిసలు. ఆ నిబంధనల్ని దాటిపోవాలని వాళ్లల్లో వాళ్లకి తెలియని శక్తి వేధిస్తూ ఉంటుంది. కాని దాటిపోలేరు. సమాజానికి భయపడి తమలోని కోరికల్ని తమలోనే అణగద్రొక్కుకుని కొన్ని అసహజమైన మార్గాలన్నా ఆ కోరికల్ని తీర్చుకునే ప్రయత్నం చేస్తారు.

శ్రీ: ఏమిటో నువ్వు చెప్పేది నాకేమీ అర్థం కావడం లేదు.

ప్ర: అర్థం అవుతుంది. ఇప్పటి మీ సునీత ఉదాహరణేయిస్తే చక్కగా అర్థం ఔతుంది. సునీతకూ నీకూ ఏదో సంబంధం ఉందనే పుకారు పుట్టిస్తున్నారు మీ ఆఫీసువాళ్లంతా. అందుకు కారణం ఏమిటంటే చాలామంది స్త్రీ పురుషులు తమ భర్తలతో భార్యలతోనేగాక ఇతర్లతో సంబంధాన్ని వాంఛిస్తారు. కాని ఆ వాంఛను బయటపెట్టడానికి, ఆ వాంఛను తృప్తిపరచుకోడానికి చాలామంది భయపడతారు. ఆయితే ఎవరో ఒకరు సాహసంచేసి మరో స్త్రీతో సంబంధం పెట్టుకున్నాడనుకో, తాము చెయ్యాలనుకుని చెయ్యలేకపోయిన పనిని వీడుచేస్తూ, తాము పొందలేకపోతున్న ఏదో ఆనందాన్ని వీడు పొందుతున్నాడనే అసూయ, ద్వేషం అతని చుట్టూ వాళ్లల్లో కలుగుతాయి. ఈ అసూయాద్వేషాలే అతడేదో తప్పుచేస్తున్నాడనీ, అవినీతిగా ప్రవర్తిస్తున్నాడని ప్రచారంవైపు మరలి తాముమాత్రం గొప్ప నీతిమంతులమనే ఆత్మవంచనగా పరిణామం చెందుతుంది. ఇంతకూ నేను చెప్పదలచుకొన్నది ఇది. ఎవడైనా ఒక విషయాన్ని గాఢంగా, అతిగా దూషిస్తున్నాడంటే, దేన్నైతే వాడు దూషిస్తున్నాడో,

అదే వాడికి చెయ్యాలని వాడి అంతరాంతరాల్లో ఉందన్నమాట.

శ్రీ : నువ్వు చెప్పేది వింటుంటె నీకు మరో విషయం చెప్పాలనిపిస్తున్నది. ఈ మధ్య మా ఆవిడకు నాకూ మధ్య ప్రతిరోజూ ఏదో ఒక రాద్ధాంతం జరుగుతున్నది. మా యిల్లు నరకప్రాయమైపోయిందనుకో.

ప్ర : అరె ! ఎందుకలా ఔతున్నది?

శ్రీ : ఈమధ్య మా ఆవిడ నన్ను విపరీతంగా ద్వేషిస్తున్నది. ఏదో విధాన నన్ను దెబ్బతియ్యాలని, సాధ్యమైనంత గాయపరచాలని ప్రయత్నిస్తున్నది.

ప్ర : మొదట్లో మీరు బాగానే ఉండేవాళ్లనుకుంటాను.

శ్రీ : ఔను. మొదట్లో బాగానే ఉండేవాళ్లం. కాని ఈమధ్యనే మా ఆవిడకి నామీద ఒక భయంకరమైన అనుమానం కలిగింది. నాకూ, ప్రపంచంలోఉన్న ఆడవాళ్లందరికీ ఏదో సంబంధంఉందని, నాకు నీతినియమాలు లేవని ప్రతిరోజూ నన్ను సాధించిసాధించి ప్రాణాలను హరించివేస్తున్నది.

ప్ర : చాలా చిత్రంగాఉందే. ఎవరితో సంబంధం ఉందంటుంది? ఎలాంటి ఆధారాలు ఆమెకా నమ్మకం కల్గిస్తున్నయ్యి?

శ్రీ : ఎవరితోనేమిటి? నేను ఏ స్త్రీతో మాట్లాడితే ఆ స్త్రీతో. నేను ఏస్త్రీకేసీ చూడరాదు. మాట్లాడరాదు. కేవలం మాట్లాడడం, చూడడమే ఆవిడ అనుమానానికి ఆధారమౌతున్నది.

ప్ర : కొంపదీసి స్టెనో సునీతకు, నీకు సంబంధం ఉందంటుందా ఏమిటి?

శ్రీ : ఔను. మా ఆఫీసులోని పుకార్లు యింటిదాకా వెళ్లాయి. ఎప్పుడో ఒకసారి మా వీధిగుండాపోతూ సునీత మా యింటికొస్తే కాస్సేపు నవ్వుతూ మాట్లాడుకున్నాము. అప్పుడు మా ఆవిడకూడా అక్కడే ఉంది. 'నాతో ఎప్పుడైనా అలా నవ్వుతూ హాయిగా మాట్లాడారా?' అంటూ ఆ రోజు పెద్ద గాలి దుమారమే లేవదీసింది. అట్లాగే యింకో విషయంలోగూడా మా ఆవిడ యింట్లో తుఫాను సృష్టిస్తున్నది. మా పక్కన ఒక పోర్షన్ ఖాళీ ఐతే రంగారావని నాకు తెలిసినతను ఒకాయనకు ఆ విషయం చెప్పాను. పాపం అతడు మంచి యిల్లు కావాలని వెతుకుతున్నాడు. మా పక్కపోర్షన్ అతనికి నచ్చింది. అతను సతీసమేతంగా వచ్చి దిగాడు. అంతే, మా ఆవిడ ఆ రంగారావు భార్య నీరజకూ, నాకూ సంబంధం ఉందని గొలచేస్తోంది. కొత్తగా కాపురం పెట్టారు వాళ్లు. చాలా ముచ్చటగా అన్యోన్యంగా ఉంటారు. మనం ఎప్పుడో కన్నకలల్ని వాళ్లు నిజం చేసుకుంటారనిపిస్తుంది. అలాంటి వాళ్లమధ్య మా ఆవిడ ఏదో చిచ్చుపెట్టడానికి ప్రయత్నించడం నిజంగానే నేను క్షమించలేకపోయాను.

ప్ర : మీ ఆవిడ యిలా ప్రవర్తించడం ఎప్పటినించి?

శ్రీ : ఈ మధ్యనే...ఔను. నాకు స్పష్టంగా జ్ఞాపకం...మా పక్క పోర్షన్‌లో రంగారావు దంపతులు దిగినప్పటినించి మా ఆవిడలో ఈ అనుమానభూతం ప్రవేశించింది. అప్పటినించి మా ఆవిడ పిచ్చెత్తినట్టు ప్రవర్తిస్తున్నది. మామిడిమనిషితోగూడా సంబంధం ఉందంటుంది నాకు. ఇంకా ఘోరం. ఏదో పాత బాకీ యివ్వాలని మా యింటికికూరలు తెచ్చే పుల్లమ్మ అడిగితే డబ్బులిస్తున్నాను. పక్కరూంమండి ఇది చూసిన మా ఆవిడ నాకూ ఆ ముగ్గురు పిల్లల పుల్లమ్మకూ

సంబంధం ఉందంటుంది ఇంతకంటే ఘోరం ఇంకేముంటుంది చెప్పు?

ప్ర ఏదో మానసికమైనజాడ్యం అనిపిస్తున్నది నాకు మీరు మొదట్లో కాపురం పెట్టి నప్పుడు మీ ఆవిడలో ఇలాంటి అనుమానాలు ఉండేవికావా? మొదట్లో ఆమె యిష్టా యిష్టాలెలా ఉండేవి?

శ్రీ ఇప్పుడు జ్ఞాపకంవస్తున్నది—మొదటినుండీ సుమిత్ర కొంచెంఅనుమానం మనిషేనని ఎప్పుడోఅంది 'నేనంటే మీ కిష్టం ఉండదు కదూ?' అని 'ఎందుకలా అనుకుంటావు? అన్నాను 'మీకు లావువాళ్ళంటే ఇష్టం నేను చాలా సన్నం' అంది 'అదేంలేదు నాకు సన్నివాళ్ళంటేనే యిష్టం' అన్నాను నేను ఆనాడా మాటను అంతసీరియస్‌గా తీసుకోలేదు నీకీవిషయం చెప్తుంటే నాకు మరోటి జ్ఞాపకం వస్తున్నది

ప్ర ఏమిటది?

శ్రీ మా ఆవిడ నన్నోసారి ఒక చిత్రమైన కోరిక కోరింది మీరు మీసాలెందుకు పెంచుకోరు?' అని 'మీసాలు పూర్తిగా తీసేసి పేడిమూతితో ఉండటం నాకేమాత్రం నచ్చదు అంది

ప్ర నువ్వేమన్నావప్పుడు?

శ్రీ నాకు మీసాలు పెంచుకోవడం అసహ్యం అన్నాను అంతే ఆ విషయాన్ని నేను అంతగా పట్టించుకోలేదు ఆవిడా ఎప్పుడూ ఆ ప్రసక్తి మళ్ళీ తీసుకురాలేదు

(కాస్సేపు ఇద్దరిమధ్యా నిశ్శబ్దం)

శ్రీ ప్రదీప్ నాకోవిషయం అర్థం ఔతున్నది

ప్ర ఏమిటది?

శ్రీ (ఆవేశంగా) ఇందాక నువ్వు చెప్పినమాటల్లో నిజం ఇప్పుడు బోధపడుతున్నది నాకు మనం ఒక విషయాన్ని ఎంతగాఢంగా, ఎంత అతిగా ద్వేషిస్తే మనం దాన్ని అంత గాఢంగా అభిమానిస్తున్నామన్నమాట ఇంత కాలం తల బద్దలుకొట్టుకున్నా అర్థం కాని సుమిత్ర అసహజమైన ప్రవర్తన ఇప్పుడర్థమౌతున్నది

ప్ర ఏమిటి నీ కర్థమైంది?

శ్రీ (ఆవేశంగా) మా ఆవిడకి మా వర్క్ షాప్‌లో చేరిన రంగారావంటే ఇష్టం కలిగింది

ప్ర వ్హాట్ నాన్‌సెన్స్ ఎందుకలా అనుకుంటు న్నావు?

శ్రీ నాన్‌సెన్స్‌కాదు నిజమే ఆ రంగారావుది ఎక్కుపెట్టిన నిగనిగలాడే మీసాలతో చాలా కొట్టవచ్చినట్లుండే స్వరూపం అతడు మా ఆవిణ్ణి ఆకర్షించాడు కాని అతనిమీద ఆ ఆకర్షణ కలిగినందుకు తనలోని తన ప్రతి ప్రతనవే భావం ఆమెను క్షమించలేక పోయింది ఆమెమీద ఆమెకే ద్వేషం కల్గింది ఆ ద్వేషమే నా మీదకు మరలింది నేను 'రాక్షసిని,పిశాచాన్ని భూతాన్ని అనిసుమిత్ర వెర్రిగా అరవటంలోని అంతరార్థం ఇప్పుడు బోధపడుతోంది

ప్ర నేను ఊరికే ఎక్కడో చదివిన మాటల్ని వల్లిస్తే, వాటల్లోంచి ఇంత విపరీతమైన అర్థాల్నిలాగావేమిటి?

శ్రీ లాగటంకాదు—నేను తెలుసుకున్నది నిజమని నా కనిపిస్తున్నది ఎందుకో యింతకాలం సుమిత్ర కప్పకున్న తెరలన్నీ విడిపోయా యనిపిస్తోంది ఆవిడ అర్థమౌతున్న దిప్పుడు

ప్ర కాని శ్రీనివాస్ నీకో విషయం చెప్పాలి మీ ఆవిడకు అలా పరపురుషుడిమీద ఇష్టం

కల్గించదనే ఆవేశంతో ఆవిడ శిక్షించే ప్రయత్నంమాత్రం నువ్వు చెయ్యకూడదు. అసలు శిక్షించవలసిన నేరమేకాదు. ఎందుకంటే మనలో మనకు తెలియకుండా ఉన్నకొన్ని ఫోర్సెస్‌ను అదుపులో పెట్టలేము. ఒక మగవాడికి పరస్త్రీమీద కోరిక కలగడం ఎంత సహజమో ఒక స్త్రీకి పరపురుషుడిమీద కోరిక కలగడం అంతే సహజం. కాని మగవాడైతే సమాజం ఏవో నాలుగు మాటలని ఊరుకుంటున్నది. అదే స్త్రీఐతే చాలా క్రూరంగా, నిర్దాక్షిణ్యంగా ప్రవర్తిస్తున్నది.

శ్రీ అయితే ఎంకూ నన్నప్పుడేం చెయ్యమంటావు?

ప్ర మీ ఆవిడ ఒకానొక మానసికసంఘర్షణలో పడిపోయిన వ్యక్తి. ఆవిడపట్ల నువ్వు చాలా దయగా, ప్రేమగా, సహనంగా ప్రవర్తించాలి.

శ్రీ అంటే సుమిత్ర యిక మామూలుమనిషి కాదంటావా?

ప్ర ఔతుంది. ఆమెలో నువ్వన్న ఆ మానసిక వికారం కల్గినట్లు మొదలు ఆమె ఒప్పుకోవాలి. ఆమెను ఒప్పించేలా చెయ్యాలి. ఒక మధ్యతరగతి సాంసారిక స్త్రీ ఆ విషయం అంగీకరించదు. అయితే ఆమెలో అలాంటి వికారం కల్గటం దోషంగాని, అవినీతిగాని, నీచంగాని, గర్హనీయంగాని కాదని, అది ఒక అతిసహజమైన విషయమని, ఆవిడ నమ్మేలా చెప్పగలిగితే ఆవిడ తనలోని తనను తెలుసుకొని, తన్నుతాను నిర్వికారంగా స్వీకరిస్తుంది. అలా జరిగితే ఆమెలో ఉద్భవించిన ఆ మానసికసంఘర్షణ అంతమౌతుంది.

శ్రీ థాంక్యూ ప్రదీప్. ఈ రోజు నీతో మాట్లాడటంవల్ల నా గుండెల బరువెంతో తీరిపోయింది. నిజంగా ఎంత రిలీఫ్ ఫీలౌతున్నానో చెప్పలేను. నువ్వు చెప్పినపద్ధతిలో సుమిత్రను బాగుచేసుకునే ప్రయత్నం చేస్తాను.

ప్ర కాని ఆ పని జాగ్రత్తగా జరగాలి. నువ్వు ఎంతో సహనాన్ని చూపించాలి. అప్పుడప్పుడు మనం ఎంత సహనంగా ప్రవర్తించాలనుకున్నా ఏదో వైరిఆవేశంలో మనని మనం మఱచిపోతాం. ఆటవిక మానవుడిలోని ఒకప్పటి వేటాడే మనస్తత్వం మనలో ఎక్కడో అడుగున మసలుతూ, వరిగడ్డిమంటలా గుప్పున పైకి లేస్తుంది. ముఖ్యంగా ఒక విషయం గుర్తుంచుకోవాలి నువ్వు. అకస్మాత్తుగా ఆమెకు ఏ పరపురుషుడిమీదనో యిష్టం కలిగిందని తెలిస్తే, ఆవిడలోని నైతికబలం ఘోరంగా దెబ్బతింటుంది. అలా నైతికంగా దెబ్బతిన్న వ్యక్తులు ఎంతటి సాహసానికైనా వెనుదీయరు.

శ్రీ లేదు ప్రదీప్. నేను సుమిత్రపట్ల నాకు సాధ్యమైనంత ప్రేమగా ప్రవర్తిస్తాను. అలు ఈ ప్రస్తావన కొంతకాలంవరకు తేనే తేను. సో గుడ్‌బై ప్రదీప్.

ప్ర గుడ్‌బై.

మూడో దృశ్యం

[శ్రీనివాసరావు ఇల్లు. సమయం సాయంత్రం 5 గంటలు.)

సు త్వరగానే ఇంటికొచ్చారే యివ్వాళ?

శ్రీ రాకూడదా సుమిత్రా! పదేగాని, అలా పబ్లిక్ గార్డెన్‌దాకావెళ్లి కాస్సేపు హాయిగా కూర్చుని వద్దాం. పద త్వరగా తయారవాలి. కమాన్.

సు ఎంత దయకలిగింది యిన్నాళ్లకు. మీ పక్కన పబ్లిక్ గార్డెన్‌లో కూర్చునే అర్హత గూడా వుందా నాకు?

శ్రీ ఎందుకు సుమిత్రా ఎప్పుడూ అలా వ్యంగ్యంగా మాట్లాడతావు?

సు ఎన్నడూ లేంది — ఈ దీనురాలిమీద ఇంత ప్రేమ పుట్టుకొచ్చిందేమిటా అని—

శ్రీ వస్తే వచ్చిందిలే—త్వరగా తయారవ్వు అలా కాస్సేపు వెళ్ళొద్దాం ఎప్పుడూ ఇంట్లో నాలుగ్గోడలమధ్య కూర్చుంటే మన బుర్ర అనవసరమైనవి ఏవో ఊహించుకుని బాధపడుతుంది కమాన్ వెళ్దాంపద

సు అంటే నేను ఎప్పుడూ నాలుగ్గోడలమధ్య కూర్చుని అనవసరమైనవన్నీ ఊహించుకుంటున్నాననా మీ ఉద్దేశం? మిమ్మల్నిప్పుడు ఏమన్నానని నన్నిలాంటి మాటలతో వేధిస్తారు?

శ్రీ ఛీ! అనవసరంగా ఆవేశపడకు సుమిత్రా! నిన్నిప్పుడు ఏం మాటలన్నాను? పోనీ నిజంగా నిన్ను బాధించే మాటలంటే క్షమించు కానీ, అలా కాస్సేపు వెళ్ళొద్దాం పద

సు నేనిప్పుడెక్కడికీ రాను

శ్రీ ఏం? నాతో రాకూడదా?

సు అంత అదృష్టమా నాకు? ఎన్నడూ లేంది యివ్వాళ పబ్లిక్ గార్డెన్‌కి మీతో ఎకారుకొస్తే చుట్టుపక్కల వాళ్ళు నవ్వుతారు ఎందుకులెండి

శ్రీ ఎవ్వరూ నవ్వరు పోనీ ఏదైనా పిక్చర్‌కు వెళ్దామా? నిన్న మన పక్కింటి రంగారావు వాళ్ళు ఎంచక్కా సినిమా కెళ్ళొచ్చారు, మనమూ వెళ్దాంపద—

సు ఔను వాళ్ళు ఏంచేసినా మీకు ఎంచక్కగానే ఉంటుంది

శ్రీ (సహనాన్ని కోల్పోతూ) అబ్బబ్బబ్బ ఎందుకు సుమిత్రా ప్రతిమాటనూ సాగదీస్తావు? పోనీ, సినిమాకాదు మరెక్కడికి వెళదామో చెప్పు నీకిష్టమైనచోటికి తీసుకు వెళ్తాను—

సు హాఁ, ఇంతకాలానికి అడుగుతున్నారు నా యిష్టాయిష్టాలు

శ్రీ పోనీ సుమిత్రా గడిచిన విషయాలన్నీ ఇప్పుడు జ్ఞాపకంచేసుకుని ఎందుకు మనస్సు పాడుచేసుకోవడం? చాలా చక్కని సాయంకాలం, త్వరగా తయారవ్వు టైమైపోతోంది ఎక్కడికి వెళ్దాము అదిగో ఆ బన్నారి కట్టుకో, రంభలాగుంటావ్ కమాన్ కమాన్ సుమిత్రా

సు ఎందుకండీ తెచ్చిపెట్టుకున్న ఉత్సాహాన్ని కనబరుస్తారు? మీ కంటికి రంభల్లా కనిపించేవాళ్ళు వేరే ఉన్నారని ఎవరికి తెలియదు?

శ్రీ (ఆ మాట వినిపించుకోనట్లుగా) నా కంటికి రంభలా కనిపించే స్త్రీ ఈ ప్రపంచంలో ఒకేఒకరు అది నువ్వే సుమిత్రా, నన్ను నమ్ము ప్లీజ్ నన్ను ప్రతిక్షణం శంకించకు తొందరగా తయారవ్వు మాటలతో కాలయాపన చెయ్యవద్దు

సు ఎందుకండి అంతతొందర ఆ సినిమాకు మీ సునీత వస్తానందా ఏమిటి? ఆవిడ ముందు నన్ను నవ్వులపాలు చెయ్యడానికా ఈ ఎత్తు?

శ్రీ (సహనాన్ని కోల్పోతూ) మళ్ళా మొదలు పెట్టావా నీ ధోరణి? ఎంత చెప్పినా, ఎంత సహనాన్ని చూపించినా, ఎంత అనునయాన్ని కనబరచినా నీ మనస్సు మారదన్నమాట?

సు ఎందుకంత లేనిసహనాన్ని, అనునయాన్ని తెచ్చిపెట్టుకుంటారు?

శ్రీ (పూర్తిగా సహనాన్ని గోల్పోయి) ఎందుకా? బుద్దిగడ్డితిని, మవ్వొక మనిషి నమకుని

సు చెప్పానుగా నేను మనిషిని కానని భూతాన్నని బ్రహ్మరాక్షసినని మిమ్మల్ని పట్టిపీడిస్తున్నానని ఎప్పుడో ఈ రాక్షసి గొంతు నులిమేసి మీ సునీతలతో మీ నీరజలతో కులకమని

శ్రీ పిచ్చిపిచ్చిగా వాగకు సునీత నీరజలు మర్యాదస్తులు వాళ్ల పేర్లు మరోసారి ఎత్తావంటే మర్యాద దక్కదు

సు చేస్తే మర్యాద దక్కుతున్నదిగాని, అంటేనే దక్కదేమో! ఆడదాన్ని గబట్టి నోరు మూసుకుని పడి ఉండాలి ఏమన్నా అంటే మర్యాద దక్కదని బెదిరిస్తారు

శ్రీ (తన్ను తాను పూర్తిగా మరిచిపోయి) సుమిత్రా సుమిత్రా నువ్విలా ప్రతిక్షణం నన్నెందుకు సాధిస్తున్నావో నాకు తెలిసింది ప్రపంచంలోఉన్న ప్రతిస్త్రీతో నాకు నువ్వు ఏదో నీచమైన సంబంధాన్ని ఎందుకు అంటగడుతున్నావో తెలిసింది

సు (ఆసక్తిగా) ఏమిటి మీకు తెలిసింది, చెప్పండి ఏమిటో చెప్పండి

శ్రీ చెబితే భరిస్తావా? ఔను ఎందుకు భరించవు! ఇన్ని శూలాల్లాంటి మాటలని, నా హృదయాన్ని తునకలు తునకలుగా నరికేస్తున్న దానివి, ఎందుకు భరించలేవు? ప్రతిక్షణం నన్ను నిలువెల్లా దహించివేస్తున్న దానవు నీపట్ల ఎంతక్రూరంగా, ఎంత అమానుషంగా ప్రవర్తించినా పాపంలేదు నిన్ను క్షమించకూడదు నీపట్ల జాలిగా ప్రవర్తించకూడదు

సు మీ జాలి నాకక్కర్లేదు జాలిపడాలని పడే జాలి ఎంతకాలం నిలుస్తుంది ఇందాక మీరు తెచ్చిపెట్టుకున్న ప్రేమలా తేలిపోతుంది చెప్పండి మీరు చెప్పబోయే ఆచరించరాని దేమిటో?

శ్రీ (బాగా దెబ్బతిని) తెచ్చిపెట్టుకున్నానా? నీపట్ల ప్రేమగా ఉండాలని నా హృదయపూర్వకంగా తీసుకున్న నిర్ణయం నీకు తెచ్చిపెట్టుకున్నట్లుగా కనిపించిందా? ఔను తప్పంతా నాదే (చాలా కసిగా) నీలాంటి నరరూపరాక్షసిపట్ల, నీలాంటి భయంకర పిశాచిపట్ల, నీలాంటి కులటపట్ల

సు (షాక్‌తిని) ఆ! ఏమన్నారు ఏమన్నారు? కులటా? కులటా? మీరేనా అంటున్నది? నన్ను నన్ను నన్ను కులట అంటారా? (ఏడుస్తుంది)

శ్రీ (ఏమీ చలించకుండా) ఔను నేనే నేనే నిన్నే నిన్నే అంటున్నది ఇంతకాలం నువ్వనటంలేదూ నన్ను? నేనంటేనే అంత తప్పొచ్చిందా? అసలు విషయం చెప్తాను విను నీకు నీ మనసులో కల్గిన కుళ్లు భావాల్ని నా కాపాదించి తృప్తిపడుతున్నావు నీలోని మురికిలో నువ్వు దాచుకున్న కోరికల్ని తీర్చుకోలేక, తీర్చుకునే ధైర్యంలేక, దొంగపాతివ్రత్యాన్ని నటిస్తూ నీలోని వికృతరూపాన్ని నాలో చూస్తూ నన్ను ద్వేషిస్తూ నువ్వు తృప్తిపడుతున్నావు

సు ఏమిటి మీరంటున్నది? నేను, నేను, దొంగపాతివ్రత్యాన్ని నటిస్తున్నానా? ఏం చేశాను? (ఏడుస్తూ) చెప్పండి చెప్పండి మీ మాటలతో నా తల వెయ్యి వక్కలై పడిపోక ముందే చెప్పండి

శ్రీ చెప్తాను చెప్తాను ఇందాకా వచ్చాక యిక చెప్పకుండా ఉండలేను నీకు మన పక్కింట్లో ఉంటున్న రంగారావుమీద మోజు కలగలేదూ!

అతని మీసాలమీద నీ కిష్టం కలగలేదూ? నీలో ఆ కోరిక కలిగినప్పటినుండి నన్ను రాచి రంపాన పెట్టడం లేదూ? ఆ కోరిక నీలో కల్గడం నువ్వు సహించలేక, అది నాకు ఆపాదించి నువ్వు తీర్చుకునే ఒక వెర్రి అసహజమైన ప్రయత్నం నువ్వు చెయ్యడం లేదూ?

సు (ఏదో కలలో మాట్లాడినట్లుగా) నాకు నాకు రంగారావంటే యిష్టమా? (పిచ్చిగా నవ్వుతుంది) ఎలా తెలుసుకున్నారు? (మళ్ళీ అదే నవ్వు) పాపం రంగారావు నా తమ్ముడి లాంటివాడు అతడి పైనా నా కిష్టం! (మళ్ళా వెర్రిగా నవ్వుతుంది)

శ్రీ ఏమిటా పిచ్చినవ్వు?

సు పిచ్చినవ్వే పిచ్చి ఎచ్చి (నవ్వుతుంది) నాకు పిచ్చెక్కుతున్నది (నవ్వుతుంది).

శ్రీ సుమిత్రా ఎక్కడికి ఎక్కడికలా పరుగెత్తుతున్నావు?

(బయట 'శ్రీనివాసరావుగారూ' అన్న రంగారావు కేక)

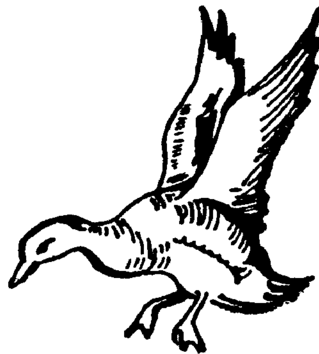
శ్రీ ఏమిటి రంగారావుగారూ?

రం అలా వెళ్లి కాఫీ తాగివద్దాం వస్తారా?

శ్రీ రాలేనండి వెరిసారి మీరు వెళ్లిరండి

రం అలాగేనండి

శ్రీ సుమిత్రా సుమిత్రా ఎక్కడకి వెళ్లావు ఓ మైగాడ్ వంటిట్లో మంటలు! (పెద్దగా అరుస్తాడు) సుమిత్ర కాలిపోతున్నావా సుమిత్రా (ఏడుస్తూ) రక్షించండి నా సుమిత్రను రక్షించండి నా సుమిత్రను నేనే కాల్చిచంపుతున్నాను నేనే మంటల్లోకి తోసేశాను నేనే మంటల్లోకి తోసేశాను

సు మ కి ర ణ్

శ్రీ కొలకలూరి

అవ్యవస్థ పాశవిక జనజీవితం
అర్రాత్రిన చీకటినది
బలహీన మానవ హృదయం
విలవిలలాడుతూ ఊగుతూ రేగుతూ
వణుకుతూ
తడిసి నానే తాటాకు కప్పుగది
ఆ కప్పు కన్నాలలోనుంచి జలజలా జారేనీళ్లు
అధైర్యపు పల్లంలో భయం పుళ్ళు ముళ్ళు
గోళ్ళు కీళ్ళు
కప్పుక్రింద ధైర్యం వెలుతురులో
కదిలే క్రొవ్వొత్తులు ప్రవక్తలు
కన్నాల కడ్డంగా నిలిచి
తిన్నగా నింగిలోకి పోయే కిరణాలకు,
అంతటా గుండె చీరుకుపోయి
ఆక్రోశించే చీకటి తోరణాలకు,
వైరం! బద్ధ శత్రుత్వం!!
వాటి మధ్య మాధ్యవర్తి చలిరోదన
చలి ఆందోళన
నరాలు కొరికే వాళ్ళు మాడ్చే ఈ చలి
నిజంగా ఆ రెంటికీ వెచ్చలి

తాటాకు మట్ట ఈనెల వెన్నుపూసలమీద
తారాడి
వెన్నుపూసలా పారాడి
కప్పు కప్పంతా జారాడి

సుమకిరణ్

నేల నేలంతా జీరాడి

ఈదర గాలి ఈగవ చేసిపెట్టింది చలి.
ఇది వట్టి పేచీకోరు పచ్చి రౌడీ
మహా పోకిరి పరమ కిలాడి.
ఇదిందుకే గుండె మ్రుచ్చిలి రెంటికీ నెచ్చెలి.

గవదలు గద్దరించి
గవత కట్టు కోటలో దాక్కొన్న పిల్లలు
నెత్తురు తీగల్లో రవందాడి ఎక్కువయి
నెత్తి మునుగు శిరస్త్రాణంలో వణుకుతున్న
వృద్ధులు.

తెల్లారుగట్ల పల్లె బొడ్డుమీద
చల్లని చలి తిమ్మిరి తింటున్న ఆ బాల
వృద్ధులు.
అమృతం పంచుకొంటున్న సురేంద్రులు
పరిశుద్ధులు రససిద్ధులు

కప్పుక్రింద రాతిగోడ గుండెపైన
నావరాతి కిటికీల్లో క్రొవ్వొత్తులు
వెలిగి తొలగిపోని తటిత్తులు
కాంతుల సరిత్తులు వెల్గు పూగుత్తులు.

ప్రతి కంటిపాప అద్దంలో
ప్రతిబింబించిన వెలుతురు మచ్చలు.
కాంతుల కన్నబిడ్డలు
కనుగందని పసికందులు.
వెలుగుతున్న క్రొవ్వొత్తి కంటికొనల్లో
వెలికిజారే కన్నీటిబిందువులు
కలవరిలో నెత్తుటి సంబంధులు
దగ్గర బంధువులు.

పల్లెవాళ్లు జలదరించి
పరవశించి పులకరించే గీతం
చలిగొంతులు సాగిసాగి తీగసాగి రేగిరేగి
చెలియలికట్ట దాటే సముద్రప్రభాతం
'రక్తం చిందించినాడు—మనకొరకు పరమ
రక్తం చిందించినాడు'

గొంతు జీరపోవ, గుండె
గంతువేసి లేచియాడ,
ప్రాణం ధ్యానం సర్వం
తానై వెల్లువెల్లి పాడ
'రక్తం చిందించినాడు—మనకొరకు పరమ
రక్తం చిందించినాడు.'

రాత్రిగోడ ద్రవీభవించి
మట్టినేల జడీభవించి
వెలుగుబొట్లు ఘనీభవించి
జనంగొంతు ధ్వనీభవించి
సాగుతూంది గీతం
మ్రోగుతూంది సుప్రభాతం.

తూర్పువువ్వు సౌందర్యం
సూర్యబింబమై పుట్టింది
జగత్పుష్ప వికసనార్థం
వెల్లు కాలై వచేరింది.
చలి తొలిగింది
నులివెచ్చని మెలకువ వచ్చింది
ప్రజా హృదయాం
శతపత్ర పద్మమై విచ్చింది.

కప్పుకొన్న గవతకట్టు కట్టుకొన్న దుప్పట్లు
జవసత్వాలు పుంజుకొని ముందుకు
గమించాయి.

కర్మసాక్షి రాకపూర్వం
కర్మకాండ సాగించిన క్రొవ్వొత్తులు, ఇప్పుడు
అమాయకుడి ముఖంలా
అయోమయంగా చూచినా,
అవి కదా చీకటిని ఆమడ దూరంలో
ఉంచాయి!

అవికదా మానవుణ్ణి వెలుగులోకి నడిపాయి!!
చీకటంటే చిరరాత్రి జనం క్రొవ్వొత్తుల
బాణాలతో నింగినీరవం చీలుస్తున్న
ఘడియల్లో

గాలితోలినా భయం!
క్షణం గడిచినా భయం!!

ఇప్పుడీ రవిబింబం కిరణాల చేతులెత్తి
ఊసురోమంటున్న జనాళి తలలు
నిమురుతుంటే

గాలితోలినా భయంలేదు
కాలం గడిచినా చింతలేదు

ఇకపై భువిపై సుఖమై శుభమై
చీకటి ఆకటి కన్నీటి కేకలు ఉండవు!
ఇకపై నరనారీ దరహాసపు పువ్వులపై
చీకుల చింతల భయాల దుమ్ముదూళులు
సోకవు!!

"రక్షకుండుదయించినాడు మనకొరకు పరమ
రక్షకుం డుదయించినాడు"

పల్లెల్లా ఉత్సాహపు పిల్లల తల్లై
చెట్లకొమ్మలు చెరువుగట్టును చేనుగనిమలు
ఆనందపు ఇల్లై

కదిలింది చరాచర జగత్తు
ఎదురయింది మానవాభ్యుదయ భవిష్యత్తు.

గ్రంథ విమర్శలు

మోడరన్ తెలుగు షార్ట్ స్టోరీస్

(Edited and rendered into English by V. Patanjali and A. Muralidhar; సైజు. 261 పేజీలు. వెల రూ. 4. ప్రచురణ: జైకో పబ్లిషింగ్ హౌస్; బొంబాయి—1.)

నాలుగు సంవత్సరాల్కితం నేను ఢిల్లీ ప్రాంతంలో రైల్లో ప్రయాణంచేస్తూ ఉండగా సహప్రయాణికులు కొందరు నన్ను దక్షిణ హిందూ దేశాన్ని గురించి కొన్ని వింత ప్రశ్నలు వేశారు. మీరు ఏ దేవుళ్లను పూజిస్తారు? మీ ప్రాంతంలో బ్రాహ్మణులు ఉన్నారా? మీరు మృతదేహాలను దహనం చేస్తారా లేక ఖననం చేస్తారా? మీ మాతృభాష ఏమిటి? మీరు ఇంట్లో ఇంగ్లీషులో మాటాడుతారా? ఇవి వారు నన్నడిగిన కొన్ని ప్రశ్నలు. మనదేశంలో వివిధ ప్రాంతాలమధ్య భావసమైక్యత ఇంతమాత్రంగా ఉంది. యూరోపులో వివిధ భాషలమధ్య సాహిత్య వినిమయం చాలా ఉంటుంది. ప్రతిభాషలోని ఉత్తమ సాహిత్యం ఇతర భాషలలోకి అనూదితం అవుతూ వారి పరస్పరావగాహనకి దోహదం చేస్తున్నది.

వి. పతంజలి, ఎ. మురళీధర్ గార్లు కొన్ని ఆధునికాంధ్ర కథానికలను ఆంగ్లంలోకి అనువదించి ప్రచురించడం ఈ పరిస్థితిలో అత్యంత వాంఛనీయమైనది. ఆంగ్లంలోకి అనువదించడంవల్ల మన దేశంలోని ఇతర భాషలవారేకాక విదేశాల ప్రజలు సైతం మన కథాసాహిత్యాన్ని చదివి, ఇచ్చటి ప్రజలను గురించి అవగాహన చేసుకొనే అవకాశం లభిస్తున్నది.

ఇటువంటి మహాప్రయోజనంకల ఈ సంపుటిలో సహజంగా మనం రెండు గుణాలను అపేక్షిస్తాం. ఒకటి తెనుగులో అత్యుత్తమమనదగిన కథానికలను ఎన్నుకోవడం; రెండు—ఆ కథానికలను మూలకథకుల భావాలకు అనుగుణమైనరీతిని నిర్దుష్టమైన సరసమైన ఆంగ్లంలోకి అనువదించడం; ఈ సంపుటిలోని ముప్ఫైఒక్క కథకుల ముప్ఫైఒక్క కథానికల అనువాదాలనూ సాంతం చదువుతే సంపాదకులీ రెండు విషయాలలోనూ చాలావరకూ విఫలులయారని చెప్పవలసి వస్తున్నది.

ఈ సంపుటిలోని కథకులలో కొందరు ప్రసిద్ధులున్నా కొందరు ఇప్పుడిప్పుడే పేరుతెచ్చుకొంటున్నవారు, కొందరు అపరిచితులూను. తెనుగులో, గురజాడ, మునిమాణిక్యం, విశ్వనాథ, ఆరుద్ర, బీనాదేవి ప్రభృతుల కథలు మంచివి ఉన్నాయి. వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారి దత్తు, జన్మాంతర సంబంధము, డిప్రెషన్‌చెంబు; కృష్ణశాస్త్రిగారి రిక్షావాలా, బూట్‌పాలిష్, అవ్వ తిరునాళ్లలో తప్పిపోయింది అన్న కథలు ఉత్తమమైనవి. పైన పేర్కొన్న కథకుల కథలేవీ లేనందున ఈ సంపుటి ఉత్తమములైన ఆధునికాంధ్ర కథలను అన్యభాషీయులకు అందివ్వజాలక పోతున్నది. ప్రస్తుతం సంపుటీకరింపబడిన కథలలో టి. జానకీరాణిగారి Strings of Fear; మంజుశ్రీగారి The Half Circle; బి. సూర్యారావుగారి Fraying Nerves; దాశరథిగారి A Dream Come True; ఆర్. విశ్వనాథశాస్త్రిగారి The Window అన్న కథలుమాత్రం తక్కినవాటికన్నా కాస్త మెరుగ్గా ఉన్నాయి. తక్కిన కథలన్నీ చప్పగా సారహీనంగా ఉన్నాయి. కొన్ని అయోమయంగా ఉన్నాయి. ఈ కథలను చదివి తెనుగు

సాహిత్యమంతా విస్సారమేఅన్న భ్రమలో ఇతరులు పడవచ్చును.

కథలను ఎన్నుకొనడంలోనేకాక చేపట్టిన కథలను ఆంగ్లీకరించడంలో కూడా చాలా అన్యాయం జరిగిందనిపిస్తుంది. పద్మరాజుగారి 'పడవ ప్రయాణం' ప్రపంచకథలలో ఉత్తమశ్రేణికి చెందినదని చెప్పవచ్చును. ఆ కథకి పద్మరాజుగారి స్వంత అనువాదం 'On The Boat' అన్న శీర్షికతో సాహిత్య అకాడెమీ, ఢిల్లీవారి Contemporary Indian Short Stories ప్రథమ సంపుటిలో ఉంది. దానిని యథాతథంగా ఈ సంపుటిలో చేర్చక ఆ కథలో కొన్నిభాగాలు తీసేసి శీర్షికను మార్చి ఈ సంపాదకులు తమ స్వంతఅనువాదాన్ని చేశారు. రచయిత స్వంతంగా చేసిన సమర్థానువాదం ఉండగా వీరు దానిని స్వీకరించక కథలో కొంత తీసేసి తిరిగి అనువదించవలసిన ఆవశ్యకత ఏమో అర్థంకాదు. మచ్చుకి పద్మరాజుగారి తెనుగు రచన, దానికి వారి స్వంతఅనువాదం, ఈ సంపాదకుల అనువాదం మూడింటినీ ఇక్కడ వరుసగా ఉదాహరిస్తున్నాను.

'పొద్దుకుంకిన తరవాత లోకమంతా దిగులుగా ఉంది. పడవ మెల్లగా నీటిమీద జారుకొంది. నీరు పడవపక్కని కలకలమంటూ రాసుకుంటోంది.'

'After Sundown the world was enveloped in a melancholy haze. The boat glided softly on the still river. The water lapped against the sides of the boat in soft ripples.'

'It's gloomy. Dusk. Quiet slips the boat, cutting the water in a continual hum, filling the air with fascinating sounds.'

తెనుగులోనూ ఆంగ్లంలోనూ పద్మరాజుగారి రచనను చదవగానే కథా వాతావరణం మన మనస్సును దిగులుగా ఆవరించి వేస్తుంది. ఈ రచయితల రచన పొడిపొడిగా ఉండి మనస్సును కదపడం లేదు.

కుటుంబరావుగారి 'తిండి దొంగ' అన్న మంచి కథానిక స్వరూపాన్ని వీరు మార్చి భ్రష్టం చేశారు. ఇలా చాలా కథలని వీరు మార్చేసి ఉంటారు. చాలా కథలకి శీర్షికలనుకూడా వీరు మార్చారు. పద్మరాజుగారి కథానిక పడవమీద ప్రయాణాన్ని వరిస్తూ గ్రామీణ జీవితాన్ని వర్ణిస్తున్నది. 'On the Boat' అన్న శీర్షిక దానికి యుక్తంగానే ఉంది. ఆ శీర్షికను వీరు 'Quaint Bond' అని మార్చారు. స్త్రీ పురుషుల సహజబంధం ఈ కథలో నిరూపితమైంది. కనుక 'Quaint Bond' అన్న శీర్షిక దీనికి తగినది కాదు. అలాగే కుటుంబరావుగారి కథకిగల 'తిండిదొంగ' అన్న మంచిశీర్షికను 'Queer Hunger' అని వీరు అనుచితంగా మార్చారు. ఆంగ్లీకరించడం పేరున మూలకథల నామరూపాలను వీరు యథేచ్ఛగా మార్చేశారు.

స్వల్పదోషాలున్నా ఈ రచయితలకు ఆంగ్ల భాషలో మంచి ప్రావీణ్యం ఉంది. ముందుముందు అనువాదరీతిలోనూ, భాషలోనూ ఇంకా జాగరూకులై ఆంధ్రసాహిత్యంలోని మెరుగులను యావత్ ప్రపంచానికీ వీరు అందజేస్తారని మనం ఆశించవచ్చును.

మొట్టమొదటి కన్యాశుల్కము

[రచయిత: కీ. శే. శ్రీ గురజాడ వెంకట అప్పారావు. సైజు. 173 పేజీలు. వెల: సాదాప్రతి రూ. 5. మేలుప్రతి రూ. 6.50. ప్రచురణ: శ్రీ బం. గో. రె. కాపీలకు బి. గోపాలరెడ్డి; అసిస్టెంట్ ఎడిటరు; జమీన్‌రైతు; నెల్లూరు.]

ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యమణిమాలలో నాయకమణి కన్యాశుల్కం అనడానికి ఎవరూ సందేహించరు. అరవై సంవత్సరాలుగా ఆంధ్రులను ఆనందభరితు

అనుచేస్తూ అనేకభాషలలోనికి అనువదింపబడిన ఈ నాటకం గురజాడవారికి ఒక్కసారిగా తట్టి బయటకు ఊడిపడలేదు. ఇప్పటి కన్యాశుల్కానికిముందు ఇంకొక కన్యాశుల్కం రచించారు, తర్వాత దానినే ప్రస్తుత రూపంలోకి మార్పించారు.

ఈ మొదటి కన్యాశుల్కాన్ని శ్రీ బం. గో. రె. గారు ఎంతో ప్రయాసపడి సేకరించి, నాటకంలో ప్రయుక్తమైన అనేకపదములనూ లోకోక్తులనూ వివరించే అనుబంధంతో, ముందుమాటలతో, ఆరుద్రగారి పరిశీలనాత్మకవ్యాసంతో, ఇంకెన్నో చర్చలతో ప్రచురించారు. ఇదివరకు కన్యాశుల్కం చదివినదానికీ, ఇప్పు డీ విశదీకరణంతో చదివినదానికీ ఎంతో తేడా ఉంది. ఇప్పుడు కన్యాశుల్కంగురించి చాలా విషయాలు తెలుస్తున్నాయి.

మొట్టమొదటి కన్యాశుల్కము ఐదంకముల నాటకం. ఈ నాటకం వ్రాసేవేళకు రచయిత తన నాటకంగురించి సుసంహితమైన ఒక దృక్ప్రణాళి కను వేసుకొని సరిగ్గా ఆ కొలతలని పాటించి వ్రాశాడనిపిస్తుంది. కన్యాశుల్కం, బాల్యవివాహాలు, వీటివల్ల వస్తున్న ముప్పులు; వీటిని చూపడమే ఈ నాటక లక్ష్యం. ఈ నాటకం ఈ మేరలోనే జరుగుతుంది.

కాని రచయిత మహాప్రతిభాశాలి. ప్రతిభ శాలి అయిన ఏ రచయితా కేవల నీతిబోధకు సాహిత్య రచనకు పూనుకొనడు. నాటకకల్పన దృఢంగా సాగింది. గిరీశం, వెంకటేశం, అగ్నిహోత్రావధానులు, రామప్పంతులు, కరటకశాస్త్రి, శిష్యుడు, లుబ్ధావధానులు—వారి వారి వ్యక్తిత్వాలీ నాటకంలో బాగానే వికసించాయి. హాస్యం చాలినంతగా ఉంది.

కాని ఈ నాటకం అప్పారావుగారిని తృప్తిపరచలేదు. అతనిలోని కళాకారుడు ఉప్పొంగాడు. కల్పనాశక్తి విజృంభించింది. నాటకాన్ని పునా రచించాడు. ఈ క్రొత్త రచనలో గిరీశం తన చేతులకే పట్టకుండా పెరిగిపోయాడు. మధురవాణి మంత్రకత్తెవలె ప్రవేశించింది. తక్కిన పాత్రలన్నీ పెరిగాయి. క్రొత్తవి చేరాయి. క్రొత్త సన్నివేశాలు వచ్చాయి. దృశ్యాలు ఎక్కువయాయి. నూట నాలుగు పేజీల ఐదంకాల నాటకం నూట ఎనభై ఆరు పేజీల ఏడంకాల నాటకమయింది. హాస్యం పాఠకులను నవ్వించడంతో ఆగక గంగవెర్రులెత్తించేటంతగా ఎక్కువయింది.

మొట్టమొదటి కన్యాశుల్కంలో మధురవాణికి వ్యక్తిత్వం లేదు. ఈ నాటకం వ్రాశాక అప్పారావుగారు ఇంకా రెండు వేశ్యా పాత్రలని రెండు రచనలలో కల్పించారనీ, కొందరు వేశ్యల పరిచయాన్ని సంపాదించారనీ, ఆయన మనస్సు లోలోపల నానాటికీ మధురవాణి పెరుగుతూ వచ్చిందనీ, వసంతసేనవంటి రమ్యశృంగారనాయికను సృష్టించాలనే కోరికకూడా ఉండడంవలన 'జీవితంలోంచి మధురవాణి పాత్రను ఏరుకొని మెరుగులు పెట్టడానికి వసంతసేనను వాడుకొన్నార'నీ ఆరుద్రగారు చేసిన ఊహ సమంజసంగానే ఉంది. కాని ఆరుద్రగారి అభిప్రాయాన్ని కొంచం పొడిగించి అటునుంచి ఇటుచెప్పడం ఇంకా సమంజసమని తోస్తుంది. జీవితంలోంచి మధురవాణిని ఏరుకొని మెరుగులు పెట్టడానికి వసంతసేనను అప్పారావుగారు వాడుకొన్నట్లు తోచదు. వసంతసేనవంటి నాయికను కల్పించాలని ప్రబలమైన కోరిక ఆయనకి ఉంది. కాని నిత్యం తోడేళ్లవంటి, చెత్తబుట్టలవంటి సామానులను తనచుట్టూ చూస్తూ చూస్తూ పూర్తిగా వసంతసేనను ఎల్లా కల్పిస్తారు? కనుక రెండింటినీ కలిపి మధురవాణిని చేశారు. వసంతసేన అంతరంగం మధురవాణి అంతరంగం ఒకటే. వసంతసేనలోంచే మధురవాణిని ఏరుకొని పై మెరుగులకే జీవితంలో తనకు పరిచితమైన సామలను వాడుకొన్నారని తోస్తుంది. ద్వితీయ కన్యాశుల్క సప్తమాంకంలోని మధురవాణీసౌజన్యారావుల సంభాషణ ఈ అభిప్రాయాన్ని బలపరుస్తుంది.

'సాజ:— పాపిదానికి మంచితో పనివుండదు. ఇది యేదో యెత్తై వుండాలి.

కొత్తమనిషి:—మృచ్ఛకటిక చదివిందేమో నండి.

సాజ:— వసంతసేనలాంటి మనిషి వెఱ్ఱి కవీశ్వర్ల కల్పనలోవుండాలిగాని లోకంలో వుండదు... వసంతసేనవలె మధురవాణికూడా అధికభాగం కవీశ్వరుని ఊహలోనిదేతప్ప లోకంలోనిదికాదు.'

రెండో కన్యాశుల్కంలో అన్నిపాత్రలూ పెరగగా ఒక్కబుచ్చమ్మమాత్రం మొదటి కన్యాశుల్కంలోకన్నా తరిగిపోయిందనితోస్తుంది. రెండో కన్యాశుల్కంలో బుచ్చమ్మను లేవదీసుకుపోయే వన్నాగం గిరీశం వన్నిన సన్నివేశంలో గిరీశం హాస్యం బుచ్చమ్మ పాత్రను ముంచేసింది. నిన్ను లేవదీసుకుపోతే మీ చెల్లెలి పెళ్లి ఆగిపోతుందని గిరీశం ఒక అప్పు చెబుతే 'అవును గాబోలు' అంటుంది జడ్డి బుచ్చమ్మ. కాని మొట్టమొదటి కన్యాశుల్కంలో ఈ సన్నివేశంలో బుచ్చమ్మ 'అయితే మనము వెళ్లిపోతే ఆప్పైవ గతేమిటి?' 'అయితే మనం యేలాగు వెళ్లడం?' 'నా బండిలో మా తమ్ముడుకూడా కూర్చుంటాడే.'—అని తెలివిగా ప్రశ్నించి, నిశ్చయించుకొని, 'కానియ్యండి—అలాగేను. వెళ్లండి. నా మనస్సే మీ మనస్సు లాగుందికాదు—' అని కన్నీళ్లు విడుస్తుంది. ఈ బుచ్చమ్మ స్పష్టంగా, తెలివిగా, మానవత్వం తొణికిసలాడుతూ లేదూ?

మొట్టమొదటి కన్యాశుల్కంలోని భాష రెండవ కన్యాశుల్కంలోని భాషంతటి వ్యావహారికం కాదు. 'సాయంకాలమైంది. పూటకూళ్లమ్మకు సంతలో సామాను కొనిపెడతానని నెలరోజుల కిందట యిరవై రూపాయలు పట్టుకెళ్లి డాన్సింగర్లుకింద ఖర్చుపెట్టాను.' అని రెండో కన్యాశుల్కంలో ఉంటె మొట్టమొదటి కన్యాశుల్కంలో 'సాయంకాలమైనది. పూటకూళ్లమ్మకు సంతలో సామాను కొనిపెట్టుతానని నెలరోజులైనది పది రూపాయలు పట్టుకువెళ్లి డ్యాన్సింగ్‌గర్లుకింద ఖర్చుపెట్టినాను.' అని ఉంది. అసలు గురజాడ వారు కన్యాశుల్కాన్ని ప్రప్రథమంగా గ్రాంథిక భాషలోనే వ్రాశారని వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారన్నారట! అంటే ఈ మొట్టమొదటి కన్యాశుల్కము కన్నా ముమ్మొదటిది ఇంకొక కన్యాశుల్కము ఉందన్న మాట! దానినికూడా అన్వేషించవలసి ఉంది.

ఆంగ్ల నాటకాల ధోరణిలో రచింపబడిన ఈ నాటకానికి నాందీ ప్రస్తావనలు లేవు. కాని ఇది మొట్టమొదట ప్రదర్శించబడినపుడు శ్రీముడుంబై వరాహ నరసింహస్వామిగారు వీటిని సంస్కృతంలో రచించారు. దీనిలోని మూడు సంస్కృత శ్లోకాలూ మూడు రత్నాలు. ఈ కవి ఇంకా ఏం కావ్యాలు వ్రాశారో అన్నజిజ్ఞాసను ప్రేరిస్తున్నాయీ శ్లోకాలు.

ఈ గ్రంథం ప్రకటించడానికి బం. గో. ర. గారు పడ్డశ్రమ ఇంతా అంతా కాదు. వీరికృషి ఆంధ్రులందరూ ప్రశంసించదగినది.

కంఠాభరణము

(రచయిత కీ. శే. శ్రీ పానుగంటి లక్ష్మీ నరసింహారావు. ఎమెస్కో పాకెట్ సైజు. 160 పేజీలు. వెల రూ. 2. ప్రచురణ ఎమ్. శేషాచలం అండ్ కో. మచిలీపట్నం, మద్రాసు, సికింద్రాబాదు.)

ఇది ఆరంకాల నాటకం. 1917 లో వ్రాయబడింది. ఆ కాలంనాడో అంతకుకొద్ది దశాబ్దాల క్రితమో ఉండిన సాంఘిక జీవనాన్ని ఈ నాటకం ప్రదర్శిస్తుంది. మనుష్యుల ప్రవర్తనకు సంకెళ్ళుగా మారిన మత విశ్వాసాలు, వితంతువుల అగచాట్లు, వేశ్యావ్యామోహాలు, నవాబుగారి నిరంకుశత్వ ధోరణి, సుబ్బిశెట్టి లోభత్వం — ఇవన్నీ కలిసి ఈ నాటక కథగా రూపొందాయి.

మూర్తీభవించిన చాదస్తం సోమావధానులు. భవిష్యత్తులో కూతుళ్ళూ కోడళ్ళూ విధవలయితే వాళ్లను పరామర్శకి కూర్చోబెట్టేందుకు వీలుగా అతడు తన ఇంటిలో వేరువేరు గదులు ముందే కట్టించిఉంచుతాడు. 'ఇల్లు గట్టుకొనుట కర్మమునకుగాని కాపురమునకుగాద'ని అతని నిశ్చిత విశ్వాసం. ప్రాచీనహైందవస్త్రీ గుణాలు మూర్తీభవించిన బంగారమ్మ తన వితంతుసోదరితో సర్కసు చూడ్డానికి భర్త అనుజ్ఞకు విరుద్ధంగా అర్ధరాత్రి దొంగతనంగా ఇంటిలోంచి వెళిపోతుంది. వితంతువు సుబ్బలక్ష్మి సుబ్బిశెట్టి ఇంట్లో ప్రవేశించి తురకవేషం ధరిస్తుంది. నవాబుగారిది గుడ్డి దర్బారు, మూఢవిచారణ; కాని అతని తీర్పులో చివరకి అందరికీ పరిపూర్ణన్యాయం లభిస్తుంది చిత్రంగా!

ఈ నాటకం చదువుతున్నప్పుడు దీని కథ, కూర్పు, పాత్రలు అంతా అసహజమని తోచక తప్పదు. అన్నిపాత్రలూ విచిత్రంగా విలక్షణంగా ఉంటాయి. కాని నాటకం ఎప్పుడూ వాస్తవిక జీవితానికి అతిశయోక్తిగా ఉంటుంది. కన్యాశుల్కంలో కూడా కరటకశాస్త్రి శిష్యుడికి ఆడవేషం వేయించి పెళ్లి చెయ్యడం అతివాస్తవికమైనదే. ఆ నాటక పాత్రల పేర్లుకూడా అసహజమైనవే. కరటకశాస్త్రి, లుబ్ధావధానులు అని ఎవరు పేరు పెట్టుకొంటారు? అగ్నిహోత్రావధానులు, సౌజన్యారావు అన్నపేర్లుకూడా వారి వారి స్వభావాలకు అనుకూలంగా రచయిత పెట్టిన కృత్రిమ నామధేయాలే. నాటకకర్త స్వోద్దిష్టభావనిరూపణకు ఆవశ్యకములైన పాత్రలనూ సంఘటనలనూ ఏర్చికూర్చి ఒక్కచోట ఏకఘనంగా ప్రదర్శించుతాడు. కంఠాభరణ నాటక కథలో సహజత్వం లోపించినా, కల్పించిన కథను చివరివరకూ విశ్లథంకాకుండా నిర్వర్తించడం, పాత్రల వ్యక్తిత్వాలు కథతోబాటు పోషింపబడడం, నాటకం ముగిసేసరికి ఒకానొక భావనిరూపణం స్పష్టంగా పూర్తవడం ఇవి నాటకానికి జీవం పోస్తున్నాయి. చక్కని హాస్య సంభాషణలు నాటకాన్ని ఆకర్షవంతం చేస్తున్నాయి.

గ్రాంథిక భాషలో నడచిందీ నాటకం. అయినా సంభాషణలు సరసంగా సరళంగా ఉన్నాయి. నవాబు సగం ఉరుదూ మాటలు ఉపయోగించడం పాత్రోచితంగా ఉంది. కాని అతడే మళ్లీ 'అటులైన నిజమైన పిచ్చి వాఁడెవఁడీ?' 'రామశాస్త్రీ! నీకుఁ బిచ్చికుదిరినదా?' అని శుద్ధాంధ్ర గ్రాంథిక భాషలో మాటాడడం అసహజంగా తోస్తుంది; సుబ్బలక్ష్మిరామశాస్త్రుల వేదాంత తర్క పారిభాషిక పదాలతో కూడిన పాకశాస్త్ర వాదన మొదట్లో బాగున్నా రాను రాను ఎబ్బెట్టుగా తయారైంది. విద్వత్తులేని సోమావధానులు సంస్కృత సమాసాలను విపరీతార్థాలలో వాడడం, అతణ్ణి పదేపదే వెంకటశాస్త్రి దిద్దడంకూడా నాటకంలో కొంత మితిమీరింది. రక్షకభటులు పట్టుకొంటున్న ఉద్విగ్న సమయంలోకూడా 'గత్యంతరము లేదు' అని ఇతడనడం, 'గత్యంతరము' అని అతడు దిద్దడం నాటకీయతను కొంత భంజింపచేస్తోంది.

ఇవన్నీ చిన్నచిన్న దోషాలు. కంఠాభరణము ఆధునికాంధ్ర నాటకాలలో గణనీయమైనది.

గణపతి

(రచయిత కీ. శే. శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము. ఎమెస్కో పాకెట్ సైజు. 244

పేజీలు. వెల రూ. 2. ప్రచురణ: ఎమ్. శేషాచలం అండ్ కో. మచిలీపట్నం, మద్రాసు, సికింద్రాబాదు).

తెనుగు సాహిత్యంలో హాస్యపాత్రలలో ప్రముఖులు గిరీశం, బారిష్టరు పార్వతీశం, కాంతం, ఆఖరి వాడైనా అల్పుడు మాత్రంకాదు, చిలకమర్తి వారి గణపతి. గణపతిలో తక్కిన వారిలో లేని విశేషం ఒకటుంది. తక్కిన వారి విషయంలో మనకి ఒక్కవాళ్ళ సంగతులే తెలుసును. గణపతి విషయంలో మనకి అతని తండ్రి తాతల గురించి కూడా తెలుసును. వెకిలితనం, మూర్ఖత్వం గణపతికి వంశపరంపరగా వచ్చిన గుణాలూ హక్కులూను.

గణపతి నవల గణపతితాత పాపయ్య జీవిత వర్ణనతో ప్రారంభించి, తర్వాత గణపతి తండ్రి గంగాధరుడి జీవిత లీలలను అభివర్ణించి, అనంతరం ఏవంగుణపితామహపిత్రుకుడైన గణపతి చేష్టలను విస్తరంగా వరిస్తుంది. ఏభయ్యో నూరో సంవత్సరాల క్రితం ఆంధ్రదేశపు పేద బ్రాహ్మణ కుటుంబాల హీన జీవితాలకి పట్టిన అద్దం ఈ నవల. గణపతి, సింగమ్మ, పుల్లయ్య, పిచ్చమ్మ, నాగన్న, గంగమ్మ, అన్నప్ప ఒకరేమిటి, ఈ నవలలో అందరూ నూటికి నూరుపాళ్ళు పచ్చితెనుగువాళ్ళు.

సమకాలిక సమాజంలోని హీనత్వాన్నీ నైచ్యాన్నీ ప్రదర్శించడం ఈ నవలాకర్త ఉద్దేశం. కనుక కథనూ, పాత్రలనూ తదనుగుణంగా రచయిత ఎన్నుకొన్నాడు. ఇంతచేసినా ఆనాటి ప్రజల ఉదారగుణాలుకూడా ఈ కథలో కనిపించక పోవు. నీచులు, మూఢులుఐన చెల్లెళ్ళి మేనల్లుణ్ణీ అనేక సంవత్సరాలు తాను పేదవాడైనా పోషించి అప్పులపాలయి, గుణహీనుడైనా మేనల్లుడికి తన కూతురుని ఇవ్వాలనే ఆలోచనకూడాకల నాగన్న ఔదర్యం తక్కువదికాదు. నిరుపేదలై తన ఇంట్లో చేరిన ఆడబిడ్డనూ ఆమె కొడుకునీ గంగమ్మ చులకనగా చూడదు, గౌరవిస్తూనే ఉంటుంది. గణపతి అతనితల్లీ అనేక సంవత్సరాలు వేరే సంపాదనలేక ప్రజల దానధర్మాలమీద మాత్రం జీవించారు. రచయిత ఆనాటి సమాజాన్ని ఎంతనికృష్టంగా చిత్రించదలచినా అనుద్దిష్టంగా ఇవి కూడా పఠితకు స్ఫురిస్తాయి.

ముందు గణపతితాత, తర్వాత తండ్రి, పిమ్మట గణపతి—వీరి వికారమూర్ఖచేష్టల వర్ణనమే ఈ నవల. నవలంతా ఒకేధోరణిలో నడవడం వలన చివర్లో కొంతవిసుగు పుడుతుంది. మేనమామ కూతురుని దొంగతనంగా గణపతి పెళ్ళిచేసుకోడంతో కథ ఈ గతానుగతికత నుండి ఉత్థాపిత మైనా ఆ సంఘటన అంతటితోనే తెగిపోయి కథ తిరిగి మామూలుధోరణిలో పడిపోతుంది. కాని చిలకమర్తివారి హాస్యరచన నవలను మనచేత చివరి దాకా చదివింపజేస్తుంది.

'గణపతి' ఆబాలగోపాలాన్నీ అలరించే హాస్య నవల. ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యంలోని అనర్ఘరత్నాలను ముచ్చటయిన అచ్చులో అచ్చు తప్పులు లేకుండా ముద్రించి చౌకధరలకు అందచేస్తున్న ఎమెస్కోవారు అభినందనీయులు.

'పావని'

హరివిల్లు

(నవల)

(రచన: శ్రీమతి ద్వివేదుల విశాలాక్షి. ఎమెస్కో పాకెట్ సైజు. 196 పేజీలు. వెల: రూ. 2. ఎం. శేషాచలం కంపెనీ మద్రాసు, సికిందరాబాదు, మచిలీపట్టణం.)

ఉన్న ఊరును వదిలేసి వెళ్ళిపోయి మళ్ళీ పదిహేను సంవత్సరాల అనంతరం అస్వస్థతతో బాధపడుతున్న భార్యతో తన స్వగ్రామానికి చేరిన ఒక నడివయస్కుడి అనుభవాలు, అనుభూతులే ఈ నవల. కృష్ణభార్య అనసూయ మంగాపురంలో

వ్యాధితో మరణిస్తుంది. కృష్ణభర్తగా, అనసూయ భార్యగా కొంతకాలం కలిసి జీవించారు. అంతకు మించి భార్యాభర్తలమధ్య ఉండవలసిన అనుబంధం వారిద్దరిమధ్యా ఏమీ లేదు. అనసూయ మరణంతో కృష్ణకి తన చుట్టూఉన్న ఆశ్రితుల కుటుంబాలతో కొన్ని బంధాలు ఏర్పడతాయి. తోటమాలి రామయ్య, రామయ్య కూతురు రంగి, రంగిని ప్రేమించి పెళ్లి చేసుకున్నవాడు అబ్బులు, వారిద్దరి వైవాహిక జీవితానికి సాక్ష్యంగా జన్మించిన మువ్వ—వీళ్లందరితోనూ పరిచయం ఏర్పడుతుంది—కృష్ణకి. అబ్బులు జైలుకి పోవటంతో నూతిలోపడి ఆత్మహత్య చేసుకుంటుంది రంగి. ఆ నాటినుంచి మువ్వ కృష్ణకి మరింత చేరువవుతుంది. అట్లాగే పూజారి గోవిందయ్య మరణంతో—గోవిందయ్య విధవకూతురైన పంకజంతో కృష్ణకి సన్నిహితత్వం ఏర్పడుతుంది. అది కేవలం ఆ కుటుంబంమీద అతనికున్న జాలివలన. తన చుట్టూఉన్న లోకం దీనికి విపరీతార్థం తీయటంవలన వారి పరిచయాన్ని వొదులుకుంటాడు. మువ్వకి తిరుపతయ్యతో వివాహం జరుగుతుంది. కాని అత్తింటి పరిస్థితులతో రాజీపడలేక మువ్వ అక్కడనుంచి శాశ్వతంగా వెలుపల కొచ్చేస్తుంది. (ఇక్కడ మువ్వపాత్రకి షా పిగ్మాలియన్‌లో చిత్రించిన ఎలిజా పాత్రకి చాలా పోలిక ఉన్నాయి.) తదనంతర పరిణామం కృష్ణమువ్వను అనుభవించాలనే కోర్కె. దాంతో ఆ ఇంటినీ, ఆ పరిసరాల్ని విడిచి పెట్టి మళ్లీ వెళ్లిపోతాడు. తరువాత మువ్వ, తిరుపతయ్యల దాంపత్యబంధం ఏమైందీ? అన్నది శేషప్రశ్న. ఒక ప్రత్యేక ప్రయోజనాన్ని ఆశించి రాసిన నవల కాదిది. కాలక్షేపానికి చదవవచ్చు.

మేఘాల మేలిముసుగు

(నవల. రచన : శ్రీమతి మాలతీ చెందూర్. ఎమెస్కో పాకెట్ సైజు 157 పేజీలు. వెల: రూ. 2. ఎం. శేషాచలం కంపెనీ. మద్రాసు, సికిందరాబాదు, మచిలీపట్నం.)

అరుణగిరి రోజారాణిని కొడైకెనాల్ రమ్మని పిలుస్తాడు. ఆమె తిరస్కరిస్తుంది. ఆ తిరస్కారం లోంచి పుట్టిన కోపంలో కారు ప్రమాదం, రాజమ్మ మరణం సంభవిస్తాయి. రాజమ్మ మరణం అరుణగిరిలో సంచలనాన్ని లేవదీస్తుంది. రాజమ్మ అవిటిమొగుడు అనంతయ్య, పిల్లలు కాంతం, విశాల, అమృతం, శేఖరం వీళ్లంతా దిక్కులేని వాళ్లుగా అరుణగిరికి కనబడతారు. వాళ్లను ఆదుకోవాలనే ఉద్దేశంతో ఆ కుటుంబంతో ఏర్పరుచుకున్న పరిచయం క్రమంగా విశాలమీద ప్రేమగా మారుతుంది. అరుణగిరితల్లి సావిత్రమ్మ మొదటినుంచి కష్టాలలో పెరిగినప్పటికీ భర్త మరణంతో అనంతమైన ఆస్తికి వారసురాలవటంవలన పరువు, ప్రతిష్ఠ, హోదాలమీద అభిమానంతో ఆ ప్రేమని మొదట్లో అంగీకరించనప్పటికీ, కొడుకు మీదున్న అభిమానం, ప్రేమతో పెళ్లికి అంగీకరిస్తుంది. కాలం గడిచేమార్గం లేకపోతే చదవతగ్గ నవల.

తొణికిన స్వప్నం: తొలిగిన స్వర్గం

(రెండు నవలికలు)

(రచన : రేవనూరి శమంత. ఎమెస్కో పాకెట్ సైజు. 204 పేజీలు. వెల: రూ 2. ఎం. శేషాచలం కంపెనీ. మద్రాసు, సికింద్రాబాదు, మచిలీపట్టణం)

ముద్దులు, పడగ్గది ముచ్చట్లతో ప్రారంభమయే ఈ రెండు నవలికల్లోనూ—ఒక దానిలో దిలీప్, రెండో దానిలో రజనీకాంత్‌లు కథానాయకులు. దిలీప్‌ను సుహాసిని ప్రేమిస్తుంది. అప్పటిదాకా సుహాసినికి జీవితాంతం ఒక స్త్రీ ఒకే పురు

షుణ్ణి, లేక ఒక పురుషుడు ఒకే స్త్రీని అంట పెట్టుకుమండే సిద్ధాంతంమీద నమ్మకం లేదు. దిలీప్ స్వార్థంవలన లలితను పెండ్లి చేసుకోవటానికి కుట్రపన్నుతాడు. సుహాసినిని చంపటానికి ప్రయత్నించటమేకాక పిస్టల్‌తో కాలుస్తాడు; అది గురి తప్పుతుంది. సుహాసిని దిలీప్‌ని కాలుస్తుంది. అతను మరణిస్తాడు. తరువాత కోర్టుకేసు, విచారణ అంతా ఒక సినిమాలా సాగుతుంది. అయితే చెప్పుకోదగ్గ పరిణామం ఏమిటంటే సుహాసిని జీవితాంతం దిలీప్‌నే ప్రేమించే స్థితికి రావటం. రెండో నవలికలో రజనీకాంత్ యామినిని ప్రేమించాడు; పెళ్లి కాకముందే మహాబలిపురంలో ఒకరాత్రి గడుపుతాడు. తరువాత ఫారెన్ వెళతాడు. తిరిగి వచ్చేసరికి యామిని గర్భవతిగా కనబడుతుంది. ఆమెను పెండ్లిచేసుకోకుండా వదిలేస్తాడు. ఆవిడ చివరకు సినిమాస్టారయి, క్షయవ్యాధితో మరణిస్తుంది.

ఈ రెండు నవలికల్లోనూ సంభాషణలూ చాలాభాగం ఆంగ్లంలో సాగాయి. బహుశా ఖరీదైన మనుషులకోసం రాసిఉండవచ్చు. మొత్తానికి తెలుగువాడు చదవటానికిమాత్రం అవకాశం తక్కువ (అంటే ఇంగ్లీషు చదవటంరాని తెలుగువాడు మాత్రమే). తెలుగు రచయిత్రులు (కొందరు మాత్రమే) అవాస్తవిక భావనాప్రపంచాన్ని వదలి వాస్తవికజీవితాన్ని దర్శించే స్థితికి ఎదగాలనే సత్యానికి ఈ రెండు నవలికలు ప్రబలమైన ఉదాహరణలు.

శారదరాత్రులు

(నవల)

(రచన: వేదుల శకుంతల. ఎమెస్కో పాకెట్ సైజు 181 పేజీలు వెల రూ. 2. ఎం. శేషాచలం కంపెనీ మద్రాసు, సికిందరాబాదు, మచిలీపట్నం.)

శంకరం తల్లిదండ్రులకు చాలాకాలం తరువాత పుట్టినకొడుకు. అందుచేత అటు తల్లిదండ్రులచేత ఇటు అన్నదమ్ములచేతకూడా అనాదరణీయంగా చూడబడ్డాడు. అన్నకూతురైన జ్యోతితోనూ, మేనమామ కూతురైన పద్మతోనూ తనకున్న పరిచయాన్ని పెద్దవాళ్లు తప్పుగా అంచనా కడతారు. పెండ్లి చేయటానికి ప్రయత్నిస్తారు కాని శంకరంగాని, జ్యోతిగాని, పద్మగాని అంగీకరించరు. ఈ లోగా శంకరం తల్లిదండ్రులు మరణిస్తారు. ఆస్తి పంచుకుని శంకరం జీవితాన్ని వెతుక్కుంటూ ప్రపంచంమీదపడి తరువాత లలిత అక్కవాళ్ల ఇంట్లో ఉండి శారదని ప్రేమించి పెళ్లి చేసుకుంటాడు.

ఈ నవలలో శంకరం తల్లిదండ్రుల మరణం, తరువాత అన్నదమ్ముల ప్రవర్తన—ఈ రెండు ఘట్టాలు రచయిత్రి చాలా బాగా చిత్రించారు. ఎవరికైనా కంటనీరు పెట్టించే ఘట్టాలివి. మొత్తంమీద శారదరాత్రులు మంచినవల, చదవ తగిన నవల.

—కాంతారావు.

యథార్థ విశ్వాసము

మూలం—శ్రీ కేశవ చంద్రసేన్; తెలుగు అనువాదం—శ్రీ కామరాజు హనుమంతరావు పుటలు—32. వెల 0–40. ప్రాప్తిస్థానం—ప్రాక్ ప్రతీచి గ్రంథమాల, రాజమహేంద్రవరం.

వాడిన మల్లెలు

కథల సంపుటి. రచయిత—శ్రీ సాదుర్ జయరావ్. పుటలు—80. వెల 2–50. ప్రాప్తిస్థానం—నవసాహితీ పబ్లికేషన్స్ ప్రొద్దుటూరు. (ఎ. పి.)

మాతృవందనము

స్వతంత్ర సాంఘిక మాలికా కావ్యం. రచయిత, వజ్ఝల వేంకటేశ్వర్లు. పుటలు—166. వెల:3–00;

ప్రాప్తిస్థానం-హితకారిణీ సమాజం, రాజమహేంద్ర వరం.

వ రూ థి ని

నాటకం రచయిత: అమ్మినశ్రీ పుటలు- 90. వెల: 1-50. ప్రాప్తిస్థానం-శ్రీ బాలగంగాధరతిలక్ ప్రమరణాలయం మెంటేపూడి; వయా శృంగవృక్షం. పశ్చిమగోదావరిజిల్లా.

శ్వేతశైవ మహాపీఠ భవన నిర్మాణావశ్యకత

రచయిత: శ్రీ ఇవటూరి సానందారాధ్యులు—పుటలు - 52. వెల అమూల్యం. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ ఇవటూరి సానందారాధ్యులు, శైవపీఠాధిపతులు· కేరాఫ్—శ్రీ కాశీనాథుని పూర్ణ మల్లికార్జునుడు—అడ్వకేట్, బుట్టాయిపేట, బందరు, కృష్ణజిల్లా.

శాంతిదళం నిజస్వరూపం

అమెరికా శాంతిదళం చర్యలు విమర్శించే గ్రంథం. మూలం — పరిశీలకుడు. అనువాదం—శ్రీ కవులూరి వేంకటేశ్వరరావు. పుటలు - 84. వెల: 0—75. ప్రాప్తిస్థానం-విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, విజయవాడ-2

మా రి న దొం గ లు

రచయిత: శ్రీ గంధవరపు వెంకట్రావు—పుటలు: 158. వెల: 1-50. ప్రాప్తిస్థానం-రవిచంద్ర ప్రచురణలు, రాజాం, శ్రీకాకుళంజిల్లా.

గణపతి - రూపకల్పన

రచయిత: శ్రీ చింతలపాటి వీరభద్రరావు. పుటలు—48. వెల: 1-00. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ చింతలపాటి వీరభద్రరావు, హిందీ పండితుడు, పరిషత్ హయ్యర్ సెకండరీ స్కూలు, కదిరి, అనంతపురంజిల్లా.

భా ర తో ప న్యా సా లు

రచయిత—శ్రీ అనుముల వెంకటశేషకవి. పుటలు—104. వెల 2—00. ప్రాప్తిస్థానం—ఆంధ్ర జాతీయ గ్రంథమాల, నంద్యాల, కర్నూలు జిల్లా.

యుక్తులు - ఛలోక్తులు

బుజ్జాయి హాస్య చిత్రాలతోసహా. రచయిత—శ్రీ ముద్దుకృష్ణ. పుటలు—140. వెల—మేలు ప్రతి- 3-50. సాదాప్రతి 2-50 ప్రాప్తిస్థానం విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, ఏలూరురోడ్డు, విజయవాడ—2.

రే వ టి పా ట లు

బాలల కథల సంపుటి రచయిత—శ్రీ కాటిపాకం లింగన్న. పుటలు—42. వెల 0-90. ప్రాప్తిస్థానం - నేతాజీ యూత్ రిక్రియేషన్ క్లబ్బు పబ్లికేషన్స్, పుంతలపట్టు, చిత్తూరుజిల్లా.

స్వరాజ్యంలో పెద్దబాలశిక్ష

మూలం—శ్రీ కృష్ణచందర్, అనుసరణ—శ్రీ జగన్నాథ్. పుటలు - 124. వెల—సాదాప్రతి 2—00 మేలుప్రతి 3 - 00 ప్రాప్తిస్థానం—విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, ఏలూర్ రోడ్డు, విజయవాడ—2.

Printed and Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by Radhakrishna at the Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu chetty Street, Madras-1, Editor: S. Sambhu Prasad.

భారతి

ప్రకటన రేట్లు

కవరు పేజీలు		కాజువల్ రేట్లు	కాంట్రాక్టు రేట్లు
4 వ కవరు పేజీ	...	రు. 175/—	రు. 150/—
2 లేక 3 వ కవరు పేజీ ...			
ఒకే (నలుపు) రంగు	...	రు. 150/—	రు. 125/-
లోపలి పేజీలు			
పూర్తి పేజీ	...	రు. 125/—	రు. 100/—
అర పేజీ	...	రు. 65/—	రు. 55/—
పావు పేజీ	...	రు. 40/—	రు. 35/—

ప్రత్యేక స్థానములకు 25% అదనం.

సం॥ నకు వరుసగా 6 ప్రకటనలు వేయువారికి కాంట్రాక్టు రేట్లు వర్తించును.

చందా వివరములు

సంవత్సర చందా	...	రు. 12—0—0
6 మాసముల చందా	...	రు. 6—0—0
విడి ప్రతి	...	రు. 1—0—0

మేనేజరు, భారతి.

మద్రాసు—1.